

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

Luoxi Gong

***Frazémy s číselným komponentem v českém a čínském
jazyce***

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Hasil, Ph.D.

2017

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci
Frazémy s číselným komponentem v českém a čínském jazyce
vypracovala samostatně
s využitím uvedených pramenů a literatury.*

Luoxi Gong

V Praze dne

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce

PhDr. Jiřímu Hasilovi, Ph.D.

za jeho podporu a cenné rady.

Abstrakt

Daná diplomová práce je věnována porovnání českých a čínských frazémů a idiomů obsahujících základní číslovky *jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět* a *deset*. Po stránce teoretické práce obsahuje materiály týkající se vymezení, historie a tradic IF v české a čínské lingvistice a také historie frazeologické disciplíny ve vlastních zemích. Po porovnání konceptuální a asociativní významy číslovek po vstupu do určitých kolokací v obou jazycích byly získané materiály analyzovány statistikou. V poslední části této práce jsem ukázali ekvivalenty frazémů v druhém jazyce.

Klíčová slova: frazém, chengyu, idiomatika a frazeologie, numerale jako komponent frazémů, ekvivalenty, čeština a čínština.

Abstract

This Master's thesis is devoted to comparing Czech and Chinese phrasemes and idioms containing basic numbers of one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine and ten. The theoretical work contains materials related to the definitions, history and traditions of IF in Czech and Chinese linguistics, as well as the history of phraseological discipline in their own countries. After comparing the conceptual and associative meanings of the numerals after entering some collocations in both languages, the obtained materials were analyzed by statistics. In the last part of this work we demonstrated the equivalents of phrasemes in the second language.

Key words: phrasem, chengyu, idiomatics and phraseology, numerals as a component of phrasemes, equivalents, Czech and Chinese.

1	Úvod	9
2	Frazeologie a idiomatika	11
2.1	Vymezení IF	12
2.1.1	Definice českého IF	12
2.1.2	Definice čínských IF	14
2.1.3	Klasifikace frazému v češtině	15
2.1.4	Klasifikace frazému v čínštině	17
2.2	Původ IF	18
2.2.1	Původ českých frazémů	18
2.2.2	Původ čínských frazémů	20
3	Praktická část	22
3.1	Zkoumání číslovky ve frazému z hlediska sémantiky	22
3.2	Česká a čínská číslovka jeden a 一 (české přepisy: i)	23
3.2.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek jeden a 一	24
3.2.1.1	Shodné významy	25
3.2.1.2	Odlišné významy	29
3.3	Česká a čínská číslovka dva a 二 (české přepisy: er)	33
3.3.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek dva a 二	34
3.3.1.1	Odlišné významy	34
3.3.1.2	Shodné významy	35
3.3.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	37
3.4	Česká a čínská číslovka tři a 三 (české přepisy: san)	37
3.4.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek tři a 三	37
3.4.1.1	Shodné významy	38
3.4.1.2	Odlišné významy	39
3.4.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	39
3.5	Česká a čínská číslovka čtyři a 四 (české přepisy: s')	40

3.5.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>čtyři</i> a 四	40
3.5.1.1	Shodné významy	41
3.5.1.2	Odlišné významy	41
3.5.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	42
3.6	Česká a čínská číslovka pět a 五 (český přepis: wu)	42
3.6.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>pět</i> a 五	43
3.6.1.1	Shodné významy	43
3.6.1.2	Odlišné významy	44
3.6.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	44
3.7	Česká a čínská číslovka šest a 六 (český přepis: liou)	45
3.7.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>šest</i> a 六	45
3.7.1.1	Shodné významy	46
3.7.1.2	Význam v určité kolokaci a frazému	47
3.8	Česká a čínská číslovka sedm a 七 (český přepis: čchi)	47
3.8.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>sedm</i> a 七	47
3.8.1.1	Shodné významy	48
3.8.1.2	Odlišné významy	48
3.8.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	49
3.9	Česká a čínská číslovka osm a 八 (český přepis: pa)	49
3.9.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>osm</i> a 八	50
3.9.1.1	Shodné významy	50
3.9.1.2	Odlišné významy	51
3.9.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	51
3.10	Česká a čínská číslovka devět a 九 (český přepis: tiou)	52
3.10.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>devět</i> a 九	53
3.10.1.1	Shodné významy	53

3.10.1.2	Odlišné významy	54
3.10.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	55
3.11	Česká a čínská číslovka deset a 十 (český přepis: š')	56
3.11.1	Shodné a odlišné významy obou číslovek <i>deset</i> a 十	56
3.11.1.1	Shodné významy	57
3.11.1.2	Odlišné významy	58
3.11.1.3	Význam v určité kolokaci a frazému	59
4	Shrnutí	60
4.1	O neurčitém významu u číslovek určitých	60
4.1.1	České číslovky s neurčitém významem	60
4.1.2	Čínské číslovky s neurčitém významem	61
4.2	Rozdíly v české a čínské kultuře	62
4.3	Rozdíly ve struktuře číselných frazémů	68
4.3.1	Statistika frekvence číslovek	68
4.3.2	Typologie českých číselných frazémů	71
4.3.3	Typologie čínských číselných frazémů	73
4.4	Významy a ekvivalenty frazémů ve dvou jazycích	75
4.4.1	Ekvivalenty frazémů s číslovkou jeden a 一	77
4.4.2	Ekvivalenty frazémů s číslovkou dva a 二	88
4.4.3	Ekvivalenty frazémů s číslovkou tři a 三	91
4.4.4	Ekvivalenty frazémů s číslovkou čtyři a 四	93
4.4.5	Ekvivalenty frazémů s číslovkou pět a 五	94
4.4.6	Ekvivalenty frazémů s číslovkou šest a 六	96
4.4.7	Ekvivalenty frazémů s číslovkou sedm a 七	96
4.4.8	Ekvivalenty frazémů s číslovkou osm a 八	97
4.4.9	Ekvivalenty frazémů s číslovkou devět a 九	98

4.4.10	Ekvivalenty frazémů s číslovkou deset a †	99
5	Závěr	102
6	Seznam použité literatury	104
7	Příloha	105

1 Úvod

Za téma své diplomové práce jsem si zvolila **Frazémy s číselným komponentem v českém a čínském jazyce**.

Frazém, resp. idiom, zaujímá velmi vážné místo v každém jazyce na světě, je krystalem moudrosti a zkušenosti lidí. Lingvistické zkoumání frazému je důležité a nutné.

V současné době již máme samostatné disciplíny, frazeologii a idiomatiku, k separátnímu bádání o frazému či idiomu, nicméně do nich zasahují všechny další jazykové roviny. Pro svou nominativní povahu patří nepochybně IF primárně do lexikonu, do oblasti víceslovných lexémů, zajímá se o ni i literární věda, etnografie aj., a to kvůli řadě užití IF.

Tato práce hlavně zkoumá sémantiku frazémů se základními číslovkami *jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět a deset* v češtině a čínštině. Porovnáme jejich konceptuální a asociativní významy po vstupu do určitých kolokací v obou jazycích. Shrneme prameny, které působily rozdíly v sémantice i užití číslovky, a také shrneme shody číslovek v obou jazycích. V poslední části této práce se pokusíme rozkládat co nejvíce ekvivalentů frazémů v druhém jazyce. Abychom mohli zaručit jejich správnost, využili jsme při nacházení ekvivalentů pomoci řady materiálů, *Slovníku české frazeologie a idiomatiky I-IV* (PhDr. F. Čermák), *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典) (kol. W. He), *Velkého anglicko-českého slovníku* (MA, PhD. J. Fronek), *Čínsko-českého, česko-čínského slovníku* (J. Vochala), *Nového česko-čínského slovníku* (L. Cong), *A chinese-english dictionary of idioms* (F. Wang) a řady internetových „pomocníků“, jako např. <http://prirucka.ujc.cas.cz/>, <https://kontext.korpus.cz/>, <https://deb.fi.muni.cz:8005/debdict/>, <http://www.zdic.net/> a také korpusu ČNK. Po mnohém srovnávání jsme konečně získali nevelký počet ekvivalentů. Ačkoli se jedná o značně náročnou práci, hlavním cílem je to, abychom mohli dva vzdálené jazyky alespoň trochu přiblížit a vzájemně si lépe rozuměli v jazyce i kultuře. Zároveň by tyto

ekvivalenty mohly poskytnout někomu, kdo by to potřeboval, včetně mě samé, pomocné informace při překladu.

Co se týče problematiky vymezení frazému, nejedná se o hlavní obsah této práce a zkoumání frazému s číslovkami probíhá na základě existujících akademických výsledků. Celá práce končí závěrem, po kterém následuje seznam použité literatury a příloha.

2 Frazeologie a idiomatika

Výraz frazeologie je odvozen z řeckého slova *φρασηολογια*, tj. oznamuji, říkám. Předchůdce frazeologie lze zaznamenat již v době antiky, kdy se tehdejší učenci zabývali rozborem rozličných přísloví a výroků slavných osobností. První použití pojmu frazeologie je možné dohledat v řecko-latinském slovníku Michaela Neandera *Phraseologia isocratis grecolatina*, který byl vydán v roce 1558. V dnešním slova smyslu se pojem frazeologie v Evropě objevil a začal používat v 18. století. Jako samostatná vědní disciplína byla frazeologie definována švýcarským lingvistou Charlesem Ballyem, žákem Ferdinanda de Saussura, a to v jeho práci *Traite de stylistique française* (1909).

Od 20. století se frazeologie etablovala jako samostatná jazykovědná disciplína a začala se dostávat do popředí jazykovědných zkoumání; v českém kontextu je frazeologické bádání spojeno především se jmény Václava Flajšhane či Jaroslava Zaorálka. Ten ve svém díle *Lidová rčení* (1947) vůbec poprvé zmínil existenci nevětných frazémů. Ve druhé polovině 20. století se studiu frazeologie věnoval zejména František Čermák s kolektivem spolupracovníků především z Ústavu bohemistických studií.¹

Frazeologický výzkum v čínštině začal mezi 70. lety a začátkem 80. let 20. století. Během této fáze se objevilo mnoho klasických prací o výzkumu frazémů. Studium zahrnuje vymezení, původ, výslovnost, gramatiku, sémantiku frazému atd. K nejpřednějším výstupům patří díla: *Chengyu „Frazém“* (G. MA, 1959) - jeho autor byl prvním, kdo považoval čínský frazém za zvláštní jednotku slovní zásoby, a komplexně shrnul charakteristiku frazému ze stran vlastnosti, hranice, vzniku, významu, struktury atd., což změnilo bývalou metodu ke zkoumání frazému jenom v sémantice; dále *Hanyu chengyu yanjiu „Výzkum o čínském frazému“* (S. SHI, 1979), *Chengyu gaishuo „Úvod o frazému“* (G. XIANG, 1982) a *Hanyu shuyuxue „Čínská frazeologie“* (W. SUN, 1989) atd. Na začátku 90. let 20. stol. se problematikou frazémů začalo zabývat více lexikologických děl. Např. v díle *Hanyu miaoxie*

¹ <http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie>

cihuixue „Čínská popisná lexikologie“ (S. LIU, 1990) autor zevrubně analyzoval frazémy a představil nové hledisko, podle něž by frazémy mohly být odděleny od ostatních ustálených výrazů pomocí „duálnosti konceptuálního významu“. V díle *Cihuixue cidianxue yanjiu* „Lexikologie a lexikografie“ (J. ZHOU, 2004) pak autor zastával názor, že by se frazémy mohly členit prostřednictvím „klasičnosti“, atd. Zkoumání frazému v Číně se i nadále stále rozšiřuje a obsah a rozsah výzkumu se také neustále obohacují.

2.1 Vymezení IF

2.1.1 Definice českého IF

Výzkum frazému, idiomu, je vázán na znalost lingvistiky, resp. jednotlivých jazykových rovin – lexikální, syntaktické, stylistické a sémantické. Hranice frazeologie a jejího zájmu nejsou pevně vytyčeny, řada otázek není stále dořešena. Mezi jazykovědci dochází často k rozkolům týkajícím se základních frazeologických vymezení, jakými je např. vymezení definice frazeologie jako samostatné vědní disciplíny či otázky toho, co vše do frazeologie spadá. Uvedené rozpory vedou k tomu, že jednotné chápání frazémů v lingvistice dosud neexistuje.

Dále uvedme pár definic frazému:

- 1) Kol. autorů ÚČJ FF MUVB, *Příruční mluvnice češtiny*, Nakladatelství lidové noviny 1995

„Frazém je ustálená kombinace alespoň dvou slovních forem, která má celistvý význam (zpravidla nerozložitelný na významy jednotlivých složek) a jejímž charakteristickým rysem je, že minimálně jeden z jejích komponentů je v dané funkci omezen pouze na tuto kombinaci (popřípadě na několik málo dalších). Typické znaky frazému: metaforičnost a expresivnost. V

lexikální a gramatické stráně ve frazémeh se často uchovávají archaismy. Monokolokabilní, tj. takové, které se mimo konkrétní frazém v jazyce nevyskytují.“

- 2) M. Čechová, M. Dokulil a kol., *Čeština – řeč a jazyk*, SPN – Pedagogické nakladatelství, a. s., Praha 2011

„Frazém (frazeologismus) je ustálené vícekomponentové, často obrazné a expresivní celistvé pojmenování s omezenou kolokabilitou/spojitelností, leckdy anomální.“

- 3) F. Čermák, *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*, Nakladatelství Karolinum 2007

„Frazém a idiom nelze zpravidla vymezit jedinou (anomální) vlastností, ať formální či sémantickou nebo kolokační. Ani jejich snad dosud nejrozšířenější pojetí jako ‚ustáleného a reprodukovatelného spojení prvků (zvláště slov), jehož význam je (zčásti nebo zcela) neodvoditelný z významu jeho složek‘ nevyhovuje všem typům (např. frazémů s monokolokabilním komponentem) a je třeba ho odmítnout. Lze vyjádřit pak operačně tak, že idiom a frazém je jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojeních), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo).“

Frazém, idiom, je považován za anomálii. Vlastnosti frazému jsou závislé na propracování pojmu pravidelnosti. Vedle těchto klasických charakteristik Čermák v knize ještě doplnil:

„Frazém a idiom je takové nemodelové a ustálené syntagma prvků, z nichž (aspoň) jeden je z hlediska druhého členem extrémně omezeného a zavřeného paradigmatu (formálně a většinou i sémanticky).“

Zde můžeme snadno vidět, že kvůli mnohostrannému pohledu je frazém těžko zakotvitelný v jednom pojmu. Právě proto je třeba frazém hlouběji zkoumat.

2.1.2 Definice čínských IF

Podobně jako v češtině, je i vymezení čínského frazému také velmi obtížné. Uvedme následující obecně přijatelnější definice:

- 1) *Xiandai hanyu dacidian* „Velký moderní slovník čínštiny“, Nakladatelství Shanghai cishu, 2015

„Chengyu, 1. Používaný starý výraz. 2. Po dlouhou dobu používané, plnovýznamové, ustálené slovní spojení.“

- 2) Redakční oddělení slovníku, Odbor výzkumu jazyka, Čínská akademie nauky společenské, *Xiandai hanyu cidian* „Moderní slovník čínštiny“ 6. edice, The Commercial Press, Peking 2012

„Lidmi po dlouhou dobu používaná, pregnantní ustálená slovní spojení nebo krátké věty. Čínské chengyu jsou převážně tvořena čtyřmi znaky a obvykle citují nějaký zdroj. Význam některých chengyu je možné pochopit pouze ze zápisu, například 小题大做 (české přepisy: xiao-ti-da-zuo; překlady každého slova: malý-záležitost-velký-učinit), 后来居上 (české přepisy: hou-lai-ju-shang; překlady každého slova: pozdě-přijít-získat pozici- navrchu) atd. U některých chengyu je nutné znát zdroj nebo literární odkaz, teprve pak je možné pochopit jejich smysl jako 朝三暮四 (české přepisy: zhao-san-mu-si; překlady každého slova: ráno-tři-večer-čtyři), 杯弓蛇影 (české přepisy: bei-gong-she-ying; překlady každého slova: pohárek-luk-had-odraz)“.

- 3) Profesor Pekingské university Ma Guofan ve své monografii týkající se frazému typu chengyu (čtyřznakové ustálené výrazy) upozorňuje, že tato stejně jako další slovníkové definice pojmu chengyu nejsou zcela přesné. Dodává, že frazém typu chengyu je nutné

odlišovat od pojmu chengyu, jehož význam se dělí na dvě části. V širším smyslu pojem označuje všechny frazeologismy, které splňují volnější kritéria, a tudíž jsou sem pak zahrnuta i přísloví, rčení, pořekadla a jiné. V užším smyslu pojem označuje pouze frazémy typu chengyu (čtyřznakové ustálené výrazy).²

Po shrnutí výše uvedených definic frazému si všimneme následujících shod českého frazému a čínského frazému, chengyu: 1. mají ustálená syntagma prvků, 2. význam je (zčásti nebo zcela) neodvoditelný z významu jeho složek, 3. jsou vícekomponentové (minimálně ze dvou prvků).

V této práci porovnáme hlavně české frazémy s čínskými čtyřznakovými frazémy, a to kvůli tomu, že čtyřznakové frazémy jsou nejpředstavitelnější čínské ustálené výrazy. Čtyřznakové frazémy mají dlouhou historii, jde o jejich obrat uchylující se k zastaralému, a stále se používají v dnešní době. Nejen ve staré době, ale také v té současné značí znalosti čtyřznakových frazémů vzdělanost člověka, protože frazémy obvykle obsahují bohaté kulturní pozadí. Velký počet frazémů pochází z pověstí, historických událostí a vyjadřuje obrazné významy, takže zvláště ve staré době se to, zdali mohl člověk správně používat čtyřznakové frazémy a kolik frazémů měl ve své osobní slovní zásobě, stalo jedním ze standardů k posouzení člověka, jestli byl vzdělaný.

2.1.3 Klasifikace frazémů v češtině

Z různých pohledů máme u frazémů různé klasifikace, například podle sémantiky máme frazémy popisující věc, povahu člověka, historickou událost a také poučující lidi, aby se naučili zkušenost z historie, a tak dále; podle struktury mohou být frazémy obecně rozděleny na větné a nevětné, nebo na kolokační a propoziční, podle Čechové také na pranostiku, pořekadlo, přirovnání, přísloví a tak dále.

2 Str. 2, G. MA, *Chengyu* (čínsky: 成语), Nakladatelství Neimenggu renmin, 1978

1. Klasifikace podle Čermáka (*Frazeologie a idiomatika česká a obecná*)

F. Čermák (2007) uvádí, že frazémy lze rozčlenit podle více hledisek, ale některá jsou příliš obecná, některá záleží na náročném kritériu anebo některá mají ještě jiný nedostatek a nejasnosti ke klasifikování. Zastává názor, že přijatelnější klasifikace je tedy formálně strukturně-strukturní, která je založená na evidenci vstupních komponentů, které sice o frazému mnoho nevyprávějí, navenek tu jsou však sledované komponenty většinou povědomé (s výjimkou monokolokabilních slov) a vnějškově shodné se slovy pravidelného jazyka. Frazémy se dále mohou rozdělit na lexikální, kolokační a propoziční z hlediska jejich struktur.

Frazémy a idiomy obsahující komponenty, které jsou slova, resp. určité slovní formy, a které samy o sobě ještě netvoří promluvu, patří k třídě kolokační.

Propoziční frazémy a idiomy jsou formálně hotovými propozicemi (promluvami).

Frazémy lexikální patří svými komponenty do roviny morfémové (slovotvorné a flektivní) a mají jedinou syntetickou, nediskrétní formu; funkčně jsou jednoslovným lexémem. Patří tradičně k nejspornější a také nejzanedbávanější oblasti frazeologie.

2. Klasifikace podle mluvnice (*Příruční mluvnice češtiny*)

V mluvnici se frazémy dělí na větné a nevětné. Nejčastější strukturní typy nevětných frazémů jsou:

- frazémy s funkcí slovesnou, obsahující sloveso;
- frazémy s funkcí jména v nominativu, vzniklé kombinací adjektiva a substantiva;
- frazémy s funkcí jména v nominativu, vzniklé kombinací substantiv;
- frazémy s funkcí adverbialní, vzniklé kombinací substantiva a adjektiva, případně několika substantiv v jiných pádech než v nominativu;

- frazémy z neautosémantických komponentů;
- ustálená přirovnání.

Frazémy větné se dále dělí na slovesné a neslovesné. Do typických větných frazémů patří:

- pořekadla, tj. anonymní výroky vystihující určitou situaci;
- pranostiky, tj. specifický druh pořekadel vyjadřující vztah mezi časovým obdobím roku a atmosférickými jevy, případně zemědělskými pracemi;
- přísloví, tj. anonymní výroky podávající mravní poučení poukazem na kolektivní zkušenost;
- okřídlená slova;
- frazémy dialogické, tj. takové, které se vztahují minimálně ke dvěma komunikantům.

3. Klasifikace podle M. Čechové (*Čeština – řeč a jazyk*)

Čechová dělí frazémy na tradiční (tzv. lidové) a kulturní. K tradičním frazémům patří rčení, přirovnání, pořekadla, pranostiky a přísloví. Kulturní frazeologie je především původu antického, biblického nebo pozdějšího, popř. středověkého. Pak do ní patří také cizojazyčná rčení, která pochází hlavně z latiny, francouzštiny, italštiny a angličtiny.

2.1.4 Klasifikace frazémů v čínštině

V čínštině, pokud se frazémy rozdělí podle širšího vymezení, které prosazoval představitel S. Shi, tak kromě chengyu jsou přísloví, xiehouyu, dokonce i motta patřící k frazému. Z pohledu ostatních, kteří se nazývají „úzký proud“, nejsou považována přísloví, xiehouyu³, motta a další lidská rčení za frazémy.

3 Xiehouyu (čínsky: 歇后语): obvykle se xiehouyu skládá ze dvou částí, z nichž první vykresluje hádanku a druhá je odpověď. Obvykle bývá řečena pouze první část, ale hlavní smysl tkví v druhé části.

Shi rovněž navrhl, že frazémy by mohly být ještě podrobněji rozděleny dále podle formy, obsahu i původu, což nazýval vědeckým rozdělením. Uvedl příklady dle počtu znaků. Frazémy by bylo možno rozdělit na tříznakové, čtyřznakové, pětiznakové až šestiznakové; dle gramatické struktury se frazémy dělily na souřadné, přívlastkové, důsledkové atd.

2.2 Původ IF

2.2.1 Původ českých frazémů

Vedle termínu frazém se setkáváme také s pojmově blízkým termínem idiom. V této dichotomii pak označení frazém akcentuje formální stránku frazeologické jednotky, zatímco idiom stránku významovou. Od staršího užívání slova idiom ve významu nepřeložitelný frazeologismus se upouští.

Sám termín *idiom* (z řec. *idios* „vlastní, soukromý“, zvláště přes *idiōma* „soukromý majetek a/n výrazivo“) často označuje výraz danému jazyku vlastní a zvláštní, popř. jinde nenalezitelný. Především díky kalkům a příbuznosti jazyků tento poslední atribut vždy tak úplně neplatí, jeho síla je však obecně velká a platí v různé podobě pro každý jazyk. Frazémy a idiomy jsou jazykové universalie, jejich vznik a distribuce jsou však velmi specifické.

Historie a historické události jsou velkými zdroji českých frazémů. Frazémy pak také pocházejí z krásné literatury, náboženských zdrojů atd.

Historie a její události, postavy apod. do národní frazeologie vstupuje v podobě konkrétních frazémů běžně; je to jeden z jejích velkých zdrojů. Je jistě na historících, aby posoudili míru (subjektivní) důležitosti té či oné události a ne/oprávněnost jejího „zvěčnění“ v podobě frazémů, nicméně nějak se toto děje a dělo vždy. Srov. české dějiny a frazémy *dopadnout jak sedláci u Chlumce*⁴, *kecat jak Palackej, starej Procházka*⁵ či mezinárodní, zvl. antické

4 Hůř už dopadnout nemohl.

*Sejdeme se u Filipp, potěmkinovské vesnice*⁶, *Znám své Pappenheimské* (F. Schiller, ústy Valdštejnovými) aj. Významný je tu i podíl **etnografie, popř. antropologie, zvl. v reflexi starých zvyků, způsobů jednání, pověr, popř. řemesel, nástrojů apod.**, srov. *Dát se na modlení, svíčková bába, utopit červa, číst někomu levity, oko za oko...*, *vzít si někoho na paškál* (z řec. *paschalis* = velikonoční/svíce/) atd. Volně sem lze přiřadit i **bájně neexistující krajiny** naznačované frazémy jako *jít do Hajan/hajan* apod.

Z **krásné literatury** dobře víme o známé oblibě využívat potenciál frazémů, především metaforický, obrazný, k označení svých různých produktů, románů, dramát apod. Srov. např. hry Voskovce a Wericha *Nebe na zemi, Rub a líc, Pěst na oko* (vs. *mít nebe na zemi, to je rub a líc těžce je to jako pěst na oko*), Řezáčův román *Větrná setba* (vs. *Kdo seje vítr, sklízí bouři*) či Pujmanové *Hra s ohněm* (vs. *hra/ hrát si s ohněm*) aj. Jen stručně tu lze naznačit a označit literaturu i jako zdroj vzniku některých frazémů (srov. alespoň *boj s větrnými mlýny*, který proslavil Cervantesův *Don Quijote*, vančurovské *Tento způsob léta zdá se mi býti nešťastným* aj.). Oproti literatuře však **hudba** v této oblasti příliš významná není, srov. ale aspoň operu W. A. Mozarta *Don Juan/Don Giovanni*, který proslavil původní španělskou historickou postavu a dal následně i vznik frazému *donchuán*. Jiný příklad nabízí česká tvorba, kde antický hrdina Tantalos byl napřed zdramatizován J. Vrchlickým pod názvem *Smír Tantalův* a následně zhudebněn Z. Fibichem; frazém *Tantalova muka* ovšem existoval v češtině nezávisle na Vrchlickém.

5 tj. císař František Josef I.

6 Bývá označována snaha vylepšit něco více, než tomu tak ve skutečnosti je - falešně přikrášlit skutečnost a zastírat pravdivý stav věcí.

Příkladem mohou být minulé i současné ekonomiky hlásící se k myšlenkám socialismu - např. i bývalé socialistické Československo, které na odiv vystavovalo některé svoje úspěchy. Často však bylo mnoho prvků národního hospodářství nastaveno tak, aby se vytvořil dojem bohatší země (například záporná daň z obratu). Podobně se postupovalo i v jiných oblastech (rekonstrukce center měst apod.) a i v dalších socialistických zemích.

Co se týká využití frazému, není jenom v běžném životě, aby se něco expresivně vyjádřilo. Frazeologii a její některé výrazy, resp. představy stojící za nimi, zvláště antické, popř. biblické, naopak poměrně také hojně v minulosti využívalo malířství. Je mnoho obrazů znázorňujících např. *roh hojnosti, návrat ztraceného syna, babylonskou věž* apod. Unikátní a historicky pozoruhodný počín, zastiňující cokoliv jiného, tu však představuje holandský malíř Pieter Breughel ml., který r. 1559 svým svérázným a často nelichotivým způsobem geniálně znázornil a na jediné plátno vměstnal přes sto nizozemských dobových přísloví. O plátnu se píšou knihy, analýzy historické, kunsthistorické, ale i lingvistické (srov. jednu z posledních W. Mieder, ed., 2004. *The Netherlandish Proverbs. An international Symposium on the Pieter Breug(h)els*, Burlington). Originální a řídký český počín tohoto druhu lze však spatřovat i v posmrtně vydané knížce J. Lady (*Ilustrovaná frazeologie*, Praha 1971), který se pokouší svým typickým, obvykle žertovným způsobem převádět do jednoduché kresby několik desítek českých frazémů. Nacházet další podobné příklady, v nichž frazémy jsou inspiračním zdrojem, zvláště v karikatuře, není nijak těžké.

V oblasti psychologie se vyskytuje frazeologie často, zvláště když pravidelný a exaktní jazyk neumí. Právě v té situaci by mohl být frazém využíván. Co do výstižnosti, zkratkovitosti a také monopolnosti může frazém rychle vyjádřit to, co se nedá vyjádřit. Srov. výrazivo z oblasti intelektu, zvláště **psychických a paměťových procesů** (*lovit v paměti, sypat něco z rukávu, strílet bez míření/ od boku, sedlat koně od ocasu*), **intelektuálních vlastností** (*mít za ušima, nebýt dnešní, mít otevřenou hlavu*), **postojů a chování** (*přehazovat si něco jako horkej brambor – hodit to někomu na krk – bejt z obliga, sekat latinu, plakat nad rozlitym mlíkem, bejt hned na koni*), **vlastností povahových** (*neublížil by ani mouše, nechat na sobě dříví štípat, nasadit za někoho vlastní kůži/ krk, dřít někomu kůži z těla*) nebo **z oblasti citů a pocitů, odpovídajících reakcí** apod. (*závidět někomu nos mezi očima, dštít oheň a síru na někoho, všechno se v něm vaří, ronit krokodýlí slzy, snesl by jí modrý z nebe*) aj.

2.2.2 Původ čínských frazémů a jejich využívání

Zdroje čínských frazémů jsou rozmanité a dělí se především na dva přístupy: jeden je ústní a druhý je písemný. Dále se frazémy dělí na následující podtypy podle různých písemných zdrojů:

- 1) ze starověkých bájí a mýtických pověstí;
- 2) ze starověkých historických událostí;
- 3) z klasických děl;
- 4) citované významné věty z klasických děl;
- 5) lidská rčení, která byla citována v klasických dílech.

Při interakci s cizími národy čínština také absorbovala mnoho výrazů z cizích jazyků. Na základě uchování původního významu byly tyto výrazy znovu tvořeny v určité čínské formě (nejspíš ve čtyřznakové formě). Prameny těchto přejatých frazémů se dělí stejnými způsoby jako u čínských frazémů:

- 1) ze starověkých bájí a mýtických pověstí, např. 诺亚方舟 (české přepisy: nuo-ja-fang-čou) „Noemova archa“, 三位一体 (české přepisy: san-wej-i-tchi) „nejsvětější Trojice“;
- 2) ze starověkých historických událostí, např. 特洛伊木马 (české přepisy: tche-luo-i-mu-ma) „Trojský kůň“;
- 3) z klasických děl, např. 吉诃德先生 (české přepisy: t'i-che-te-sien-šeng) „Don Quijote“;
- 4) citované významné věty z klasických děl, např. 以眼还眼, 以牙还牙 (české přepisy: i-ja-chuan-ja, i-jen-chuan-jen) „Oko za oko, zub za zub“;
- 5) lidská rčení, která byla citována v klasických dílech, např. 条条大路通罗马 (české přepisy: tchiao-tchiao-ta-lu-tchung-luo-ma) „Všechny cesty vedou do Říma“.

3 Praktická část

3.1 Zkoumání číslovky ve frazému z hlediska sémantiky

Číslovky (numerale) jsou substituty substantiv a adjektiv kvantitativní povahy, resp. kvantifikátory, a jejich základní a obecný význam je tudíž kvantita vyjadřovaná především jako substituce entity a kvality (Kolik?, Kolikátý?, srov. tři, třikrát), jakkoliv si stále udržují substituční funkci kvantity. Číslovky se v češtině dělí na základní, řadové a druhové. Čínské číslovky se skládají z omezeného počtu morfémů, jejichž množství je však díky složeným číslovkám nespočítatelné. Číslovky se sice v čínštině dělí na základní, řadové, neurčité a násobné, ale kromě základních musejí ostatní číslovky při vyjadřování pracovat ve spojení s pomocnými slovy, např. řadová číslovka *druhý* se vyjadřuje v čínštině 第 (český přepis: ti; překlad: prefix řadových číslovek) + 二 (český přepis: er; překlad: dva), násobné číslovky *třikrát*, *třinásobek* se v čínštině píšou 三 (český přepis: san; překlad: tři) + 倍 (český přepis: pej; překlad: násobek). Jinak základní číslovky mohou označovat i řadové číslovky.

Podle třídění typů lexikálního významu od G. Leech (1974) máme u lexému dva základní typy významů - konceptuální a asociativní. Takové třídění platí také u číslovek v češtině, dokonce i v čínštině. Konceptuální význam, který je základní, pokrývá věcný obsah a je dán mj. vztahem k denotátu. Má podle něj u lexému logickou, kognitivní povahu a lze ho ověřovat objektivními metodami. Významu naproti povahám konceptuálního se u lexému se říká asociativní. U třídy asociativních významů existují podtypy konotační, kolokační, sociální, afektivní, reflektovaný a tematický význam. Ačkoli se tyto „významy“ od sebe liší, mají shodnou povahu, čili význam jednoho slova už se změnil v dané situaci se změnou okolností n. psychologie na „abstraktní“. Po vstupu do frazémů číslovky někdy ztrácejí své původní významy a obvykle vyjadřují neurčitost, čímž dodávají číselným frazémům expresivnost a obraznost. Proto dále budeme zkoumat významy číslovek ve frazémech a porovnávat je v českém a čínském jazyce.

3.2 Česká a čínská číslovka jeden a 一 (české přepisy: i)

1. Významy číslovky *jeden* v SSJČ⁷:

SSJČ-Je1. označuje počet 1;

SSJČ-Je2. jen jeden; jediný;

SSJČ-Je3. samý; nepřetržitý, neustálý; jediný;

SSJČ-Je4. stejný, společný, týž;

SSJČ-Je5. ve spojení jeden – druhý, jeden – jeden, jeden – jiný vyjadřuje vzájemnost, vespolečnost, střídání;

SSJČ-Je6. v platnosti zájmena neurčitého označuje to, co nelze nebo co nechceme nebo nemůžeme blíže určovat.

K všestrannějšímu poznání významů číslovky *jeden* doplníme vysvětlivky ze slovníku SSČ⁸, které nejsou zařazeny jako samostatné vysvětlivky u hesla *jeden* v SSJČ, nebo jsou trochu odlišné od vysvětlivek ze SSJČ:

SSČ-Je2. (v platnosti přídavného jména) vyznačující se celistvostí, tvořící celek;

SSČ-Je7. ve zvoláních s citovým zabarvením.

2. Významy číslovky 一 ve slovníku:

Y1. číslovka, také se píše tradičním znakem 一 (české přepisy: *i*), je nejmenším kladným celým číslem;

Y2. prvním řadových čísel;

Y3. jedním podílem z mnoha dílů;

Y4. vyjadřuje jednorázovost děje, nebo jeho krátkost a náhlost;

7 http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=jeden_1

8 http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=jeden_1

Y5. někdo, něco, některý;

Y6. každý;

Y7. také, zase;

Y8. celý, samý, plný;

Y9. stejný, týž;

Y10. jednotný;

Y11. být soustředěný, být na jediné;

Y12. začáteční, počáteční;

Y13. ① (příslovce) dokonce; ② (příslovce) jednou;

Y14. (spojený výraz) ve vazbě s 便 (české přepisy: *pien*; překlad slova: tedy) nebo 就 (české přepisy: *tiou*; překlad slova: tak) vyjadřuje rychlé následování dvou slovesných dějů;

Y15. (částice) k zesílení citového zabarvení.

3.2.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek jeden a —

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku k srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 1

Shodné významy číslovek <i>jeden</i> a —		
	jeden	—
1.	SSJČ-Je1	Y1, Y3, (Y6)
2.	SSJČ-Je3	(Y8)
3.	SSJČ-Je4	Y9
4.	SSJČ-Je6	Y5
5.	SSČ-Je2	(Y8)
6.	SSČ-Je7	Y15
Odlišné významy		
1.	SSJČ-Je2	
2.	SSJČ-Je5	

3.	SSČ-Je2	
4.		Y2
5.		Y4
6.		Y7
7.		Y10
8.		Y11
9.		Y12
10.		Y13
11.		Y14

3.2.1.1 Shodné významy

V SSJČ má lexém *jeden* 6 významů a v SSČ je 7, protože vyčlenění jednotlivých významů lexému v určitém počtu je u každého slovníku jiné. Co se týče počtu významů, má *jeden* největší počet významů, což svědčí o tom, že je nejdůležitějším a nejsložitějším číslem v pragmatice. Podobně má postavení *jeden* mezi ostatními číslovkami, 一 má také větší počet významů než ostatní čínské číslovky. Dle uvedené tabulky odpovídají čtyři ze všech významů číslovky *jeden* šesti ze všech významů čínské 一.

1. Označování počtu 1

Prvotní význam obou číslovek je označování počtu 1. S tímto významem se *jeden* vyskytuje v následujících frazémeh: *mít jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou, být stále jednou nohou v hrobě/ v kriminále, poslouchat jen jedním uchem, jedna vlaštovka jaro nedělá* atd.

Jako nejzákladnější význam číslovky 一 se označování počtu 1 používá také ve frazémeh:

沧海一粟 (české přepisy: *san-chaj-i-su*; překlady každého slova: moře-jedna-zrna) , 一朝一夕 (české přepisy: *i-cao-i-si*; překlady každého slova: jeden-den-jeden-noc) , 说一是一, 说

二是二 (české přepisy: *šuo-i-š'-i-šuo-er-š'-er*; překlady každého slova: říct-jeden-tak-jeden, říct-dvě-tak-dvě) atd.

U číslovky *jeden* si ještě si všimněme funkce k vytyčení jednotlivce z celku, např. *jeden z ...*, *jeden z mála*, *jeden z nej-*, *jeden ze sta/ z tisíce* atd., jež je zařazena k jeho prvnímu významu, ale u číslovky 一 je tato funkce vyčleněna samostatně k významu Y3. S tímto významem se 一 vyskytuje ve frazémeh: 百里挑一 (české přepisy: *paj-li-tchiao-i*; překlady každého slova: sta-ze-vybrat-jeden) , 九牛一毛 (české přepisy: *tiou-niou-i-mao*; překlady každého slova: devět-býků-jeden-chlup) aj.

Jde o význam Y6 „každý“, jež může 一 přímo vyjádřit bez spojení s jiným slovem, např. ve frazémeh 一 言一行 (české přepisy: *i-jen-i-sing*; překlady každého slova: jedna-mluva-jedna-chování) , 一日三省 (české přepisy: *i-ž'-san-sing*; překlady každého slova: jeden-den-tři-sebekritiky) aj., což je odlišné od číslovky *jeden*. Vyjádří-li význam „každý“, měla by *jeden* být ve spojení se slovem *každý* a působit jenom zesílení významu. Takže u tohoto významu mají dvě číslovky částečnou shodnost a tu jsme označili závorkou.

2. Vyjadřování významu „samý; nepřetržitý, neustálý; jediný“

Z potenciálního významu vyjadřujícího „celek“ se vyvodil význam „samý“ a s tímto významem se *jeden* objevuje v následujících frazémeh: *jet, spát v jednom kuse, strom je jeden květ, dítě prospívá jedna radost* atd. Tento význam odpovídá čínskému významu Y6 „samý, plný“ a objevuje se ve frazému: 一身是胆 (české přepisy: *i-šen-š'-tan*; překlady každého slova: jedna-tělo-je-odvaha). Co se týká významu „nepřetržitý, neustálý; jediný“, který se vyskytuje ve frazémeh: (*přečíst román ap.*) *jedním dechem, vychrlit spoustu nadávek jedním dechem, jedním douškem (vypít), jeden jediný/jedinký, to dítě v jednom kuse zlobí, jedna*

ovce prašivá celé stádo nakazí, zabít dvě mouchy jednou ranou, jedním slovem, vyprat něco z jedné vody načisto atd.

Sice jsme si v jednotlivých významech číslovky 一 nevšimli tohoto stejného významu, po vstupu do následujících frazémů se však tento význam osvědčuje: 一往无前 (české přepisy: *i-wang-wu-čchien*; překlady každého slova: odejít-kupředu (s nezdolnou vůlí)), 一泻千里 (české přepisy: *i-sie-čchien-li*; překlady každého slova: přivalit-tisíc-kilometrů), 一气呵成 (české přepisy: *i-čchi-che-čcheng*; překlady každého slova: jedním-dechem-udělat), 独一无二 (české přepisy: *tu-i-wu-er*; překlady každého slova: sám-jeden-nemá-druhý), 一石二鸟 (české přepisy: *i-š'-er-niao*; překlady každého slova: jedním-kamenem-dva-ptáky) atd. Tento příklad připomíná pojem *disjunkce*, což znamená, že lexém v určité kolokaci vyjadřuje omezený význam, nelze ho zobecnit do lexikonu. Tím pádem u této shodnosti označíme Y8 závorkou () k reprezentování „částečně shodný“.

3. Vyjadřování významu „stejný, společný, týž“

U tohoto významu jsou obě číslovky téměř úplně shodné. Frazémy obsahující tento význam jsou: *to je jedno, mně (vám, někomu) je to jedno, dělat něco na jedno kopyto, brdo, být s někým jedna krev, házet dva lidi, všechny, všechno do jednoho pytle, říditěji koše, táhnout s někým za jeden provaz, být s někým jedna ruka, jeden jazyk, sedat s někým za jedním stolem, jsou (jako) jedno tělo, jedna krev, půjdeme jedním vrzem* atd., a u čínské 一 jsou frazémy: 一模一样 (české přepisy: *i-mu-i-jang*; překlady každého slova: jeden-tvar-jedna-podoba), 亲如一家 (české přepisy: *čchin-žu-i-tia*; překlady každého slova: blízký-jako-jedna-rodina), 一概而论 (české přepisy: *i-kaj-er-lun*; překlady každého slova: jedním-paušálně-posuzovat), 一心一德 (české přepisy: *i-sin-i-te*; překlady každého slova: jedna-srdce-jeden-mysl), 百虑一致 (české přepisy: *paj-lü-i-č'*; překlady každého slova: sto-úvah-jedna-shoda) atd.

4. Ve významu zájmena neurčitého *nějaký, některý*

Na základě abstraktizace se základní význam číslovky *jeden* posunul do významu zájmena neurčitého, např. *zašel si jednoho dne do města, byl jeden král a jedna královna* atd. Tato změna se také objeví v čínštině a používá se ve frazému 安于一隅 (české přepisy: *an-jü-i-jü*; překlady každého slova: mít v úmyslu-zůstat-(v) jednom-koutě).

5. Ve významu přídavného jména *celý*

Tento význam není vyčleněn u hesla *jeden* v SSJČ, ale v SSČ. Zaměřuje se na vyznačení celistvosti. Ve slovníku SSČ se uvedly příklady: *socha z jednoho kusu dřeva, jeden (společný) národ*. Do tabulky jsme naznačili, že k tomuto významu je obdobný čínský význam Y8 objevující se ve frazému 合而为一 (české přepisy: *che-er-wej-i*; překlady každého slova: sloučit-v-jednom).

6. S citovým zabarvením

V doplňkových významech ze slovníku SSČ si všimneme funkce, kdy ve zvoláních může *jeden* zesílit citové zabarvení, jinými slovy, že v některých případech funguje *jeden* jako částice. V češtině se tato funkce používá obvykle v běžné řeči, např.: *ty jeden! Kluku jeden!* atd., a v čínštině se objevuje pouze ve staročínských dílech, např.: 吏呼一何怒! 妇啼一何苦

⁹ (české přepisy: *li-chu-i-che-nu! fu-tchi-i-che-kchu.*) „Jakým (jediným) vztekem volají

9 Věta je citována z básně *Šchi-chao-li* (čínsky: 石壕吏, překlady: Úředníci vsi Šchi-chao), autorem je Du Fu (čínsky: 杜甫) (712 – listopad 770). Hlavní obsah: autor byl očitým svědkem události, kdy během období *Vzpouř An Lu-Šanu* (čínsky: 安史之乱, česky přepis: *an-s'-č'-luan*) (vzpouř od 16. pros. 755 do 17. ún. 763) úředníci k večeru odchvtávali vesničany po celé vsi, aby je nutili sloužit v armádě. Stará plačící vesničanka autorovi povídala hoře rodiny, že její tři synové už v armádě sloužili, poslední dostala dopis od nejstaršího syna, že druhý nejstarší bratr zemřel na frontě a ostatní byli v armádě velmi strastiplní. Doma už bylo málo lidí, kvůli

úředníci! Jakou (jednou) hořkostí plaká žena.“ Jako částice ani *jeden* ani — se nevyskytuje ve frazémeh.

3.2.1.2 Odlišné významy

Dle tabulky můžeme vidět, že pokud se týče počtu odlišností dvou číslovek, není to málo. Jak jsme již uvedli, SSJČ-Je1 a Y1 jsou téměř stejné, ale v praxi některé stránky v čínštině chybí. V češtině může *jeden* přímo označovat čas, pití apod. bez následujících substantiv, nicméně v čínštině se nemůže číslovka používat přímo, musí se vždy přidat příslušné substantivum, kterému se říká klasifikátor, např.:

tabulka č. 2

České příkladové věty	Čínské překlady a pchin-jin					
	České překlady každého znaku					
1. <i>Přišel o jedné. – o jedné hodině, v jednu hodnu</i>	<i>tā</i>	<i>yì</i>	<i>diǎn</i>	<i>láide</i>		
	;他	一	点	来的。		
	<i>On</i>	<i>(o) jedné</i>	<i>hodině</i>	<i>přišel.</i>		
2. <i>Dám si ještě jednu. – tj. sklenici piva apod.</i>	<i>wǒ</i>	<i>zài</i>	<i>diǎn</i>	<i>yī</i>	<i>bēi</i>	<i>pí</i>
	;我	再	点	一	杯	啤
	<i>jiǔ</i>	<i>酒。</i>				
	<i>Já ještě (si) dám jednu sklenici pivo.</i>					
3. <i>Dal mu jednu do zad. – tj. ránu</i>	<i>tā</i>	<i>gěi le</i>	<i>tā</i>	<i>yī</i>	<i>quán</i>	<i>zài bèi</i>
	;他	给了	他	一	拳	在背
	<i>shàng</i>	<i>上。</i>				

vnukovi se svá snacha ještě nezřekla. Ale dnes byl její starý muž opět nucen sloužit v armádě. Úředníci mu řekli, že i když byl starý, ještě by mohl vařit pro ostatní v armádě, takže by musel druhý den odejít ke frontě. Celou noc dva staří plakali a druhého rána se žena rozloučila se svým mužem. Báseň odhalila bolest způsobenou lidem válkou a je klasickým realistickým literárním dílem.

	<i>On dal mu jednu ránu do zad.</i>
--	-------------------------------------

U prvního významu si všimneme frázemu *přijímat pod jednou (způsobou)*, který ukazuje navíc rozdílnou kulturu mezi oběma jazyky. Kvůli různému vyznění výraz – *pod jednou* k popisu hostie je „osobitý“ vůči čínštině.

1. Vyjadřování vzájemnosti, vespolečnosti, střídání ve spojení *jeden – druhý, jeden – jeden, jeden – jiný*

U tohoto významu, což má *jeden*, se ukazuje největší rozdíl mezi dvěma číslovkami, že *jeden* má substituční povahu.

Pokud jde o formu, může se čínská 一 také používat ve spojení s ostatními číslovkami, ale z hlediska významu je velmi rozdílná s českým spojením. Hlavním důvodem je to, že čínská 一 není schopná fungovat jako zájmeno. Například v následujících frázemech: *jeden (stojí) za osmnáct, druhý za dvacet bez dvou (ob.), když to vezmeme jedno k druhému ap. / jedno s druhým, nastupujte pomalu jeden po druhém/ za druhým, smáli se jeden přes druhého o překot* atd., může *jeden* a *druhý* přímo označovat nějakou věc nebo nějakého člověka. Tato funkce se hlavně realizovala v důsledku elipsy, např. ve větě *přišel o jedné* znamená o jedné hodině, *dám si ještě jednu* znamená ještě jedno pivo a ve větě *dal mu jednu do zad* je *jednu* substituující ránu. V čínštině, když má číslovka substituovat něco, má být vždycky ve spojení s klasifikátorem.

2. První z řadových číslovek

Čeština má samostatný systém řadových čísel, který se liší od základních číslovek, nicméně v čínštině jsou dva způsoby k označení řádu: 1. přidat slova 第 (český přepis: *ti*) nebo 初 (český přepis: *čchu*) před číslovku, např.: 第一名 (české přepisy: *ti-i-ming*) „prvenství“, 二月初二 (české přepisy: *er-jüe-čchu-er*) „druhého února“; 2. přímo využívat základní číslo,

protože má potenciální význam jako řadové číslo, který je naznačen ve slovníku. Tento význam chybí u české *jeden*. K označení řadového čísla základním číslem platí u dalších všech čínských číslovek.

3. Vyjadřování jednorázovosti děje

Když je 一 ve zdvojených tvarech jednoslabičných sloves, vyjadřuje jednorázovost děje, kupř. 想一想 (české přepisy: *siang-i-siang*) znamená „uvážít“, 看一看 (české přepisy: *kchan-i-kchan*) znamená „podívat se“ a 等一下 (české přepisy: *teng-i-sia*) znamená „počkej chvíli“. U číslovky *jeden* tento význam chybí a v čínštině se tento význam nevyskytuje ve frazému.

4. Označování „také, jiný“

U číslovky 一 je jedním výrazným významem vůči číslovce *jeden*, čili k označování „zase, jiný“, který se využívá např. ve větě 汞, 一名水银。 (české přepisy: *kung, i-ming-šuej-jin.*) „Hydrargyrum, také známé jako rtuť.“ Stejně jako Y4 se tento význam nevyskytuje ve frazému.

5. Vyjadřování významu „jednotný“

Z potenciálního významu „integrálnost“ se 一 vyvodil význam Y10 „jednotný“, který se objevuje ve frazému 一統天下 (české přepisy: *i-tchung-tchien-sia*; překlady každého slova: jedním-ovládat-podnebesí). Ve skutečnosti má *jeden* obdobný potenciální význam, avšak čeština je flektivní jazyk a vyznačující se komplikovaným systémem skloňování a časování. Na základě jeho typologického rysu je rozsah polysémie menší než izolační jazyk čínština a naopak má silnější potenciál v derivaci. Když vyjádří uvedený význam, má používat odvozené verbum *sjednotit* od základního slova *jeden*.

6. Vyjadřování významu „soustředěný, být na jediné“

V kolokacích 一心一意 (české přepisy: *i-sin-i-i*; překlady každého slova: jedna-srdce-jeden-záměr), 惟精惟一 (české přepisy: *wej-t'ing-wej-i*; překlady každého slova: jediný-pečlivý-jediný-jeden) se 一 osvědčuje význam „soustředěný, být na jediné“, což v češtině chybí.

7. Vyjadřování významu „začáteční, počáteční“

Kvůli tomu, že 一 označuje první číslo řady kladných celých čísel, tak z pohledu předků byla 一 zdrojem všech věcí na světě a mající velmi vysoké postavení. Dokonce si mysleli, že celý svět se vytvořil z 一. V *Tao-te-t'ing*¹⁰ Lao-c'¹¹ označoval, že z taa se rodil „jeden“, z „jednoho“ se rodily „dva“, ze „dvou“ se rodily „tři“ a ze „tří“ se rodily všechny věci. Z tohoto můžeme vidět, že taoismus považuje 一 za celistvost materiálního světa, za objímající a mocnou věc. Takže v čínské kultuře se 一 zdá mít význam Y12 „začátek, počátek“. Tímto pojmem se vytvořily frazémy 九九归一 (české přepisy: *t'iou-t'iou-kuej-i*; překlady každého slova: devět-devět-směřovat-jeden), 始终如一 (české přepisy: *š'-čung-žu-i*; překlady každého slova: (od) začátku-(do) konce-jako-jeden) atd.

8. Konverze číslovky 一

10 *Tao-te-t'ing* (čínsky: 道德经): základní kniha taoismu. Její autorství se v legendách připisuje Starému mistru (Lao-c'), jenž ji údajně sepsal kolem roku 600 př. n. l. Kniha má 81 textů a je rozdělena na dvě části. První část se zabývá otázkami ontologie, metafyziky a světatvorby, druhá část pojednává zejména o politické tematice, zabývá se správnou vládou, některé části (například kapitola 80) jsou zcela utopické. - https://cs.wikipedia.org/wiki/Tao_te_%C5%A5ing

11 Lao-c' (čínsky: 老子): jedna z nejvýraznějších postav čínské filosofie, jejíž historická existence je ovšem nejasná. Čínská tradice umísťuje jeho život do 6. stol. př. n. l., mnoho moderních škol však jeho existenci staví do 4. stol. př. n. l., příp. jej považuje za kompilát postav několika filosofů z těchto období.

Jednoduchost tvaru znaku 一 vytváří ostrý kontrast se složitostí jeho významů. Ať ve staré či současné čínštině je 一 nejpružnějším slovem a jeho schopnost působností a pole užití jsou velké. V čínštině má 一 celkem 5 slovních druhů: vedle číslovky a adjektiva může 一 ještě být adverbem a spojkou. Tato změna je typická v izolačním jazyku, a to se nazývá konverze¹². Zde citujeme příklady ze slovníku: 灭绝人道, 一至如此。 (české přepisy: mej-t'üe-žen-tao, i-č'-žu-cch'.) „To je zrovna vyhlazení humanismu, dokonce i (一) do takové míry.“ 一过雁门关, 气候显然不同了。 (české přepisy: i-kuo-jen-men-kuan, čchi-chou-sien-žan-pu-tchung-le.) „Jakmile (一) jsme projeli průchod Jen-menu, počasí se zřejmě změnilo.“ 他们一有空, 便都到他的屋里去玩。 (české přepisy: tcha-men-i-jou-kchung, pien-tou-tao-tcha-wu-li-čchü-wan.) „Jakmile (一) měli čas, hned vešli do jeho pokoje na zábavu.“ S uvedenými významy se nevyskytuje 一 ve frazému, a tak zde nebudeme hlouběji diskutovat dál.

3.3 Česká a čínská číslovka dva a 二 (české přepisy: er)

1. Významy číslovky dva v SSJČ

SSJČ-Dv1. označuje počet 2;

SSJČ-Dv2. těsným spojením se sousedními číslovkami vyjadřuje přibližnost;

SSJČ-Dv3. ve spojení s některými podstatnými jmény (jako např. slovo, krok) vyjadřuje neurčitý malý počet; málo.

2. Významy číslovky 二 ve slovníku

E1. základní číslovka, je výsledné číslo 1 a 1;

E2. řadová číslovka, druhý;

¹² Konverze: velmi běžná operace formálního přechodu formy mezi slovními druhy a tedy různými funkcemi, realizovaná bez jakékoliv své formální změny. Je nesmírně běžná v jazycích neflektivních, zvl. izolačních, čínštině, angličtině aj. Str. 187, F. Čermák, *Lexikon a sémantika*, Nakladatelství Lidové noviny 2010

E3. složená podoba 贰 se užívaná v peněžnictví apod.; místo-, více, opak k vedoucímu postavení;

E4. rozdílný, nestejný;

E5. nesoustředěný, nevěrný.

3.3.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek dva a 二

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku k srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 3

Shodné významy číslovek dva a 二		
	dva	二
1.	SSJČ-Dv1	E1
Odlišné významy		
1.	SSJČ-Dv2	
2.	SSJČ-Dv3	
3.		E2
4.		E3
5.		E4
6.		E5

3.3.1.1 Shodné významy

Tabulka ukazuje, že mezi dvěma číslovkami jsou jenom jejich první významy shodné. S tímto základním významem se dva vyskytuje ve frazémeh: *šli dva a dva, jeden (stojí, je) za osmnáct, druhý za dvacet bez dvou, nelze sloužit dvěma pánům najednou, být ve dvou ohních, mezi dvěma ohni, sedět na dvou židlích, mít dvě želízka v ohni* atd. Na straně čínské se 二 objevuje ve frazémeh: 二桃杀三士 (české přepisy: *er-tchao-ša-san-š'*; překlady každého slova:

dvěma-broskví-vražditi-tři-úředníky), 合二为一 (české prepisy: *che-er-wej-i*; překlady každého slova: sloučit-dvě-v-jednom), 说一是一, 说二是二 (české prepisy: *šuo-i-š'-i-šuo-er-š'-er*; překlady každého slova: říct-jeden-tak-jeden, říct-dvě-tak-dvě) atd. Výraz 二桃杀三士 vycházel z autentického textu z knihy *Letopisy mistra Jena*¹³. Byli tři generálové v období jar a podzimů¹⁴, kteří se pyšili svými bojovými zásluhami, tak mistr Jen poradil svému královi, aby je zavraždil. Takže mistr Jen sáhl ke lsti, ať král připraví dvě broskve a daruje je třem generálům. Ale tři lidé si nemohli spravedlivě rozdělit dvě broskve, takže mistr Jen navrhl, ať tři generálové vzájemně porovnají své zásluhy, a kdo by měl největší zásluhy, tak by mohl získat jednu broskev. Po ostré rozepři tři generálové spáchali sebevraždu, neboť se styděli za své ohavné činy. Od té doby se tento frazém používá k označování „vraždění někoho lstí“.

3.3.1.2 Odlišné významy

I když u prvotního významu jsou dvě číslovky téměř v úplné shodě, mají ještě rozdíly v praktickém užívání. Stejně jako u číslovky *jeden* může *dva* přímo substituovat něco vynecháním substantiva, např.: *přišel až ve dvě (hodiny)*, *učil psa chodit po dvou (nohách)* atd. U čínského čísla musí vždycky být následováno příslušným klasifikátorem k jasnějšímu vyjádření.

1. Vyjadřování přibližného malého počtu; neurčitého malého počtu; málo

Když je *dva* těsně ve spojení se sousedními číslovkami, označuje přibližný malý počet, např.: *jeden dva hosté dopíjeli kávu*, *rozuměl sotva dvě tři slova*, *rok dva to konečně vydržíš* aj. K označování významu „neurčitého malého počtu; málo“ se *dva* obvykle vyskytuje ve spojení s

¹³ Letopisy mistra Jena (čínsky: 晏子春秋): čínská historická kniha ze 4. století př. n. l. obsahující řeči, promluvy a dialogy čínského politika Jen Jinga. - https://cs.wikipedia.org/wiki/Letopisy_mistra_Jena

¹⁴ Období jar a podzimů (čínsky: 春秋时代): období historie Číny mezi roky 722 – 481 př. n. l. Název je odvozený z díla Letopisy jar a podzimů, kroniky státečku Lu. Podle tradice byl Konfucius editorem této kroniky.

některými podstatnými jmény, např.: *bydlí dva kroky odtud, bude tu za dvě minuty* aj. Skutečnost, že u čínské 二 se také ukazuje takový význam. Ve spojení s číslovkou 一 např. 略知一二 (české přepisy: *lüe-č'-i-er*) znamená „znát to jen málo“. Pak v čínštině ještě existuje ekvivalentní číslovka 两¹⁵ k označování počtu 2. Když se 两 ve spojení s číslovkou 三 objevují ve frazémeh 三三两两 (české přepisy: *san-san-liang-liang*; překlady každého slova: tři-tři-dvě-dvě), 三言两语 (české přepisy: *san-jen-liang-jü*; překlady každého slova: tři-slova-dvě-slova), obvykle vyjadřují význam přibližně malého počtu.

2. Další rozdílné významy číslovky 一 vůči české dva

Ve významu jsou 一 a 二 velmi úzce spojené číslovky. Lze říci, že jejich vlastní jednotlivé významy se vytvořily pod jejich vzájemnou opačností. Jinými slovy, můžeme mluvit o jejich jednotlivých významech společně po dvojici. Na základě vlastnosti čínských číslovek může 二 označovat *druhý*, např. ve frazému 独一无二 (české přepisy: *tu-i-wu-er*; překlady každého slova: sám-jeden-nemá-druhý). Pak se z tohoto významu se vyvodil význam „místo-, vice“, který je opakem k významu číslovky 一, která označuje „první, vedoucí postavení“. Takže v obecné řeči se „místo-vedoucí“ říká 二把手 (české přepisy: *er-pa-šou*) „druhá ruka“.

15 Užití 二 a 两: ① Ob. se 二 užívá jako řádové číslo; ob. se 两 užívá jako základní číslo. ② Když označuje desáté a sté číslo, užívá se 二 (u tisícího, desetitisícího a stomilionového čísla má možnost se užívat taky); k označování tisícího, desetitisícího a stomilionového čísla se častěji užívá 两. ③ Před tradiční měrovou, váhovou jednotku apod. se užívá 二; před současnou nebo cizí jednotku se užívá 两. ④ Ve vědeckém, spisovném výrazu by mělo užívat 二. ⑤ V termínu nebo idiomatickém výrazu, jež mají obsah vysvětlitelný skupinou 两 + klasifikátor, se užívá 二. Např.: 二氧化碳 „Oxid uhličitý“ (obsahuje 两 kusy kyslíčků). ⑥ U opačného, desetinného a zlomkového čísla se užívá 二. ⑦ V idiomatickém výrazu, jenž má obsah vysvětlitelný výrazem 二者 (oba), 双方 (obě strany), se užívá 两. ⑧ V zavelání se můžou užívat obě. ⑨ V kantonštině se případně 两 užívá jako neurčité číslo, několik.

Další dvojice významů je 二 označující „rozdílný“ versus 一 označující „stejný“. Například: 言无二价 (české přepisy: *jen-wu-er-t'ia*; překlady každého slova: nemluvit-dvě-cenu), 别无二致 (české přepisy: *pie-wu-er-č'*; překlady každého slova: nebýt-dvě-shody), 一般无二 (české přepisy: *i-pan-wu-er*; překlady každého slova: jeden-stejný-nebýt-dvě) atd.

Třetím opakem k 一, jak jsme zmínili výše, má 二 význam k vyjadřování „nesoustředěný, nevěrný“ a vyskytuje se ve frazémeh: 三心二意 (české přepisy: *san-sin-er-i*; překlady každého slova: tři-srdce-dvě-mysli), 二三其德 (české přepisy: *er-san-čchi-te*; překlady každého slova: dvě-tři-mysli), 誓死不二 (české přepisy: *š'-s'-pu-er*; překlady každého slova: přísahat-položit život-nebýt-dvě) atd.

3.3.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

I když u obou číslovek *dva* a 二 není zmíněn význam „mnoho“ ve slovníku, v některých spojeních se tento význam osvědčuje, např. *pracovat, jíst, pít za dva* a 九牛二虎之力 (české přepisy: *t'iou-niou-er-chu-č'-li*; překlady každého slova: devět-býků-dva-tygry).

3.4 Česká a čínská číslovka tři a 三 (české přepisy: *san*)

1. Významy číslovky *tři* v SSJČ

SSJČ-T1. označuje počet 3;

SSJČ-T2. těsným spojením se sousedními číslovkami vyjadřuje přibližnost.

2. Významy číslovky 三 ve slovníku

Sa1. číslovka, výsledek 2 a 1;

Sa2. označuje mnohost, mnohokrát.

3.4.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek *tři* a 三

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku ke srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 4

Shodné významy číslovek <i>tři</i> a 三		
	tři	三
1.	SSJČ-T1	Sa1
Odlišné významy		
1.	SSJČ-T2	
2.		Sa2

3.4.1.1 Shodné významy

Stejně jako u číslovky *dva* mají *tři* a 三 jenom jediný shodný význam - k označování počtu 1. Se základním významem se *tři* vyskytuje ve frazému *na Tři krále o hodinu dále* (pořekadlo) a 三 se objeví ve frazémeh 连中三元 (české přepisy: *lien-čung-san-jüan*; překlady každého slova: nepřetržitě-získal-tři-jüany), 三从四德 (české přepisy: *san-cchung-s'-te*; překlady každého slova: tři-podřízenosti-čtyři-ctnosti). Ustálené spojení *Tři králové* pocházelo z příběhu křesťanství a označuje 3 mudrce z východu (nejčastěji to byli králové Kašpar, Melichar a Baltazar), kteří navštívili Ježíše krátce po jeho narození v Betlémě a přinesli mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. Později byl svátek Tří králů ztotožněn se slavností Zjevení Páně a slaví se 6. ledna¹⁶. 三元 souvisí se staročínskými úřednickými zkouškami. Během období od počátku 7. stol. do začátku 20. stol. bylo v Číně základní podmínkou vstupu mezi úředníky státní správy. Zkoušky byly rozděleny na tři stupně. První stupeň se nazýval provinční zkoušky, jež se konaly každé tři roky, a pokud získal někdo první místo ve zkouškách, nazýval se *t'ie-jüan* a zároveň se stal účastníkem dalších zkoušek, tzv. metropolitních, v

¹⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/T%C5%99i_kr%C3%A1lov%C3%A9

dalším roce. Kdyby získal zase první místo v metropolitních zkouškách, které se nazývalo *chuej-jüan*, pak by postoupil k palácovým zkouškám. V posledních zkouškách, pokud získal opět první místo *čuang-jüan*, říkalo se, že člověk, který nepřetržitě získal tři jüany, je neuvěřitelný vzdělaný a moudrý¹⁷. Frazém 三从四德 se týká staročínského požadavku ženě a označuje, že se žena musela podříditi otci, manželu a synovi, čemuž se říká 三从 „tři podřízenosti“. Žena pak musela mít morálku, mluvit slušně, chovat se slušně a být pracovitá, čemuž se říká 四德 „čtyři ctnosti“.

3.4.1.2 Odlišné významy

V lexikonu se ukazuje, že když se číslovka *tři* těsně spojuje se sousedními číslovkami, vyjadřuje neurčitě přibližný počet. U čínské 三 je opačný význam, tj. označuje „mnoho“.

Vyjadřuje-li číslovka *tři* „přibližný malý počet“, používá se ve frazémeh jako např. *udělat dva tři kroky, říct jen dvě tři slova, udělat něco, než by tři, do tří napočítal* atd.

Co se týká druhého významu 三 k označování mnohosti, všimneme si číslovky *tři* v kolokacích jako *jíst, pracovat ap. za tři, kdo šetří, má za tři* (pořek.), *klobouk na tři facky, (křičel, že) to bylo na tři hony* atd. S tímto významem se 三 vyskytuje ve frazémeh: 三思而行 (české přepisy: *san-s'-er-sing*; překlady každého slova: třikrát-přemyslit-pak-jednat), 举一反三 (české přepisy: *t'ü-i-fan-san*; překlady každého slova: příkládat-jeden-poskytnout-tři), 三人成虎 (české přepisy: *san-žen-čcheng-chu*; překlady každého slova: tři-osoby-se stanou-tygr) atd.

3.4.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

¹⁷ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9A%C5%99ednick%C3%A9_zkou%C5%A1ky_v_%C4%8C%C3%ADn%C4%9B

Ve slovníku sice čínské 三 nemá význam k označování málo, v následujících frazémeh ale tento význam najdeme, např. 三言两语 (české přepisy: san-jen-liang-jü; překlady každého slova: tři-slova-dvě-slova) , 三五成群 (české přepisy: san-wu-čcheng-čchün; překlady každého slova: tři-pět-zformují-houf) atd.

Kromě výše zmíněných významů číslovky 三 má ještě tu funkci, že ve spojení s číslovkou 四 často vyjadřuje pejorativní význam, zvláště obsadí-li sudou pozici v čtyřznakových frazémeh, např. 挑三拣四 (české přepisy: tchiao-san-tien-s'; překlady každého slova: vybrat-tři-sebrat-čtyři), 说三道四 (české přepisy: šuo-san-tao-s'; překlady každého slova: povídat-tři-pověst-čtyři), 不三不四 (české přepisy: pu-san-pu-s'; překlady každého slova: není-tři-není-čtyři) atd.

3.5 Česká a čínská číslovka čtyři a 四 (české přepisy: s')

1. Významy číslovky čtyři v SSJČ

SSJČ-Č1. označuje počet 4

SSJČ-Č2. vyjadřuje velkou míru činnosti.

2. Významy číslovky 四 ve slovníku

Si1. číslovka, výsledek 3 a 1; čtvrtý;

Si2. značko hudebního intervalu pentatonické stupnice;

Si3. příjmení

3.5.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek čtyři a 四

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku ke srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 5

Shodné významy číslovek čtyři a 四		
	čtyři	四
1.	SSJČ-Č1	Si1
Odlišné významy		
1.	SSJČ-Č2	
2.		Si2
3.		Si3

3.5.1.1 Shodné významy

Srovnáváme-li číslovku *čtyři* a 四, zjistíme, že mezi jejich jednotlivými významy z lexikonu je shodný jenom jejich první význam.

Když označuje počet 4, vyskytuje se *čtyři* ve frazémeh: hist. *pakt čtyř* (úmluva o odtržení území od ČSR uzavřená Velkou Británií, Francií, Itálií a Německem 30. září 1938 v Mnichově), *vědět něco tak jistě, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, to je tak jisté, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, říci si něco mezi čtyřma očima, žert. mít čtyři oči, hrát na čtyři ruce, žít v těchto čtyřech stěnách* atd. Podobně jako *čtyři*, číslovka 四 se také nemálo používá ve frazémeh, např.: 四面八方 (české přepisy: s'-mien-pa-fang; překlady každého slova: čtyři-strany-osm-směrů), 家徒四壁 (české přepisy: ť'ia-tchu-s'-pi; překlady každého slova: doma-chudá-čtyři-stěny), 文房四宝 (české přepisy: wen-fang-s'-pao; překlady každého slova: studovna-čtyři-pokladů) atd. a 四 宝 označuje štětec, tuš, papír a kámen na roztírání tuši, které jsou tradiční kancelářské potřeby v Číně.

3.5.1.2 Odlišné významy

Jde o odlišné významy, opět se tu týkají vlastnosti české číslovky, že má substituční povahu, např. ve frazémeh *jezdit čtyřmi*, *držet se něčeho*, *někde všema čtyřma*, *nedostanou mě tam ani čtyřma*, *brát všema čtyřma*. Z příkladů vidíme, že číslovka *čtyři* může přímo označit *čtyřspřeží* nebo *ruce i nohy*.

Ve slovníku je jasně naznačeno, že číslovka *čtyři* může označit velkou míru činnosti. U čínské 四 kromě základního významu ještě označuje pentatonickou stupnici hudebního intervalu a čínské příjmení.

Když *čtyři* v některých spojeních vyjadřuje velkou míru činnosti, např. *dělá*, *cpe se za čtyři*, *roztahuje se*, *hrne se jako čtyři*, avšak v tabulce se neukazuje u čínské 四 stejný význam, může vlastně 四 v některém spojení také vyjadřovat „mnoho“, např.: 三番四次 (české přepisy: san-fan-s'-cch'; překlady každého slova: třikrát-čtyřikrát).

3.5.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

V některých spojeních si ještě všimneme potenciálního významu číslovky *čtyři* „málo“, např. *hospodaří od pěti k čtyřem*, *mít čtyři vlasy pěti řadama*, avšak tento význam se neukazuje u číslovky 四.

3.6 Česká a čínská číslovka pět a 五 (český přepis: wu)

1. Významy číslovky *pět* v SSJČ

SSJČ-P1. označuje počet 5.

2. Významy číslovky 五 ve slovníku

W1. číslovka, výsledek 4 a 1; ① základní číslo, ② řádové číslo, ③ znovu a znovu, mnohokrát;

W2. značka hudebního intervalu pentatonické stupnice.

3.6.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek *pět* a 五

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku ke srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 6

Shodné významy číslovek <i>pět</i> a 五		
	pět	五
1.	SSJČ-P1	(W1)
Odlišné významy		
1.		W2

3.6.1.1 Shodné významy

U obou číslovek jsou jejich základní význam, označování počtu 5, shodný.

Využívání základního významu číslovky *pět* se vyskytuje v následujících frazémách: *má svých pět křížků (na zádech, za sebou), mít všech pět p (pé), (ne)mít všech pět (smyslů) pohromadě, koupit za pět prstů*. Mezi nimi výraz *pět p* označuje pět dobrých vlastností „být poctivá, pracovitá, poslušná, pěkná a mít peníze“ a *pět smyslů* označuje „zrak, sluch, hmat, chuť a čich“. Slovo *křížek* může označovat desetiletí věku osoby, takže *pět křížků* znamená, že je někomu padesát nebo více let, neboli *Táhne někomu na šestý křížek*. Čínská 五 se základním významem se vykytuje ve frazémách: 三纲五常 (české přepisy: san-kang-wu-čchang; překlady každého slova: tři-směrnice-pět-pořádků), 四书五经 (české přepisy: s'-šu-wu-ťing; překlady každého slova: čtyři-knihy-pět-klasiků), 五脏六腑 (české přepisy: wu-cang-liou-fu; překlady každého slova: pět-vnitřností-šest-vnitřních orgánů) atd. Frazémy 三纲五常 a 四

书五经 souvisejí s konfucianismem. 三纲 označuje, že poddaný musí být věren svému panovníkovi, syn musí projevovat svému otcevi úctu a oddanost, manželka musí být oddaná svému manželovi. Pak tedy 五常 označuje, že člověk musí mít povahy: benevolence, spravedlivost, uhlazené chování, moudrost a kredit. Na základě uvedených morálního standardů se lépe provozuje společnost. Jinak 四书 a 五经 zvláště označují *Konfuciovy Hovory, Velké učení, Cesta středu, Meng-c'*, a *Knihy proměn, Kniha dokumentů, Kniha písní, Kniha obřadů a Letopisy jar a podzimů*, které jsou základem konfuciánského kánonu. V mingské a čchingské Číně byla jejich dokonalá znalost podmínkou úspěchu u úřednických zkoušek. Vznik frazému 五脏六腑 je na základě čínské tradiční medicíny. Termín 脏 se vztahuje k orgánům, které se považuje za jin v přírodě, a konkrétně označuje srdce, játra, slezinu, plíce a ledviny, zatímco 腑 se vztahuje k orgánům jangu, což jsou tenké střevo, tlusté střevo, žlučník, močový měchýř, žaludek a san-t'iao¹⁸.

3.6.1.2 Odlišné významy

Kvůli tomu, že jednotlivé významy číslovky 五 jsou zařazeny dohromady do prvního významu slova, označili jsme je závorkou () k W1. Ve zřejmém rozdílu oproti číslovce pět je 五 schopna označovat řadové číslo a „mnohosti, mnohokrát“, např.: 五花八门 (české přepisy: wu-chua-pa-men; překlady každého slova: pět-květů-prvků-vojenských formací) , 三番五次 (české přepisy: san-fan-wu-cch'; překlady každého slova: třikrát-pětkrát) , 学富五车 (české přepisy: süe-fu-wu-čche; překlady každého slova: vzdělaný-bohatě-pět-vozů) atd.

3.6.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

18 San-t'iao (čínsky: 三焦): v západní medicíně san-t'iao není žádný fyzický odpovídající orgán. Dle anglického překladu se říká *Triple-warmer*, protože obsazuje hrudní a pánevní dutiny. Rozdělí se na Horní t'iao „上焦“, Střední t'iao „中焦“ a Dolní t'iao „下焦“.

Ve frazémeh (*hospodařit*) *od desíti k pěti, za pět minut dvanáct, (vrátil se,) než by pět, do pěti napočítal, (tváří se,) jako by neuměl do pěti počítat, to spočítáš na pěti prstech, rád bych s tebou promluvil pět slov* vyjadřuje číslovka *pět* „málo“. Opačně funguje *pětka* ve frazému *držet někoho na pět kroků od těla* jako adjektivum označující „mnoho“. Ve frazému *sebrat (sbalit si) svých pět švestek (a jít)* pak označuje *pětka* „neurčitých, všečen“. Z příkladů vidíme tři různé asociační významy lexému.

Ve srovnání s českou *pětkou* chybí čínské 五 funkce k označování „málo“, ale ve frazému spíš vyjadřuje „mnoho“ (viz 3.6.1.2).

3.7 Česká a čínská číslovka šest a 六 (český přepis: liou)

1. Významy číslovky šest v SSJČ

SSJČ-Š1. označuje počet 6.

2. Významy číslovky 六 ve slovníku

L1. číslovka, výsledek 5 a 1;

L2. značka hudebního intervalu pentatonické stupnice.

3.7.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek šest a 六

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku ke srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 7

Shodné významy číslovek šest a 六		
	šest	六

1.	SSJČ-Š1	L1
Odlišné významy		
1.		L2

3.7.1.1 Shodné významy

V tabulce se ukazuje, že obě číslovky se shodují jenom u prvního významu. V češtině se *šest* vyskytuje ve frazémeh: (*pracovat, lhát, kouřit*) *o sto šest* (*i ostošest*), *ženy v šesti nedělích ležící* atd. Zde můžeme zmínit zajímavý původ, proč existuje rčení *ostošest*. Roku 1880 se přeli dva kamarádi, že děvče, do jehož očí se jeden z nich zadíval, nikdy nezíská. Nakonec uzavřel sázku, že do sv. Jana Nepomuckého bude ta dívka jeho. Měl na to čas od 29. ledna do 15. května, tedy celých sto šest dní. A odtud tedy vzniklo *ostošest*.¹⁹ Co se týká *šestinedělí*, je to proces probíhající u žen po porodu dítěte k navrácení se do normálního stavu před těhotenstvím.

Jde o užívání číslovky 六 ve frazémeh, většina souvisí s kulturou, náboženstvím a starobylými věcmi, např.: 六根清淨 (české prepisy: liou-ken-čching-ťing; překlady každého slova: šest-smyslových orgánů-čisté), 六神无主 (české prepisy: li-lu-šen-wu-ču; překlady každého slova: šest-vitálních orgánů-nemají-nápady), 身怀六甲 (české prepisy: šen-chuaj-liou-ťia; překlady každého slova: v lůně-šest-ťia), 三亲六故 (české prepisy: san-čchin-liou-ku; překlady každého slova: tři-příbuzné-šest-kamarádů), 骈四俪六 (české prepisy: pchien-s'-li-liou; překlady každého slova: paralelní věty-čtyři-párové věty-šest) atd. První tři frazémy souvisejí s náboženstvím. 六根 je buddhistický termín k označování šesti smyslových orgánů: oka, ucha, nosu, jazyka, těla; a myšlenka, která by mohla cítit 6 různých „prachů“, obrázkový, zvukový, vonný, chuťový, hmatatelný a myšlenkový, na světě, kdyby bylo všech 6 čidel „čistých“. To znamená, že člověk už nemá žádnou touhu a rozmrzelost. 六神 označuje šest duchů ovládajících šest vnitřností člověka. Nemají-li všichni duchové nápad, tak tímto by se mohlo metonymicky vyjádřit, že člověk nemá nápad a je velmi nervózní. 六

¹⁹ <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3235>

甲 je termín pocházející z taoismu, označuje šest dnů podle lunárního kalendáře, ve kterém by snadno byla žena těhotná. Frazém 骈四俪六 se vztahuje na žánr čínského klasického díla, jež se obvykle používá čtyři slova nebo šest slov v každé dvojité větě, aby každé slovo mělo odpovídající slovo v druhé větě ve významu i v rýmu.

3.7.1.2 Význam v určité kolokaci a frazému

Mimo uvedených významů ve frazému 五颜六色 (české přepisy: wu-jen-liou-se; překlady každého slova: pět-barev-šest-barev) ještě vyjadřuje 六 „mnoho“ a ve frazému 眼观六路 (české přepisy: jen-kuan-liou-lu; překlady každého slova: očima-prohlíží-šest-směry) se význam 六 uchýlil od „mnoho“ ke „každý“.

3.8 Česká a čínská číslovka sedm a 七 (český přepis: čchi)

1. Významy číslovky *sedm* v SSJČ

SSJČ-S1. označuje počet 7.

2. Významy číslovky 七 ve slovníku

Q1. číslovka, součet 6 a 1;

Q2. dle starobylé zvyklosti po smrti člověka má být uctíván každý sedmý den, takže tomuto uctívání se říká 七.

3.8.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek *sedm* a 七

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku ke srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 8

Shodné významy číslovek <i>sedm</i> a 七		
	sedm	七
1.	SSJČ-S1	Q1
Odlišné významy		
1.		Q2

3.8.1.1 Shodné významy

Tabulka ukazuje, že tyto číslovky mají jenom jeden shodný význam označující počet 1. Na základě shodného významu se číslovka *sedm* relativně málo používá ve frazému, který se objevuje jenom ve frazému *Knihy sedmi pečetěmi uzavřená*. Podle bible napsal Jahve do Knihy jména všech lidí, co jich na světě kdy bylo a bude, a navíc je zapečetěna sedmi pečetěmi. Ví o ní, ač jí nikdy neviděl, Mojžíš a všichni jeho nástupci, apoštol Jan ji zhlédl ve vidění. Byla to kniha života, nedostupná, neproniknutelná. A právě sedm pečetí bylo znamením její nepřístupnosti, absolutní tajnosti.²⁰ Číslovka 七 se vyskytuje v: 七步成诗 (české přepisy: čchi-pu-čcheng-š'; překlady každého slova: sedm-kroků-skládat-báseň) , 七跨生烟 (české přepisy: čchi-čchiao-šeng-jen; překlady každého slova: sedm-šterbin-se kouří) , 七情六欲 (české přepisy: čchi-čching-liou-jü; překlady každého slova: sedm-emocí-šest-touch) atd.

3.8.1.2 Odlišné významy

²⁰ http://www.unium.cz/materialy/0/0/bible-novy-zakon-m21000-p1.html?ref=nedosel_email

Co se týká druhého významu číslovky 七 pocházejícího z lidové zvyklosti, které se říká 做七 (české přepisy: cuo-čchi; překlady každého slova: udělat-sedm). Obvykle měli lidé opakovaně konat uctívání nebožtíka až sedmkrát.

3.8.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

V některých kolokacích může *sedmička* s jinými slovy společně vyjadřovat význam „mnoho“, např. *vypadat (dívat se) jako sedm drahých let, hubený jako sedm hladových let*. Naopak číslovka 七 s tímto významem se nevykytuje ve frazému.

V čínštině existuje specifické spojení, když se 七 spojuje s číslovkou 八, obvykle k označování neuklizenosti, zmatenosti, např. ve frazémeh: 七嘴八舌 (české přepisy: čchi-cuej-pa-še; překlady každého slova: sedm-úst-osm-jazyků), 乱七八糟 (české přepisy: luan-čchi-pa-cao; překlady každého slova: zmatený-sedm-osm-neuklizený), 七手八脚 (české přepisy: čchi-šou-pa-ťiao; překlady každého slova: sedm-ruk-osm-noh) atd.

3.9 Česká a čínská číslovka osm a 八 (český přepis: pa)

1. Významy číslovky *osm* v SSJČ

SSJČ-O1. označuje počet 8.

2. Významy číslovky 八 ve slovníku

B1. číslovka, součet 7 a 1; osmý;

B2. označuje co připomínající podobu znaku 八.

3.9.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek *osm* a 八

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku ke srovnání významů obou číslovek:

tabulka č. 9

Shodné významy číslovek <i>osm</i> a 八		
	osm	八
1.	SSJČ-O1	(B1)
Odlišné významy		
1.		B2

3.9.1.1 Shodné významy

U prvního shodného významu jsme naznačili závorku z důvodu, že čínská číslovka má duální povahu, čili ještě 八 označuje „osmý“.

K označování počtu 1 slouží jako základní číslovka *osm*, která se neobjevuje ve frazému, a 八 se relativně častěji používá ve frazémech, např.: 八音迭奏 (české přepisy: pa-jin-tie-cou; překlady každého slova: osm-hudeb-vymělivě-hrají) , 半斤八两 (české přepisy: pan-t'in-pa-liang; překlady každého slova: půl-t'ínu²¹-osm-liangů⁴), 胡说八道 (české přepisy: chu-šuo-pa-tao; překlady každého slova: Hu-vykládají-ušlechtilá osmidílná stezka). Vzhledem k proměně doby bylo hodně bývalých lidských strojů a zvyklostí již opuštěno, avšak v současné době pořád můžeme najít doklady prokazující jejich existenci ve světě pomocí písma, jazyka. Kupříkladu z frazému 八音迭奏 slovo 八音 označovalo všechny hudební nástroje, protože bylo ve staré době hlavně osm druhů hudebních nástrojů a v

21 斤: jedna z čínských měr, v moderní době 10 liangů, čili 500 gramů.

současné době toto slovo již ztratilo původní význam a používá se jenom v několika určitých kolokacích. Podobně jako 八两, i když se váhová jednotka *liang* pořád používá v dnešní době, způsob měření se změnil. Původně se *osm liangů* rovnal *půl t'inu*, ale dnes se *pět liangů* rovná *půl t'inu* (= 500 gramů). To je také důvod, proč frazém 半斤八两 označuje „úplně stejný“, což z dnešního pohledu vlastně je „nestejně“. Co se týká frazému 胡说八道 znamenajícího „nezodpovědně kecat“, pochází z toho, že v staré době se nazývali menšinová lidé v západní a severní části Číny *Hu*, kteří se považovali za nevzdělané kvůli nesrozumitelnému jazyku. Takže kdyby *Hu* měli vykládat tak moudrou buddhistickou teorii jako *ušlechtilou osmidílnou stezku*, považovalo by se to za nesmysl, který „plácají“ lidé *Hu*. Později se frazém užíval k obecnému vyjádření „plácát páte přes deváté“.

3.9.1.2 Odlišné významy

Kvůli tomu, že čínský znak je typickým logogramem, který se vyvinul z obrázkového písma, vyvolává podoba znaku obvykle asociace s podobnou věcí. Mezi významy číslovky 八 si tedy všimneme druhého významu „označovat to co připomíná podobu znaku 八“.

Mezi frazémy jsou také ty, které využívají podobu znaku k metaforickému vyjádření věci, např.: 八字没一撇 (české přepisy: pa-c'-mej-i-pchie; překlady každého slova: osm-znak-nemá-jeden-oblouček) ,八字打开 (české přepisy: pa-c'-ta-kchaj; překlady každého slova: osm-znak-rozevřený).

3.9.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

Avšak do jednotlivých významů číslovky 八 se nezařadilo „mnoho“. V konkrétní kolokaci se ukazuje tento vyvozený význam např. zde: 才高八斗 (české přepisy: cchaj-kaou-pa-tou;

překlady každého slova: talent-vysoký-osm-tou) ,五花八门 (české přepisy: wu-chua-pa-men; překlady každého slova: pět-květů-prvků-vojenských formací). Frazém 才高八斗 pocházel z pochvaly básníka Xie Lingyun²² z dynastie Jižní a severní²³ básníkovi Cao Zhi²⁴. Básník Xie byl velmi pyšný na svůj literární talent a velmi zbožňoval básníka Cao Zhi, takže říkal: „takzvaný talent podnebesí váží 10 touů (斗)²⁵, Cao Zhi vlastní 8 z nich a já vlastním 1 z nich, pak ostatní lidé na světě sdílejí poslední 1 díl talentu.“ Později se frazémem obecně označoval „mimořádně talentový“.

Obr. 1²⁶ Nádoba na rýže - Tou

3.10 Česká a čínská číslovka devět a 九 (český přepis: t'iou)

1. Významy číslovky *devět* v SSJČ

SSJČ-Dev1. označuje počet 9.

22 Xie Lingyun (čínsky: 谢灵运) (385 - 433): byl básník, cestovatel, spisovatel.

23 Jižní a severní dynastie (čínsky: 南北朝): období čínské historie v letech 420 – 589, kdy byla Čína politicky rozdělena na jižní a severní část.

24 Cao Zhi (čínsky: 曹植): jeden z nejslavnějších básníků svého času (192 – 27. pro. 232).

25 Tou (čínsky: 斗): byla nádoba staročínské na rýže, taky měřítko 1 斗 = 10 L.

26 <https://zh.wikipedia.org/wiki/%E6%96%97>

2. Významy číslovky 九 ve slovníku

J1. číslovka, součet 8 a 1;

J2. mnoho;

J3. označení období zimy.

3.10.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek devět a 九

Dle uvedených významů sestavíme následující tabulku k srovnání významů obou číslovek:

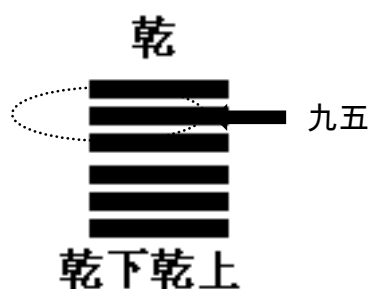
tabulka č. 10

Shodné významy číslovek devět a 九		
	devět	九
1.	SSJČ-Dev1	J1
Odlišné významy		
1.		J2
2.		J3

3.10.1.1 Shodné významy

Podle vysvětlivek ze slovníku mají obě číslovky jenom jeden shodný význam „označení počtu 1“. S tímto významem se *devět* nevyskytuje ve frazému. Naopak se číslovka 九 hodně používá ve frazémeh, např.: 三教九流 (české přepisy: san-t'iao-t'iou-liou; překlady každého slova: tři-náboženství-devět-postavení) , 九五之尊 (české přepisy: t'iou-wu-č'-cun; překlady každého slova: devět-pět-(čínská partikule)-čest) , 龙生九子 (české přepisy: lung-šeng-t'iou-c'; překlady každého slova: drak-porodí-devět-děti) atd.

Zde musíme zmínit, že většina z uvedených čínských frazémů souvisí s čínskou tradicí. Kupříkladu 三教 je kolektivní označení tří náboženství, čili konfucianismus, taoismus a buddhismus, a 九流 je kolektivní označení devíti postavení člověka ve společnosti, čili od čestného k pokornému jsou císař, zákoník, úředník, lékař, mnich, voják, zemědělec, řemeslník a obchodník. Původně frazém 三教九流 označoval různé školy v náboženství i ve vědě, později se postupně proměnil do současného významu. Co se týče výrazu 九五, termín pocházel z *I-t'ing*. V jeho hlavní části se jedná o řadu 64 hexagramů, které představují 64 rozdílných archetypálních situací. Tedy jeden z hexagramů se nazývá 乾 (český přepis: *čchien*, překlad: tvoření). Kvůli tomu, že každý hexagram se skládá ze šesti čar, pátá čára dole se nazývá 九五, jež reprezentuje extrémní jang, čili může symbolizovat nejsilnějšího člověka. Ve starověku byl nejvážnějším člověkem na světě císař, pročež výraz 九五 označuje císaře.

Obr. 2²⁷ *čchien*

3.10.1.2 Odlišné významy

Ve slovníku je naznačen význam číslovky 九 „mnoho“ a její třetí význam vznikl z čínské tradice. V čínském starověku byl kondicionál k ochraně před chladem a udržení tepla nedostatečný, takže zima působila lidem hrozbu. Špatné počasí mělo přímo ovlivňovat náladu lidí, dokonce i vyvolalo pocit, že zima neměla konce. Aby přežili zimu, bylo vynalezeno

²⁷ <https://baike.baidu.com/pic/%E4%B9%BE/12004899/0/ca52575461e7f947574e007c?fr=lemma&ct=single>

„počítání devíti“ k zabití času a dávání si psychologické útěchy. Od začátku zimního slunovratu (konkrétní termín každého roku je jiný, srov. v roce 2017 je 5. ledna) každých devět dnů slouží za jednu jednotku, počítá se od prvního z devíti až do devátého z devíti. Obvykle první třikrát z devíti patří nejchladnějšímu období, takže se říká 三九天 (české přepisy: san-ťiou-tchien; překlady každého slova: tři-devíti-den) k označení té doby.

Podle teorie *I-ťing*²⁸ je sudé číslo jin, naopak liché číslo jang, takže v Číně je číslo *devět* považováno za největší číslo jangu²⁹ během deseti. Tady se vyvodil význam číslovky *devět* k vyjadřování „mnoho, extrémní“, např. 九牛一毛 (české přepisy: ťiou-niou-i-mao; překlady každého slova: devět-býků-jeden-vlas) , 九霄云外 (české přepisy: ťiou-siao-jün-waj; překlady každého slova: devět-nebes-mrak-vně) , 九泉之下 (české přepisy: ťiou-čchüan-č'-sia; překlady každého slova: devět-studen-(čínská partikule)-pod) atd. Ve staré době lidé věřili, že podsvětí bylo hluboké jako devět studen (extrémně hluboké pod zemi), takže později se podsvětí nazývá *devět studen*.

3.10.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

Frekvence objevení číslovky *devět* ve frazémeh je malá, ze slovníků jsme získali jenom pár příkladů: *koukal jako devět hromů, jako by chtěl devět vsí vypálit, jde to u nich od devíti (častěji od desíti) k pěti*. První dvě ustálená spojení jsou relativně ojedinělá a dle databáze korpusu (syn2015) je jejich frekvence velmi malá - první spojení má jenom jeden

28 *I-ťing* (čínsky: 易经): také *Knih proměn*, případně *Čínská kniha proměn* je soubor čínských textů, jejichž vznik se klade až do 2. tisíciletí př. n. l. V její hlavní části se jedná o řadu 64 hexagramů, obrazců složených ze šesti čar (které mohou nabývat jangové nebo jinové podoby), které představují 64 rozdílných archetypálních situací. *Knih proměn* se používala (a dodnes používá) nejen jako orákulum, ale také jako filozofický a kosmologický systém, který hraje důležitou roli v taoismu, z kterého ve velké míře vycházela čínská kultura. - <https://cs.wikipedia.org/wiki/I-%C5%A5ing>

29 Jin a jang (čínsky: 阴阳): původ v dávné čínské filozofii a popisuje dvě navzájem opačné a doplňující se síly, které se nacházejí v každé živé i neživé části vesmíru. - https://cs.wikipedia.org/wiki/Jin_a_jang

výskyt a druhý má nulu. U těchto frazémů se ukazuje význam číslovky *devět* „mnoho“, avšak tento význam nebyl vyčleněn ve slovníku.

3.11 Česká a čínská číslovka deset a 十 (český přepis: š')

1. Významy číslovky *deset* v SSJČ

SSJČ-Des1. označuje počet 1;

SSJČ-Des2. označuje neurčitý, zprav. větší počet; několik, mnoho.

2. Významy číslovky 十 ve slovníku

Sh1. číslovka, výsledek 9 a 1;

Sh2. desátý;

Sh3. mnoho, úplný;

Sh4. co připomíná podobu znaku 十.

3.11.1 Shodné a odlišné významy obou číslovek *deset* a 十

Dle uvedených významů z lexikonu sestavíme následující tabulku k srovnání obou číslovek:

tabulka č. 11

Shodné významy číslovek <i>deset</i> a 十		
	deset	十
1.	SSJČ-Des1	Sh1
2.	SSJČ-Des2	(Sh3)
Odlišné významy		
1.		Sh2

3.11.1.1 Shodné významy

Tabulka ukazuje, že u obou číslovek jsou jejich první významy v plné shodě, a co se týká zařazeného druhého významu, jsou v poloviční shodě. Hlavním důvodem je, že číslovka *deset* může vyjadřovat „mnoho, několik“, a kromě zmíněných významů může ještě číslovka *十* vyjadřovat „úplný“.

Na základě základního významu **označujícího počet 1** se číslovka *jeden* užívá v následujících frazémeh: *stojí (tváří se), jako by neuměl do deseti počítat, než by deset napočítal*. Zde číslovka *deset* reprezentuje jednoduchý matematický problém, který by měl být vyřešen snadno a rychle. Pomocí tohoto se frazémy vytvoří metaforický význam. U čínštiny se sice podobné vyjadřování užívá, nejsou však ustálenými výrazy. Jinými slovy, pokud se uvedené české frazémy doslovně přeloží do čínštiny, jejich implikovaným významům se dají porozumět. Totéž se týká počítání čísla - frazém *一五—十* (české přepisy: i-wu-i-š'; překlady každého slova: jeden-pět-jeden-deset) ukazuje jiný způsob k počítání. Bereme-li každých pět jako jednu jednotku, tak při počítání obvykle říkáme „pět, deset, patnáct, dvacet ...“, touto pochybou se vytvořil frazém. Navazuje sloveso *hovořit* - frazém znamená „hovořit o něčem od začátku do konce, postupně, velmi zevrubně“; *kupovat za deset (častěji pět) prstů, držet se něčeho (někoho, někde) všemi deseti, brát něco, někoho všemi deseti, hrabat všemi deseti, mohl by (si) všech deset oblíznout*. Mezi nimi číslovka *deset* navazující slovo *prstů*, třebaže se někde vynechává, vyjadřuje metonymický význam k označení kradení, nebo označuje pohyb ruky k vyjádření nějakého stavu člověka. V čínštině existuje stejná kolokace, vyjadřující však jiný význam, např. *十指连心* (české přepisy: š'-č'-lien-sin, překlad každého slova: deset-prstů-spojují-srdce) znamená „vztah mezi příbuznými je velice těsný, kdyby se příbuzným něco stalo, bude velmi citlivý a zarmoucený“.

Z hlediska čísla je *deset* a samozřejmě i 十 největším v desítkové soustavě, takže z něho se význam „**mnoho**“ vyvodil a užívá se ve frazému, např. *zavánět na deset honů, zavřít/zamknout na deset západů, hospodařit od deseti k pěti, 十年寒窗* (české přepisy: š'-nien-chan-čchuang, překlad každého slova: deset-let-chladné-okno), *五光十色* (české přepisy: wu-kuang-š'-se, překlad každého slova: pět-světel-deset-barev). Z posledního českého frazému si všimneme, že prostřednictvím využití dvou odlišných čísel v kvantitě se ukazuje kontrast mnoha (*deset*) a mála (*pět*). Podobně jako u čínského frazému *一曝十寒* (české přepisy: i-pchu-š'-chan, překlad každého slova: jeden-pražit-deset-mrazit) se kontrast ukazuje mezi 一 (málo) a 十 (mnoho).

3.11.1.2 Odlišné významy

Podle čínské zvyklosti si lidé obvykle váží svých každých desátých narozenin. Z důvodu, že od starověku začínali čínští lidé ve snaze najít **dokonalost, úplnost**, aby se spokojili se svou estetickou psychologií, považovali číslo 10 za dokonalý symbol. Kvůli tomu, že je číslo 10 největším v desítkové soustavě, může se považovat za vrchol. S tímto významem se 十 vyskytuje ve frazémeh: *十全十美* (české přepisy: š'-čchüan-š'-mej, překlad každého slova: deset-dokonalý-deset-krásný), *神气十足* (české přepisy: šen-čchi-š'-cu, překlad každého slova: pyšný-deset-úplně), *十恶不赦* (české přepisy: š'-e-pu-še, překlad každého slova: deset-vin-nemůže-odpustit) atd.

Jde o další odlišnost obou číslovek. Číslovka 十 je ještě schopná být řádovým číslem a kvůli některým věcem vyvolávajícím asociace s podobou znaku 十 pak lidé obvykle nazývají *kříž, křížovatku* výrazy se slovem 十, čili *十字架* (české přepisy: š'-c'-t'ia, překlady každého slova:

deset-znak-stoján) , 十字路口 (české přepisy: š'-c'-lu-kchou; překlady každého slova: deset-znak-uliční-ústí).

3.11.1.3 Význam v určité kolokaci a frazému

Kromě „mnoho“ se dá číslovkou vyjádřit „malost“, např. ve větě *promluvit s někým deset slov, bylo tam deset dvacet lidí*. U čínské 十 se samý význam málo objevuje ve frazému, obvykle podle kontextu nebo komunikační situace se možná objeví tento neurčitý význam.

4 Shrnutí

4.1 O neurčitém významu u číslovek určitých

Po shrnutí všech výše porovnaných významů číslovek obou jazyků si všimneme, že konceptuální významy číslovky se obvykle ztrácejí v určité kolokaci a vyjadřují neurčitý počet. Číslovek se tu neužívá v jejich vlastním číselném významu, jejich význam určitého množství tu je prostředkem k vyjádření významu neurčitého, neurčitý význam je číslovkou určitou aktualizován.

4.1.1 České číslovky s neurčitým významem

1. Neurčitý malý počet

Vezměme si tyto příklady: *říct jen **dvě tři** slova, hospodaří od pěti k **čtyřem**, (hospodařit) od desíti k **pěti**, stojí (tváří se), jako by neuměl do **deseti** počítat*. Z příkladů vidíme, že číslovky *dvě, tři, čtyři, pět a deset* jsou schopné vyjadřovat neurčitý malý počet.

2. Neurčitý velký počet

Z následujících frazémů (*pracovat, jíst*) za **dva**, *jíst, pracovat* ap. za **tři**, *hrne se jako **čtyři**, držet někoho na **pět** kroků od těla, jde to u nich od **devíti** (častěji od desíti) k pěti, zavánět na **deset** honů* vidíme, že číslovky *dva, tři, čtyři, pět, devět a deset* jsou schopné vyjadřovat neurčitý velký počet.

Uvedené příklady ukazují, že téměř všechny číslovky jsou schopné vyjadřovat neurčitý malý počet i velký počet. To je hlavně z důvodu, že u frazémů typů *jako by neuměl do... počítat* je možno číslovku beze změny význam nahradit číslovkou jinou. Jinak v případech, kde stojí dvě číslovky proti sobě, *hospodaří od... k...*, se neurčitost ukáže prostřednictvím protikladu dvou číslovek, jedné menší a jedné větší, a zase se tu setkáváme se zaměnitelností číslovek.

4.1.2 Čínské číslovky s neurčitým významem

1. Neurčitý malý počet

Podívejme se na čínské frazémy 略知一二 (české přepisy: *lüe-č'-i-er*; překlady každého slova: znat-jednu-dvě), 三言两语 (české přepisy: *san-jen-liang-jü*; překlady každého slova: tři-slova-dvě-slova). U nich jsou číslovky 一, 二 (两) a 三 označující malý počet.

2. Neurčitý velký počet

U následujících frazémů 二三其德 (české přepisy: *er-san-čchi-te*; překlady každého slova: dvě-tři-mysli), 九牛二虎之力 (české přepisy: *ťiou-niou-er-chu-č'-li*; překlady každého slova: devět-býků-dva-tygry), 三番四次 (české přepisy: *san-fan-s'-cch'*; překlady každého slova: třikrát-čtyřikrát), 三番五次 (české přepisy: *san-fan-wu-cch'*; překlady každého slova: třikrát-pětkrát), 五颜六色 (české přepisy: *wu-jen-liou-se*; překlady každého slova: pět-barev-šest-barev), 五花八门 (české přepisy: *wu-chua-pa-men*; překlady každého slova: pět-květů-prvků-vojenských formací), 七手八脚 (české přepisy: *čchi-šou-pa-ťiao*; překlady každého slova: sedm-ruk-osm-noh), 七嘴八舌 (české přepisy: *čchi-cuej-pa-še*; překlady každého slova: sedm-úst-osm-jazyků), 才高八斗 (české přepisy: *cchaj-kao-pa-tou*; překlady každého slova: talent-vysoký-osm-tou), 九霄云外 (české přepisy: *ťiou-siao-jün-waj*; překlady každého slova: devět-nebes-mrak-vně), 九牛一毛 (české přepisy: *ťiou-niou-i-mao*; překlady každého slova: devět-býků-jeden-chlup), 五光十色 (české přepisy: *wu-kuang-š'-se*, překlad každého slova: pět-světél-deset-barev) spatříme, že číslovky 二, 三, 四, 五, 六, 七, 八, 九 a 十 jsou schopné označovat velký počet.

Na rozdíl od českých číslovek nemůže každá číslovka vyjadřovat současně malý počet a velký počet. Podobně jako české číslovky od 二 až do 十 skoro každá číslovka by mohla označit velký počet. Jinak změnitelnost číslovek, kterou jsme zmínili výše, se objevuje také u čínských frazémů, např. 三番四次 a 三番五次, u nichž jsou 四 a 五 zaměnitelné bez změny významu.

Ještě jednu odlišnost má cenu pozorovat, a sice, že nejen k označení malého počtu nebo velkého počtu je v čínštině obvyklejší současně používat dvě číslovky, které nejsou v protikladu, např. *jde to u nich od devíti k pěti*, ale spíše opakování k zesílení zabarvení, což se málo objevuje u češtiny, jenom u *dvě tři slova*. U čínštiny jsou frazémy: 略知一二, 三言两语, 九牛二虎之力, 三番四次, 三番五次, 五颜六色, 五花八门, 五光十色 atd. K vyjadřování neurčitého významu jednou číslovkou je relativně málo čínských frazémů, zvláště čtyřznakových frazémů, např. 才高八斗, 九霄云外, ale je to obecnější u českých frazémů: (*pracovat, jíst*) za **dva**, *jíst, pracovat* ap. za **tři**, *hrne se jako čtyři*, *držet někoho na pět kroků od těla*, , *zavánět na deset honů* atd. Prostřednictvím srovnání určitého významu číslovek k vyjadřování neurčitého významu se objevuje ve frazému 九牛一毛.

4.2 Rozdíly v české a čínské kultuře

1. Symbolika jedničky

Na počátku číselné řady stojí jednička, která může skrytě znamenat nerozdělitelnost, jednotu, sjednocení, a také i Boha, ať už osobního jediného Boha v křesťanství či v islámu, nebo jedinou všeobjímající božskou prapodstatu v některých systémech panteistických. Vzhledem k tomu, že jednička je obsažena a skryta ve všech vyšších číslech, tak je Bůh skrytě obsažen a přítomen ve všem stvoření, ve všem jsoucnu. Jinými slovy, jednička je základem všech jsoucen.

Uvedené poznání jedničky se náhodou podobá s čínským. V *Tao-te-t'ing*³⁰ Lao-c'³¹ označoval, že z taa se rodil 一 „jeden“, z 一 se rodily 二 „dva“, ze 二 se rodily 三 „tři“ a ze 三 se rodila všechna jsoucna. Z tohoto můžeme vidět, že taoismus se 一 považuje za celistvost materiálního světa, za všeobjímající a mocnou věc, což je velmi podobné západní myšlence.

Ze shody poznání jedničky získáme největší shody mezi číslovkami *jeden* a 一. Například když 1 symbolizuje jednotu, dostaneme frazémy *být (j.) jedna rodina*, 合二为一 (české přepisy: che-er-wej-i; překlady každého slova: sloučit-dvě-v-jednom) a když 1 označuje jedinečnost, individualitu, osamělost a odtržení, máme frazémy *jeden jediný*, 独一无二 (české přepisy: tu-i-wu-er; překlady každého slova: sám-jeden-nemá-druhý). Číslovka *jeden* též často nahrazuje adjektiva *stejný, společný* a *zájmeno tentýž*, například: *jeden jazyk, jedno tělo, jedna krev*, 百喙如一 (české přepisy: paj-chuej-žu-i; překlady každého slova: sto-úst-jako-jedna), 一心一德 (české přepisy: i-sin-i-te; překlady každého slova: jedna-srdce-jeden-mysl).

2. Symbolika dvojky

Dvojka je číslo protikladu, polarity, alternativy. Nejzávažnější úlohu má v náboženství staročínském, kde je všechno jsoucno ovládáno dvěma principy: jang je princip mužský, tvrdý, světlý, aktivní, kdežto jin je princip ženský, měkký, temný, pasivní. Celý vesmír je rozdělen do dvojic jang a jin: slunce a měsíc, nebe a země, muž a žena, vládce a poddaný, den a noc, léto a

30 Tao-te-t'ing (čínsky: 道德经): základní kniha taoismu. Její autorství se v legendách připisuje Starému mistru (Lao-c'), jenž ji údajně sepsal kolem roku 600 př. n. l. Kniha má 81 textů a je rozdělena na dvě části. První část se zabývá otázkami ontologie, metafyziky a světatvorby, druhá část pojednává zejména o politické tematice, zabývá se správnou vládou, některé části (například kapitola 80) jsou zcela utopické. - https://cs.wikipedia.org/wiki/Tao_te_%C5%A5ing

31 Lao-c' (čínsky: 老子): jeden z nejvýraznějších postav čínské filosofie, jejíž historická existence je ovšem najasná. Čínská tradice umísťuje jeho život do 6. stol. př. n. l., mnoho moderních škol však jeho existenci staví do 4. stol. př. n. l., příp. jej považuje za kompilát postav několika filosofů z těchto období.

zima - to vše jsou jevové formy tohoto podvojného principu. Křesťanské bohosloví zná ovšem také dvojí smlouvu, starou a novou, a apoštol Pavel mluví o dvojitě člověku, starém Adamu a novém Kristu. Stará dogmatika mluvila o dvojí přirozenosti Kristově, božské a lidské. Mystika rozeznávala dvojí způsob života, jeden zaměřený dovnitř a druhý navenek. Souhrnem však lze říci, že se ve všech těchto uvedených dvojicích vždycky objevuje nějaká myšlenka protikladu, polarity. A to je hlavní náplň symboliky čísla dvě. Z této myšlenky jsme získali frazémy *být jako mezi dvěma ohni*, 独一无二 (české přepisy: tu-i-wu-er; překlady každého slova: sám-jeden-nemá-druhý), 一般无二 (české přepisy: i-pan-wu-er; překlady každého slova: jeden-stejný-nebýt-dvě).

3. Symbolika trojky

Trojka je první skutečné číslo - proti jedničce jako jednotě a dvojce jako protikladu. Někteří badatelé se domnívali, že její zvláštní význam v dějinách náboženství pochází z toho, že prý primitivní člověk uměl počítat jen do tří (tak Usener). To je ovšem sotva pravděpodobné. Spíše jde o to, že číslo tři má v sobě jakoby počátek, průběh a závěr nebo zrození, život a smrt. Tak odpovídá základnímu indoevropskému třídění času na minulost, přítomnost a budoucnost. Také označuje rodinu: otec, matka, dítě. Pro filozofy od časů Hegelových je trojka šifrou tří základních stadií dialektického vývoje: these, antithese, synthese. V křesťanství je pojem svatá Trojice, Otec, Syn a Duch svatý, těsně související s číslem 3. Tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo a Duch, a ti tři jedno jsou.³²

4. Symbolika čtyřky

Čtyřka je číslo vesmírného řádu, čtyř světových stran či po staru čtyř větrů, čtyř ročních období, čtyř měsíčních fází a čtyř významných bodů v ročním oběhu slunce, bodu jarního a podzimního a dvou slunovratů. Proto se čtyřka vyskytuje především tam, kde jde o celý svět nebo celý vesmír. V čínském starověku obvykle se 4 užívalo k symbolizování stability, komplexnosti nebo prosperity. S proměnou jazykového vývoje sice dnes zůstává 四 význam „dokonalá“, ale

32 <http://www.pastorace.cz/Knihovna/2-Symbolika-cisel-1-2-3.html>

už se to méně používá v praxi. Naopak bylo homofonní tabu 死 (český přepis: s‘) „smrt“ postupně související s 四. V současnosti, kdyby bylo číslo 4 zmíněno, působí asociace s nešťastným tabu, takže dnes se obecně považuje číslo 4 za „nešťastné“ a v běžném životě se mu většina lidí vyhne, třeba v čísle domu, telefonním čísle, SPZ apod.

5. Symbolika pětky

Pětka je především, vzato zcela střízlivě, počet prstů ruky. Ruka pak je ve starověkém myšlení nástroj moci, takže v některých souvislostech (asi ne vždy) se projevuje pětka jako číslo moci. Tak má David pět kamenů v mošně, když jde proti Goliášovi, a Ježíš v božské moci sytí pěti chleby zástup. Ve Starém zákoně je pětka kromě toho i číslem a symbolem Zákona, který má podobu pěti knih Mojžišových. Zřejmě proto byly do pěti dílů rozděleny i Žalmy a stopy po podobném dělení najdeme i v jiných knihách Písma.³³

Důkaz *pětky* mající těsnou souvislost s čínskou kulturou je v tom, že z taoismu pocházela teorie *pěti prvků* vč. dřeva, ohně, země, kovu a vody, jež je jedním ze základů nejen tradiční čínské medicíny, ale i jiných tradičních čínských disciplín, jako je feng-šuje, hudba, astrologie, vojenská strategie a bojová umění.

6. Symbolika šestky

Na Západě, podobně jako v případě čísla 13, mají někteří lidé strach z čísla 666. Číslo 666 se poprvé objevuje ve *Zjevení Janově*, kde označuje Antikrista: „A nutí všechny, malé i velké, bohaté i chudé, svobodné i otroky, aby měli na pravé ruce nebo na čele cejch, aby nemohl kupovat ani prodávat, kdo není označen jménem té šelmy nebo číslicí jejího jména. To je třeba pochopit: kdo má rozum, ať sečte číslice té šelmy. To číslo označuje člověka, a je to číslo šest set šedesát šest.“ Tato část bible dala příležitost k vzniku nespočtu konspiračních

33 <http://www.pastorace.cz/Knihovna/3-Symbolika-cisel-4-5-6-7.html>

teorií spojených s tímto číslem. Číslem 666 označoval například Martin Luther tehdejšího papeže.³⁴

Na rozdíl od západní myšlenky považují čínští lidé číslo 6 za šťastné. V čínštině existuje hodně homofonních slov, mezi nimiž má 六 podobnou výslovnost se znakem 禄 (český přepis: lu) a pak může číslo 6 reprezentovat „šťastný“.

7. Symbolika sedmičky

Sedmička je číslo velice významné v západní kultuře. V některých náboženstvích se mělo za to, že Bůh vytvořil svět během šesti dnů a poté na sedmý den odpočíval. Doposud je v judaismu a některých křesťanských kruzích sedmý den v týdnu věnovaný odpočinku a upuštění od pracovní a všední činnosti. Od babylonské kultury až do hindské civilizace se k ustanovení týdnu cyklicky opakuje po dobu 7 dnů, což asi není pouhá náhoda. Tímto se číslo 7 ukazuje své tajemství. V katolické tradici existuje sedm smrtelných hříchů, v rámci judaismu odpovídá číslo 7 řádu přírody. Dokonce i v pohádkách se hojně používá číslo 7, např. *za sedmero řekami a sedmero horami*, *Sněhurka a sedm trpaslíků* a tak dále. Pak se řadová číslovka *sedmý* obvykle používá k vyjadřování něčeho „svatého“, např. *být v sedmém nebi*. Z uvedených příkladů můžeme vidět mystiku sedmičky v myšlence západní.

V čínské kultuře také hraje číslo 7 velmi důležitou roli, kterou můžeme vidět z hojných klasických děl. Tu dále nespecifikujeme, ale jde o jeho tajemnost, kde si všimneme úžasné shodě se západní kulturou. Třeba v *I-t'ingu* je věta 反复其道，七日来复，天行也。 (české přepisy: fan-fu-čchi-tao, čchi-ž'-laj-fu, tchien-sing-jie.), což znamená „cyklus vzduch jangu je po dobu každých 7 dnů“, tato teorie je náhodně podobná s myšlenkou k ustanovení doby týdnu v Západě.

8. Symbolika osmičky

³⁴ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Satanismus>

Osmička má v čínské kultuře důležité postavení a na základě osmičky se vytvořily dva pojmy, které hodně ovlivnily čínskou kulturu, jimiž jsou 八卦 (české přepisy: pa-kua; překlady každého slova: hexagram) a 八方 (české přepisy: pa-fang; překlady každého slova: osm-směrů). Z knihy *I-t'ing* vychází pojem 八卦, každý hexagram může označit situaci (hlavně do budoucnosti), čímž ovládá všechny věci ve světě. 八方 označuje východ, západ, jih, sever, jihovýchod, severovýchod, jihozápad a severozápad, šíře může označovat celou země nebo celý svět. Obvykle si lidé rádi vyberou den svatby nebo oslavy související s osmičkou. Vzhledem k homofonu slova 发 (český přepis: fa; překlad každého slova: zbohacovat) s 八, tak se osmička postupně transformovala v samém významu. V Číně většina lidí, zvláště podniků, ráda používá telefonní číslo, SPZ nebo číslo pokoje apod. s osmičkou.

9. Symbolika devítky

V Číně se číslo 9 považuje za šťastné, zvláště ve staré době. Číslo 9 může symbolizovat nebesa a lidé měli za to, že nebesa se rozdělují na 9 pater, takže jiný název pro nebesa je 九天 (české přepisy: t'iou-tchien). Císařové z každé dynastie měli rádi číslo 9 a pouze císař měl právo používat věci související s devíti, takže bývalo v Zakázaném městě 9999 místností, v něm najdeme zeď devíti draků atd. Jinak je 九 homofonní se slovem 久 (český přepis: t'iou), které znamená „(čas) dlouhý, věrný“, takže číslo 9 se transformovalo v samém významu jako 久.

10. Symbolika kombinace číslovek ve frazému

U čínštiny si všimneme, že číslovky ve spojení s některými číslovkami se osvědčí skryté sociální významy. Když se 二三 používá ve frazémeh 二三其德 (české přepisy: er-san-čchi-te; překlady každého slova: dvě-tři-mysli), 三心二意 (české přepisy: san-sin-er-i; překlady každého slova: tři-srdce-dvě-mysli), obvykle vyjadřuje pejorativní význam „nesoustředěný, nevěrný“, pak 七八 obvykle přinese dojem „zmatený“, např. 乱七八糟 (české přepisy: luan-čchi-pa-cao; překlady každého slova: zmatený-sedm-osm-neuklizený), 七嘴八舌 (české přepisy: čchi-cuej-pa-še; překlady každého slova: sedm-úst-osm-jazyků), 七手八脚 (české přepisy: čchi-šou-pa-ťiao; překlady každého slova: sedm-ruk-osm-noh), a 九五 představí „vznešený“, např. 九五之尊 (české přepisy: ťiou-wu-č'-cun; překlady každého slova: devět-pět-(čínská partikule)-čest).

Ve skutečnosti tuto vlastnost najdeme také u českých číslovek, avšak není jich mnoho, např. *mluvit páté přes deváté*, kde *pátý devátý* představuje „nelogický“.

4.3 Rozdíly ve struktuře číselných frazémů

4.3.1 Statistika frekvence číslovek

Pomocí korpusu SYN-V4 získáme následující databázi k analýze frekvence jednotlivých číslovek ve frazémeh v češtině, z čínské stránky uvedeme databáze ze slovníku *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典) (2014) a čínského korpusu BCC³⁵.

tabulka č. 12

35 Korpus BCC: čínský korpus celkově obsahuje 15 biliónů slov čerpající databáze z oblastí novin (2 bilióny), literatury (3 bilióny), Weibo (3 bilióny), vědeckých oborů (3 bilióny), smíšených (1 bilión) a staročínsky (2 bilióny), který by byl schopný odrazit současnou čínštinu. Projekt hlavně provozuje skupina z Pekingské univerzity. - <http://bcc.blcu.edu.cn/zh/search/0/%E5%8D%81>

Česká číslovka	Počet ustálených kolokací	Počet výskytů ustálených kolokací s číslovkou	Počet výskytu číslovky v SYN-V4	Frekvence druhů víceslovných jednotek ³⁶	Čínský číslovka	Počet ustálených kolokací	Počet výskytu číslovky v SYN-V4
Jeden	295	294 009	7 237 338	V ³⁷ : 140 K ³⁸ : 69 S ³⁹ : 51 M ⁴⁰ : 25 P ⁴¹ : 10	一	338	10 485 760
Dva	96	12 810	7 183 455	V: 42 M: 21 S: 12 K: 11 P: 10	二	29	1 163 580
Tři	25	7 610	4 334 494	V: 8 K: 6 S: 5 M: 4 P: 2	三	71	1 912 692
Čtyři	14	5 667	2 222 751	V: 10 S: 2 K: 1	四	34	944 546

36 col_type (collocation type): dvoupísmenná značka, jejíž první písmeno určuje druh víceslovné jednotky a druhé slouží k rozlišení hlavního (H) a závislého (Z) slova v ní.

37 slovesné kolokace

38 neslovesné kolokace

39 větné výrazy

40 přísloví, okřídlená rčení, citace apod.

41 přirovnání

				P: 1			
pět	29	5777	2 095 357	V: 20 S: 7 K: 2	五	32	690 409
Šest	3	2465	1 277 868	V: 2 K: 1	六	15	322 478
Sedm	7	570	929 448	V: 5 M: 2	七	23	304 148
Osm	3	7	914 553	V: 3	八	41	342 275
Devět	3	200	564 720	V: 3	九	16	255 257
Deset	29	3688	1 555 585	V: 20 S: 3 K: 3 M: 2 P: 1	十	27	1 180 771
Celkem	504			V: 253 K: 93 S: 80 M: 54 P: 24		626	

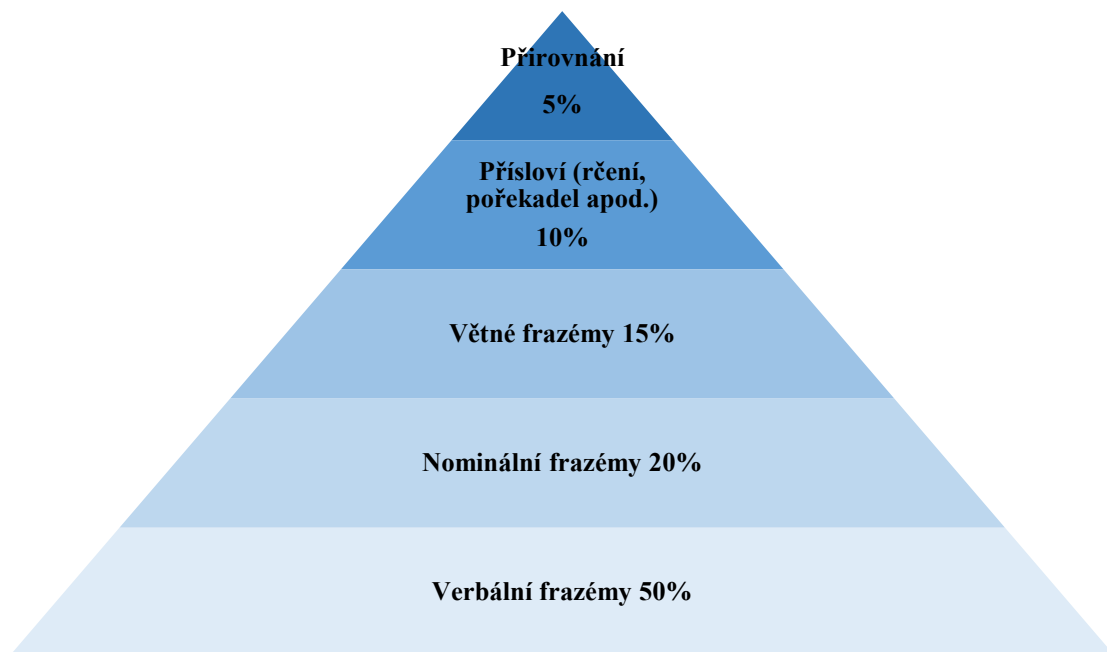
Z tabulky je patrné, že v obou jazycích je číslovka *jeden* a 一 nejfrekventovanější číslovkou; každá má 7,237,338 a 10,485,760 výskytů v korpusu. Na druhém místě v češtině je pak *dva* a v čínštině je 二 druhou nejfrekventovanější číslovkou. Dále jsou podle uvedených dat v češtině číslovky v pořadí frekvence *tři, čtyři, pět, deset, šest, sedm, osm* a *devět*, a v čínštině je pořadí 十, 二, 四, 五, 八, 六, 七 a 九. V obou jazycích jsou číslovky *šest, sedm, osm, devět* relativně nejméně frekventované.

Kvůli tomu, že čínský korpus nemá ucelenou funkci jako český korpus, počet frekvence všech čínských frazémů obsahujících číslovky jsme nemohli získat. Naopak pomocí českého korpusu jsme snadno získali jasný počet výskytů ustálených kolokací (spojení), že frekvence spojení je přímo úměrná počtu spojení s číslovkou. Takže pořadí počtu spojení a frekvence spojení je *jeden, dva, pět, deset, tři, čtyři, šest, devět, sedm a osm*. Pomocí čínského frazeologického slovníku jsme manuálně napočítali počet frazémů s číslovkami od 一 do 十 a získali jsme pořadí 一, 三, 八, 四, 五, 二, 十, 七 a 六, což je skoro úplně rozdílné s českým pořadím, kromě toho, že číslovka *jeden* a 一 stále obsazují první místo. *Jeden* se vyskytla v 295 frazémů, což činí téměř 60 % všech číselných frazémů, plus skoro 20 % činí číslovka *dva*. Jejich celková úměrnost je 80 %, tudíž *jeden* a *dva* přispívají mnoho k českým číselným výrazům. Číslovka 一 se vyskytla ve 338 frazémích, což činí 54 % čínských číselných frazémů, číslovka 三 se pak vyskytla ve 71 frazémích a tvořila 11 % frazémů.

4.3.2 Typologie českých číselných frazémů

Na základě klasifikace Čermáka se frazémy v podstatě dělí na tři hlavní roviny: lexikální, kolokační a propoziční. Vzhledem k tomu, že tato práce se týká jenom číslovek základních od *jedna* do *deseti* a z nich se neskládají lexikální frazémy, nebudeme tuto rovinu uvádět.

Nejprve se podívejme na typologie kolokačního číselného frazému. Tyto typy se dále dělí na verbální a nominální. Pomocí korpusu SYN-V4 jsme získali data, že číslovka *jeden* se vyskytla ve 253 verbálních frazémích, 93 nominálních frazémích, 80 větných frazémích, 54 příslovích (rčenicích, pořekadlech apod.) a 24 přirovnáních. Ze všech číselných výrazů je polovina verbálních frazémů a skoro 20 % nominálních frazémů, 15 % větných frazémů, 10 % přísloví (rčení, pořekadel apod.) a 5 % přirovnání.

excepce č.1

1. Příklady verbálních frazémů:

1 V-S

V-pron-NUM: *olíznout všech deset*

V-prep-NUM-S: *držet za jeden provaz*

V-NUM-S-NUM-S: *zabít dvě mouchy jednou ránou*

V-prep-NUM-S: *házet do jednoho pytle*

V-NUM-S: *být jedna báseň*

V-prep-NUM-S: *být na jedno brdo*

V-NUM-S: *dělat jedna báseň*

2 V-V

V-prep-NUM-V: *umět do pěti počítat*

2. Příklady nominálních frazémů:

1 A-S

- NUM-S: *jedna radost*
- 2 S-A
 NUM-A: *jeden každý*
 NUM-prep-NUM: *jeden přes druhého*
- 3 S-S
 NUM-NUM: *ráz dva*
 NUM-conj-NUM: *dva a dva*
 NUM-Pron: *jeden a tentýž*
 prep-NUM-S-NUM: *za pět minut dvanáct*

3. Přirovnání

U přirovnání rozlišujeme číselné výrazy na tři hlavní modely:

1. X x Num, kde se číselný komponent (Num) nachází v druhé části frazému, čili je tím, s čím se jistý jev, děj, věc či člověk porovnává: *jako mezi dvěma ohni, být jako jedna rodina*;
2. Num x X, kde číselný komponent se nachází v první části frazému, čili je tím, s čím se něco porovnává, ale kvůli tomu, že diskutujeme jenom o té základní číslovce, u této části není žádný odpovídající frazém.
3. Num x Num, kde obě části frazému obsahují číselný komponent. Číslovka je zároveň obojím: *jsou jeden jako druhý, jako že dvakrát dvě jsou čtyři*

4.3.3 Typologie čínských číselných frazémů

Na rozdíl od analýzy struktury českých frazémů, se u frazémů typu chengyu struktury obvykle rozdělí na základě sémantického vztahu dvou částí ve frazému. Kvůli tomu, že struktury frazémů se někdy pohybují na rozmezí kolokace a věty, analyzujeme je obvykle podle syntaktických pravidel propozičních struktur a slovosled uvnitř frazému by se měl podobat slovosledu ve větě pravidelného jazyka. Dále uveďme následující příklady k představení typologie čínských čtyřznakových frazémů:

1. Subjekt-predikátový vztah

Ve frazému spolu subjekt a predikát tvoří vztah, např. *一身是胆* (české přepisy: i-šen-š'-tan; překlady: celé tělo je odvaha; struktura: NUM – S – V – S), *九九归一* (české přepisy: t'iou-t'iou-kuej-i; překlady: devadesát devět směřovat k začátku; struktura: NUM – NUM – V – NUM).

2. Slučovací vztah

Jsou dvě části ve frazému, které se vzájemně vztahují nebo mají stejné postoje v sémantice, např. *一朝一夕* (české přepisy: i-čao-i-si; překlady: jeden den a jedna noc; struktura: NUM – S – NUM – S), *三番五次* (české přepisy: i-čao-i-si; překlady: jeden den a jedna noc; struktura: NUM – S – NUM – S).

3. Verbum-objektový vztah

Ve frazému jsou verbum a objekt, např. *略知一二* (české přepisy: lüe-č'-i-er; překlady: znát jedna dvě; struktury: V – NUM – NUM), *连中三元* (české přepisy: lien-čung-san-jüan; překlady: nepřetržitě dostat tři jüany; struktury: ADV – V – NUM – S)

4. Atributivní/ Adverbiální vztah

Ve frazému je jedna část určována druhou částí a frazém se obvykle skládá z přívlastku a centrálního slova nebo příslovečného určení a centrálního slova, např. *一概而论* (české přepisy: i-kaj-er-lun; překlady: paušálně posuzovat; struktury: NUM – Adv – V), *一气呵成*

(české přepisy: *i-čchi-che-čcheng*; překlady: udělat (něco) vydechování jedním dechem; struktury: NUM – S – S – V).

5. Atribut-verbální vztah

Ve frazému je jedna část doplňujícím vysvětlením druhé části, např. *亲如一家* (české přepisy: *čchin-žu-i-tia*; překlady: blízcí jako jedna rodina; struktury: A – jako – NUM – S).

6. Vylučovací vztah

Vyjadřuje význam „spíš... než...“, např. *誓死不二* (české přepisy: *š'-s'-pu-er*; překlady: přísahat, že radši položit svůj život, nebude změnit; struktury: V – V – V – V).

Výčet struktury není taxativní, uvedené struktury mají sloužit jen jako příklady, dále ještě existují např. příčinný vztah, podmínkový vztah, účelový vztah, hypotéční vztah, přípustkový vztah, spojitelný vztah, odporovací vztah, stupňovací vztah atd., ale číselné frazémy málokdy spadají do uvedených vztahů, takže je dále nebudeme specifikovat.

4.4 Významy a ekvivalenty frazémů ve dvou jazycích

Pro ty, kdo studují cizí jazyky, je jedním z nejdůležitějších úkolů překlad. Kdybychom chtěli něco překládat z jednoho jazyka, musíme disponovat nejen znalostí jazyka, ale také bohatým poznáním kultury, na které je tento jazyk založen. Zvláště při uměleckém překladu je důležitý převod nejen obsahu, nýbrž i estetických hodnot textu a individuálního stylu autora originálu.

Italsko-americký lingvista Mario Pei⁴² říkal, že překlad je úkol, pro který má strávit skoro celý život ke splnění, z nějž můžeme vidět těžkost překladu, a v této části se budeme povrchně dotýkat problematiky překladu.

Čeština a čínština jsou velmi odlišné jazyky, což mi působilo velkou překážku při studování češtiny a zároveň ve mně vyvolávalo silnou touhu nacházet co nejvíce shodností mezi oběma jazyky. V této práci jsem se vědomě a tvrdě snažila najít frazémy, které by mohly být ekvivalenty druhého jazyka pomocí *slovníku české frazeologie a idiomatiky* (PhDr. F., Čermák), *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典) (kol. Z., XU), *Velkého anglicko-českého slovníku* (MA, PhD. J., Fronek), *Čínsko-českého česko-čínského slovníku* (J., Vochala), *Nového česko-čínského slovníku* (L., Cong), *A chinese-english dictionary of idioms* (F., Wang) a řady internetových zdrojů, např. <http://prirucka.ujc.cas.cz/>, <https://kontext.korpus.cz/>, <https://deb.fi.muni.cz:8005/debdict/>, <http://www.zdic.net/> atd. Vzhledem k tomu, že využití frazému by mohlo působit barvitě vyjadřování, tak pokud bychom mohli používat ekvivalentní frazémy k překladu, zaručíme jak správnost překladu, tak i zachováme nejvíce rovné barvitosti. Vzájemné porozumění skrytého významu by mohlo posunout komunikaci k vyšší rovině. Takže hlavním cílem této části je na jedné straně upevnit svou úroveň češtiny v praxi a na druhé straně přispět alespoň malou informací v oblasti překladu z/do češtiny do/z čínštiny.

Metody ke zjištění ekvivalentů: 1. pomocí výše zmíněných příspěvků jsme vyhledávali existující ekvivalentní frazémy, pro které uvádíme anotace zdrojů; 2. kdyby neexistoval ekvivalent, tak prostřednictvím analýzy významu frazému jsme hledali odpovídající frazém s nejbližším významem, pro který uvedeme příkladné věty čerpající z korpusu či slovníku, a sloužící jako reference k pomáhání porozumění významu; 3. mezi existujícími ekvivalenty preferujeme ty, jež obsahující číslovku, na základě synonyma, např. pro frazém *táhnout s někým za jeden provaz* je existující ekvivalent 同心协力 (české přepisy: tchung-sin-sie-li;

42 Mario Andrew Pei (1901-1978): Italsko-americký jazykovědcem a polyglotem, který napsal řadu oblíbených knih vyznačujících se přístupností čtenářům bez příliš odborného pozadí v jazykovědě. - https://en.wikipedia.org/wiki/Mario_Pei

překlady každého slova: stejná-srdce-společná-síla), ale v tabulce jsme uvedli frazém 一心一力 (české přepisy: i-sin-i-li, překlady každého slova: jedna-srdce-jedna-síla), což je úplně synonymní frazém 同心协力; 4. pro ty, pro které jsme nenašli žádný frazeologický ekvivalent, uvedeme tabulky na konci této práce a do nich zaznačíme jejich význam.

4.4.1 Ekvivalenty frazémů s číslovkou *jeden* a 一

Po shromáždění všech frazémů, jež jsme zmínili v této práci, jsme sestavili následující tabulku k porovnání především počtu ekvivalentů obou jazyčných frazémů:

tabulka č. 13 – Statistika počtu ekvivalentů

Český frazém	počet	počet čínských ekvivalentů	Čínský frazém	počet	počet českých ekvivalentů
Jeden	26	16	一	25	11
dva	6	4	二 (两)	14	5
tři	6	2	三	10	3
čtyři	13	2	四	4	0
pět	11	2	五	9	3
šest	1	0	六	7	0
sedm	2	0	七	6	2
osm	0	0	八	7	2
devět	3	1	九	6	1
deset	10	5	十	7	0
Celkem	81	32		95	27

Zatím jsme celkově zmínili 81 českých frazémů, dle tabulek má 32 z nich odpovídající ekvivalentní frazémy v čínštině. Zároveň z výše zmíněných 95 čínských frazémů má 27 české ekvivalenty. V obou jazycích mají frazémy s číslovkou *jeden* a — největší počet ekvivalentů. Proces k potvrzení ekvivalentů byl velmi obtížný, zvlášť kdybychom chtěli najít odpovídající ekvivalenty obsahující také číslovku. Po řadě vybírání, porovnávání a vylučování jsme získali následující tabulky:

tabulka č. 14 – Ekvivalenty číslovky *Jeden*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>poslouchat jen jedním uchem</i> V – NUM – S	(Čl. zamýšlený, soustředěný na jinou věc n. třetího ap., popř. z povzdálí, v reakci na sdělení, otázku druhého:) poslouchat něco, někoho nepozorně, nesoustředěně n. povrchně a jen	当耳旁风 (české přepisy: tang-er-pchang-feng; překlady: považovat něčí slova za vítr foukající u ucha)
Př.	<i>Ted' posloucháš na půl ucha, uvidíme zítra, jak si s tím poradíš.</i> ⁴⁴	zčásti n. bez plného domýšlení, docenění. ⁴³	<i>Co jsem tobě obvykle říkala, poslouchal jsi jen jedním uchem a proč teda jejím slovům nasloucháš.</i> ⁴⁵
2.	<i>být stále jednou nohou v hrobě/ v kriminále</i> V – NUM – S – prep - S	(Čl. v důsledku své neobvyklé, problematické n. přímo nezákonné, zakázané činnosti, zvl. hospodářské:) neustále riskovat postih, trest z porušení	铤而走险 (české přepisy: tching-er-cou-sien, překlady každého slova: běžet-(spojka)-k

43 <https://deb.fi.muni.cz:8005/debdict/>

44 Tamtéž

45 <http://www.zdic.net/c/3/29/63153.htm>

		zákona. ⁴⁶	riskování)
př.	<i>Vzpomenu si taky na vyprávění svého kamaráda, řidiče trolejbusu. „Jsme jednou nohou v kriminále a jednou v hrobě,“ komentoval pocity řidičů po letošní tragické nehodě tramvaje a trolejbusu.⁴⁷</i>		<i>Až do situace žití z ruky do úst lze nalézt všude, že rád by byl člověk jednou nohou v kriminále.⁴⁸</i>
3.	<i>mít jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou</i> V – NUM – S – A – NUM - A	(Čl. trvale, někdy v pohrdavém pohledu bohatého druhého:) nemít žádný majetek, být chudák a nemít žádné peníze.	一文不名 (české přepisy: i-wen-pu-ming, překlady každého slova: jeden-„halěr“-ne-má)
př.	<i>Co já, kozel starý, já se bez věci obejdu, ale vysvětlíte to dětem, že nemají nic chtít, když vy máte jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou.⁴⁹</i>		<i>Měl jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou a nikdo nechtěl mu půjčit, tak nakonec ošidil peníze u příbuzných.⁵⁰</i>
4.	<i>jedna vlaštovka jaro nedělá</i> NUM – S – S - V	(Příslaví) Z jednoho případu není radno dělat obecné závěry, soudit na trvalé zlepšení, úspěch.	独燕不成春 (české přepisy: tu-jen-pu-čcheng-čchun, překlady každého

46 Tamtéž 3

47 Korpus syn2015: text.id: mf111207:6, doc.biblio: X (2011): Mladá fronta Dnes, 7. 12. 2011.

48 Str. 697, *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典), nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014

49 Korpus syn2015: text.id: mf101230:119, doc.biblio: X (2010): Mladá fronta Dnes, 30. 12. 2010.

50 Str. 880, *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典), nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014

			slova: jedna-vlaštovka-nedělá- má)
5.	<i>jedním douškem (vypít)</i> NUM – S (V)	(Čl. obv. větší n. nepříjemnou dávku nápoje:) vypít něco najednou, bez pauzy.	一饮而尽 ⁵¹ (české přepisy: i-jin-er-ťin, překlady každého slova: jedním-douškem-(spojk a)-vypít)
6.	<i>jedna ovce prašivá celé stádo nakazí</i> NUM – S – A – A – S - V	(Přísl. čl. pro svůj nedostatek, chybu, prostý původ z hlediska přezíravých druhých n. darebák, podvodník, špatný čl. mezi čestnými a slušnými lidmi:) lišit se od někoho, druhých n. vynikat mezi nimi nápadně a negativně, ostudně; kazit někomu pověst.	害群之马 ⁵² (české přepisy: i-chaj-čchün-č'-ma, překlady každého slova: nakazí-stádo-kůň)
7.	<i>jedním slovem</i> NUM – S	(Čl. zvl. při výkladu, v přednášce ap., ve snaze něco podstatného shrnout a zdůraznit, zvýraznit, někdy do jednoho hesla ap.)) říct, vyjádřit něco stručně, popř. jen v náznaku.	一言以蔽之 ⁵³ (české přepisy: i-jen-i-pi-č', překlady každého slova: jedním-slovem-k shrnutí)
8.	<i>zabít dvě mouchy jednou ranou</i> V – NUM – S – NUM – S	(Čl. promyšleným, popř. i náhodným činem, zákrokem, činností se zřetelem k plnému, náročnému programu úkolů, prací, zvl. při nedostatku času:)	一石二鸟 (české přepisy: i-š'-er-niao, překlady každého slova: jedním-kamenem-dva-p táky)

51 Str. 136, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

52 Str. 136, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

53 Str. 976, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

Př.	<i>Tím se zabijí dvě mouchy jednou ranou. Jednak socha bude představovat pracovní hrdinství našeho lidu a za druhé vidle v sobě zahrnují hrdou tradici našeho zemědělství již od husitských dob a navíc budou odstrašovat případné nepřátele co obyčejně bývají ubytováni naproti přes řeku v Intercontinentálu.⁵⁴</i>	vyřídít, obstarat, vyřešit, udělat výhodně dvě věci najednou.	<i>Jeho plán, jenž by mohl zabít dvě mouchy jednou ranou, získal souhlas ostatních všech.⁵⁵</i>
9.	<i>být s někým jedna krev</i> V – prep – S – NUM - S	(Dva n. více lidí navzájem n. čl. vůči druhému, zvl. při poukazu na vzájemnou solidaritu n. tradice ap.): být si vzájemně příbuzní, z téhož rodu; být s	一脉同气 (české přepisy: i-maj-tchung-čchi, překlady každého slova: jedna-krev-stejný-dech)
Př.	<i>My si to tak střídáme. Nevadí nám, když jeden nebo druhý táhne ten večer. Jsme jedna krev a víme, co ten druhý udělá.⁵⁶</i>	někým (pokrevně) příbuzný.	<i>Vždyť mají bratři jednoho otce a jednu matku, je rozdíl jen v pořadí, jsou jedna krve.⁵⁷</i>
10.	<i>být s někým jedna ruka</i> V – prep – S – NUM - S	(Čl. vůči druhému obv. dlouhodobě v zaměstnání, bydlišti, při obchodních n. úředních stycích ap., z hlediska vzájemného vlivu a	串通一气 (české přepisy: i-čchuan-tchung-i-čchi, překlady každého slova: spolčovat

54 Korpus syn2015: text.id: janda_volnyzpuso:1, doc.biblio: X (2010): Janda, Josef (2014): Volný způsob. Praha: Dybbuk.

55 <http://www.zdic.net/c/0/172/386175.htm>

56 Korpus syn2015: text.id: aa110924:21, doc.biblio: X (2010): X (2011): Aha!, 24. 9. 2011.

57 <http://baike.baidu.com/item/%E4%B8%80%E8%84%89%E5%90%8C%E6%B0%94?sefr=cr>

		zisku, často v nepříznivém pohledu třetího:) mít s někým velmi dobré, výhodné a těsné vztahy n. spolupráci; přátelit se s někým a jednat vždy ve shodě s ním.	se-jeden-dech)
Př.	<i>Čang vystudoval politickou ekonomii a někteří věřili, že prosadí reformy čínského ražení. Ještě nedávno muž č. 2 v hierarchii, vlivem snad srovnatelný s Rudolfem Slánským, byl totiž jedna ruka jak s Čiňany, tak s Kim Čong-namem (nejstarší Kim Čong-ilův syn), který si již léta užívá v Číně.⁵⁸</i>		<i>Ředitel oddělení zásobování byli jedna ruka s loupežníky, vzmohl se a uškodil firmu.⁵⁹</i>
11.	<i>dělat něco na jedno kopyto, brdo</i> V – S – prep – NUM - S	(Tvůrce, výrobce ve vztahu k svým výrobkům, výtvorům, výplodům:) dělat vše (nevynalézavě, jednotvárně) stejně.	<i>依样画葫芦 (české přepisy: i-jang-chua-chu-lu, překlady každého slova: podle-příkladu-kreslit-t ykev)</i>
Př.	<i>Ty moderní písničky jsou všechny na jedno kopyto.⁶⁰</i>		<i>Při studování by měl mít svůj názor, není to dobré dělat na jedno kopyto.⁶¹</i>

58 Korpus syn2015: text.id: ln131219:44, doc.biblio: X (2013): Lidové noviny, 19. 12. 2013.

59

<http://hanyu.baidu.com/zici/s?wd=%E4%B8%B2%E9%80%9A%E4%B8%80%E6%B0%94&query=%E4%B8%B2%E9%80%9A%E4%B8%80%E6%B0%94&srcid=28232&from=kg0&from=kg0>

60 <https://deb.fi.muni.cz:8005/debdict/>

61 Str. 889 , *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典), nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014

12.	<i>házet dva lidi, všechny, všechno do jednoho pytle, řídčeji koše</i> V – NUM – S – prep – NUM – S	Nedělat mezi nimi rozdíl, nerozlišovat.	一概而论 ⁶² (české přepisy: i-kaj-er-lun, překlady každého slova: nerozlišeně-(spojka)-mluvit)
13.	<i>jsou (jako) jedno tělo, jedna duše</i> V – jako – NUM – S – NUM – S	(Čl. vůči druhému n. oba navzájem:) 1. (v důsledku společných zájmů, smýšlení, vzájemné pomoci ap.:) úzce se (s někým, spolu) přátelit a milovat (ho, se); 2. (v důsledku sňatku, podle náboženské představy:) být manželé a patřit k sobě.	志同道合 ⁶³ (české přepisy: č'-tchung-tao-che; překlady každého slova: Přátelský v důsledku společných zájmů, myslí)
14.	<i>táhnout s někým za jeden provaz</i> V – prep – S – prep – NUM – S	Postupovat, pracovat, usilovat o něco jednotně.	一心一力 (české přepisy: i-sin-i-li, překlady každého slova: jedna-srdce-jedna-síla)
Př.	<i>Musíme proti nepřátelům táhnout za jeden provaz.⁶⁴</i>		<i>Od generálů až do vojáků ani jeden z nich netáhli za jeden provaz.⁶⁵</i>

62 Str. 844, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

63 Str. 1098, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

64 Korpus syn2015: text.id: ryan_vesmírnapp:1, doc.biblio: Ryan, Amy Kathleen (2013): *Vesmírná pouť 2*. Překlad: Faltejsová, Lenka. Praha: Knižní klub.

65

<http://baike.baidu.com/link?url=xaG2wXzhXMx2vUJgZPcmf17110006Y6uz0bgVCLc1R5bfRLI1ogNu2QwbB B4rQTWwGSh9sZ5ttfVXfR1T1eJ68z0UCHioikAPRS8tUuDLsunnyA3tLmEBUCbpYFJjPhA>

15.	<i>jeden (stojí) za osmnáct, druhý za dvacet bez dvou</i> NUM (V) – prep – NUM, NUM – prep – NUM – prep – NUM	Jsou oba stejní, ale žádný nestojí za mnoho.	半斤八两 ⁶⁶ (české přepisy: pan-ťin-pa-liang; překlady každého slova: půl-ťinu-osm-liangů)
16.	<i>mluvit/ křičet jeden přes druhého</i> V – NUM – prep – NUM	(Lidé, děti, zvl. v místnosti a obv. v prudké reakci, odpovědi na výzvu, novinku, podráždění aj.:) mluvit, křičet neukázněně, spontánně a ve větším počtu	七嘴八舌 (české přepisy: čchi-cuej-pa-še; překlady každého slova: sedm-úst-osm-jazyků)
Př.	<i>A náhle jako na povel jsme začali všichni mluvit jeden přes druhého – snažili jsme se sami sebe přesvědčit, že tahle noční můra není skutečná.⁶⁷</i>	současně, najednou (a proto i méně srozumitelně).	<i>Sotva domluvil učitel, studenti začali o tom mluvit jeden přes druhého.⁶⁸</i>

tabulka č. 15 – Ekvivalenty číslovky —

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému	Český ekvivalent
1.	沧海一粟 (české přepisy: <i>san-chaj-i-su</i> ; každého slova: moře-jedna-zrna) S – NUM – S/ Neshodný atribut + NUM + S/	Jedna zrna v moři. / Být jeden z nesčetných věcí; velmi malý, bezvýznamný, že to nestojí za zmínku.	<i>Kapka v moři</i> ⁶⁹ / <i>Být jako zrnko z písku (v moři)</i> ⁷⁰

66 Str. 151, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

67 Korpus syn2015: text.id: filip_umlcenehla:1, doc.biblio: X (2013): Filipović, Zlata - Challenger, Melanie (eds) (2008): Umlčené hlasy. Překlad: Slaviková-Hesounová, Alžběta. Praha: Vyšehrad.

68 <http://hanyu.baidu.com/s?wd=%E4%B8%83%E5%98%B4%E5%85%AB%E8%88%8C&from=poem>

69 Str. 271, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

70 Str. 1447, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

	Adverbiální frazém		
2.	<p>说一是一, 说二是二 (české přepisy: <i>šuo-i-š'-i-šuo-er-š'-er</i>;</p> <p>překlady každého slova: říct-jeden-tak-jeden, říct-dvě-tak-dvě)</p> <p>V – NUM – V – NUM/ P + O + P + O/ Větný frazém</p>	<p>Říkal jeden, tak to bylo jeden, říkal dva, tak to bylo dva./</p> <p>Slíbit někomu něco a slova se scházejí s činem.</p>	<p><i>Dodržet slovo</i></p>
Př.	<p><i>Slečna He si myslí, že vždycky mohu dodržovat slovo, když už jsem takhle říkala, a teď jsem nedala-li žádnou odpovědi, nebylo to dobré.</i>⁷¹</p>		<p><i>Snažím se lidi respektovat, nedělat mezi nimi rozdíly, stát si za svým názorem, dodržet slovo, přijít včas nebo mít snahu pomoci.</i>⁷²</p>
3.	<p>百里挑一 (české přepisy: <i>paj-li-tchiao-i</i>;</p> <p>překlady každého slova: sta-ze-vybraný-jeden)</p> <p>NUM – prep – A – NUM/ Determinací frazém</p>	<p>Jenom jeden vybraný ze sta/ Mimořádně dobrý, vzácný.</p>	<p><i>jeden ze sta</i>⁷³/<i>mála</i></p>
4.	<p>九牛一毛 (české přepisy: <i>ťiou-niou-i-mao</i>;</p> <p>překlady každého slova:</p>	<p>Jeden chlup z devíti býků./ Být jeden z nesčetných věcí, velmi malý, bezvýznamný, že</p>	<p><i>Kapka v moři</i>⁷⁴ / <i>Být jako zrnko z písku (v moři)</i>⁷⁵</p>

71

<http://baike.baidu.com/item/%E8%AF%B4%E4%B8%80%E6%98%AF%E4%B8%80%EF%BC%8C%E8%AF%B4%E4%BA%8C%E6%98%AF%E4%BA%8C?sefr=cr>

72 Korpus syn2015: text.id: blze1413:15, doc.biblio: X (2013): X (2014): Blesk pro ženy, č. 13/2014.

73 Str. 1028, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

74 Str. 271, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

75 Str. 1447, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

	devět-býků-jeden-chlup) NUM – S – NUM – S/ Neshodný atribut + atribut + S/ Atributivní frazém	to nestojí za zmínku.	
5.	独 – 无 – 二 (české přepisy: <i>tu-i-wu-er</i> ; překlady každého slova: sám-jeden-nebýt-druhý) A – NUM – V – NUM/ Atribut + S + P + O/ Slučovací frazém	Jenom jediný a není druhý./ Jedinečný.	<i>jeden jediný</i>
Př.	<i>Říkají, že ta jeho dřevová budova je jedna jediná v této oblasti.</i> ⁷⁶		<i>Čechy a Švédy na mistrovství světa je naposledy, že už konečně zmizí ten falešný nacionalismus, doufám, že příště už zvítězí evropská myšlenka a že už na všech dalších mistrovstvích světa, na všech dalších olympiádách bude jenom jeden jediný tým Evropské unie.</i> ⁷⁷
6.	一石二鸟 (české přepisy: <i>i-š'-er-niao</i> ; překlady každého slova: jedním-kamenem-dva-ptáky) NUM – S – NUM – S/	Jedním kamenem (dobít) dva ptáky./ Vyřídit, obstarat, vyřešit, udělat výhodně dvě věci najednou.	<i>Zabít dvě mouchy jednou ranou</i>

76 Str. 179, *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典), nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014

77 Korpus syn-v4: text.id: ln090516:47, doc.biblio: X (2009): Lidové noviny, 16. 5. 2009.

	Atribut + S + V + O/ Predikační frazém		
7.	一模一样 (české přepisy: <i>i-mu-i-jang</i> ; každého slova: jeden-tvar-jedna-podoba) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Jeden tvar a jedna podoba./ Úplně stejný.	<i>Být na jedno brdo.</i> ⁷⁸ / <i>Být podobný jako vejce vejci</i> ⁷⁹
8.	亲如一家 (české přepisy: <i>čchin-žu-i-t'ia</i> ; každého slova: blízký-jako-jedna-rodina) A – jako – NUM – S/ Atribut + jako + Doplněk/ Doplnkový frazém	Blízcí jako jedna rodina.	<i>Jako jedna rodina</i> ⁸⁰
9.	一概而论 (české přepisy: <i>i-kaj-er-lun</i> ; každého slova: jedním-paušálně-posuzovat) NUM – Adv – V/ Adverbiale – P/ Determinační frazém	Paušálně posuzovat./ Diskutovat o něčem/ někom/ pohlížet na něco nerozlišeně.	<i>Házet dva lidi, všechny, všechno do jednoho pytle, řídčeji koše.</i>
10.	一心一德 (české přepisy: <i>i-sin-i-te</i> ; každého slova: jedna-srdce-jeden-mysl)	Jedna srdce a jeden mysl./ Jedna mysl k dosažení nějakého cíle.	<i>(Jako) jedno tělo, jedna krev</i>

78 Str. 51, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

79 Str. 1202, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

80 Str. 1202, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

	NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + A + S/ Slučovací frazém		
11.	惟精惟一 (české přepisy: wej-ťing-wej-i; překlady každého slova: (pomocné slovo)-pečl-(pomocné slovo)-jeden) ADV – V – ADV – NUM/ Adverbiale + P + Adverbiale + P/ Slučovací frazém	Pracovat tvrdě a soustředit se./ Tvrdě a soustředěně pracovat/ studovat/ zkoumat.	<i>Ležet v něčem</i>
Př.	<i>Když dvůr má vůle ke zlepšování v režimu, sloužíme jako dvořani, máme poznat potíže země sami na sobě, ležet v děláni více pro lidé a země...⁸¹</i>		<i>Rukopisy dvanácti dopisů Milenbahse pražskému profesorovi však tiše ležely v archivu Akademie věd České republiky.⁸²</i>

Pozoruhodné je to, že čínský odpovídající frazém českého frazému *jedna vlaštovka jaro nedělá* je přeložený, což dnes patří k přejímanému frazému. Tabulka č. 14 ukazuje, že 26 z českých frazémů má 16 ekvivalentů a z pohledu čínských frazémů má 11 z 25 frazémů odpovídající české frazémy, 7 z ekvivalentů obsahují číslovku *jeden*.

4.4.2 Ekvivalenty frazémů s číslovkou *dva* a 二

81 Str. 736, *Xinhua chengyu cidian* (činsky: 新华成语词典), nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014

82 Korpus syn2015: text.id: stoll_zkusenosti:1, doc.biblio: Štoll, Pavel (et al.) (2013): *Zkušenosti a vztahy*. Praha: Filozofická fakulta UK.

U číslovky *dva* mají 4 z 6 českých frazémů čínské ekvivalenty a 2 z ekvivalentů obsahují číslovku 二. Z čínské strany je 14 frazémů, z nichž 5 má české ekvivalenty.

tabulka č. 16 – Ekvivalenty číslovky *dva*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>jeden (stojí, je) za osmnáct, druhý za dvacet bez dvou</i> NUM – prep – NUM	Jsou oba stejní, ale žádný nestojí za mnoho.	半斤八两 (české přepisy: pan-ťin-pa-liang; překlady každého slova: pül-ťinu-osm-liangü)
2.	<i>sedět na dvou židlích</i> V – prep – NUM – S	(Čl. zisťný a vychytralý, svou dvojí funkcí, úřadem, popř. dvojí a obv. rozpornou snahou se uplatnit, obohatit, dvěma druhým zavděčit aj.:) být vypočítavě obojaký, obojetný a hromadit moc a výhody, popř. posilovat svůj vliv.	脚踏两只船 ⁸³ (české přepisy: ťiao-tcha-liang-č'-čchuan; překlady každého slova: šlapat-na-dvou-loďkách)
3.	<i>být ve dvou ohních, mezi dvěma ohni</i> V – prep – NUM – S	(Čl. v boji n. soupeření ze strany nepřítele n. v hádce ze strany protivníků n. jako arbitr, rozhodující činitel ze strany opačných a vlivných zájemců ap.:) být pod dvojm, křížovým tlakem, útokem, nátlakem; být ohrožen, napadán, tísněn n. omezován z protichůdných stran (a nemoct uhnout).	腹背受敌 ⁸⁴ (české přepisy: fu-pej-šou-ti; překlady každého slova: břicho (přední strana)-záda (zádní strana)-jsou útočeny-nepřáteli)

83 Str. 1467, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

84 Str. 558, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

4.	<i>sloužit dvěma páním</i> V – NUM – S	(Čl. zvl. povolný n. zjištný ap. ve vztahu k dvěma odlišným, popř. protikladným zájmům, cílům, potřebám n. vlivným stranám, osobám aj. ve své činnosti:) 1. být rozporuplný, obojaký a pokrytecký; 2. dělat dvě věci současně (často i:) a jen s námahou a neuspokojivě.	一心二用 ⁸⁵ (české přepisy: i-sin er-jung; překlady každého slova: jednou-srdce-(na) dvě (věci)-užívat)
----	---	--	--

tabulka č. 17 – Ekvivalenty číslovky 二

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému	Český ekvivalent
1.	说一是一, 说二是二 (české přepisy: <i>šuo-i-š'-i-šuo-er-š'-er;</i> překlady každého slova: řict-jeden-tak-jeden, řict-dvě-tak-dvě) V – NUM – V – NUM/ P + O + P + O/ Větný frazém	Říkal jeden, tak to bylo jeden, říkal dva, tak to bylo dva./ Slíbit někomu něco a slova se scházejí s činem.	<i>Dodržet slovo</i>
2.	三言两语 (české přepisy: <i>san-jen-liang-ji;</i> překlady každého slova: tři-slova-dvě-slova)	Tři slova a dvě slova./ Stručně mluvit.	<i>Říct jen dvě tři slova</i>

85 Str. 975, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

	NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém		
3.	别 无 二 致 (české přepisy: <i>pie-wu-er-č'</i> ; překlady každého slova: nebýt-dvě-shody) V – NUM – S/ P + Atribut + S/ Objektový frazém	Není dvě shody./ Nedá se najít rozdíly mezi dvěma věci.	<i>Být na chlup stejný/ být podobný jako vejce vejci</i>
4.	一 般 无 二 (české přepisy: <i>i-pan-wu-er</i> ; překlady každého slova: jeden-stejný-nebýt-dvě) A – V – S/ Atribut – P – O/ Objektový frazém	Stejný není rozdíl./ Úplně stejný.	<i>Být na chlup stejný/ být podobný jako vejce vejci</i>
5.	誓 死 不 二 (české přepisy: <i>š'-s'-pu-er</i> ; překlady každého slova: přísahat-položit život-nebýt-dvě) V – V – V – V/ P – P/ Vylučovací frazém	Přísahat radši položit svůj život, nebude změnit./ Než se změnit, raději zvolit smrt.	<i>Být někomu věrný až za hrob⁸⁶</i>

4.4.3 Ekvivalenty frazémů s číslovkou *tří* a 三

86 Str. 212, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

U číslovky *tři* jsou 2 z 6 frazémů mající čínské ekvivalenty, naopak jsou u číslovky 三 je celkem 10 čínských frazémů a 3 z nich mají české ekvivalenty.

tabulka č. 18 – Ekvivalenty číslovky *tři*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>řict jen dvě tři slova</i> V – NUM – NUM – S	Několik slov.	三言两语 (české přepisy: san-jen-liang-jü; překlady každého slova: tři-slova-dvě-věty)
Př.	<i>Druhou podobnou větu (takhle dlouhou) jsem už v prášku na svém stole nenašel. Nanejvýš tu a tam dvě tři slova, která dovolovala něco si domýšlet, která povzbuzovala představivost, představovala stržené vázání mostů nad propastí mlčení.⁸⁷</i>		<i>Vyhnu se a ty se setkej s ní, řekni dvě tři slova, pak dej ji pryč.⁸⁸</i>
2.	<i>udělat něco, než by tři, do tři napočítal</i> V – S – NUM – V	(Čl. zvl. ve vztahu k lákavé, výhodné činnosti, i negativní:) <i>udělat, provést něco neobvykle rychle, za krátkou chvíli</i>	转眼之间 (české přepisy: čuan-jen-č'-t'ien; překlady každého slova: (při) otáčení-očí)

87 Korpus syn2015: text.id: grudzin:5, doc.biblio: Herling-Grudziński, Gustaw (1995): Deník psaný v noci. Překlad: Stachová, Helena. Praha: Torst.

88 Str. 591, *Xinhua chengyu cidian* (čínsky: 新华成语词典), nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014

tabulka č. 19 – Ekvivalenty číslovky 三

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému	Český ekvivalent
1.	<p>三言两语 (české přepisy: <i>san-jen-liang-jü</i>; překlady každého slova: tři-slova-dvě-slova)</p> <p>NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	<p>Tři slova a dvě slova./ Stručně.</p>	<i>říct jen dvě tři slova</i>
2.	<p>三思而行 (české přepisy: <i>san-s'-er-sing</i>; překlady každého slova: třikrát-přemyslit-pak-jednat)</p> <p>NUM – V – V/ Adverbiale – P/ Adverbiální frazém</p>	<p>Jednat po třikrát přemyšlení./ Dvakrát měř, jednou řež.</p>	<i>Dvakrát měř, jednou řež.⁸⁹</i>
3.	<p>不三不四 (české přepisy: <i>pu-san-pu-s'</i>; překlady každého slova: není-tři-není-čtyři)</p> <p>V – NUM – V – NUM/ P – O – P – O/ Slučovací frazém</p>	<p>Není tři a není čtyři./ Ani ryba ani rak.</p>	<i>Ani ryba ani rak.⁹⁰</i>

4.4.4 Ekvivalenty frazémů s číslovkou čtyři a 四

89 Str. 380, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

90 Str. 913, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

U číslovky *čtyři* je celkem 12 frazémů, mezi nimiž jsme jenom pro 2 frazémy našli čínské ekvivalenty. Co se týká číslovky *四*, jsou celkem 4 frazémy a žádný ekvivalentní frazém se nenašel.

tabulka č. 20 – Ekvivalenty číslovky *čtyři*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>vědět něco tak jistě, jako že dvakrát dvě jsou čtyři/ to je tak jisté, jako že dvakrát dvě jsou čtyři</i>	Zcela určitě./ Nelze o tom pochybovat.	— 清二楚 (české prepisy: i-čching-er-čchu; překlady každého slova: za první-jistý-za druhý-jistý)
Př.	<i>Uzavřít ji na neobydleném ostrově, kde musí zahynout, navíc jí dokázat, že záhuba je stejně nevyhnutelná jako dvakrát dvě jsou čtyři a pak jí ukázat z této situace východisko, při kterém může využít svou vůli a rozum - a přesto za to nebude vděčná.⁹¹</i>		<i>Xiao Shuner by chtěl vědět každou věc jistě, jako že dvakrát dvě jsou čtyři, jinak by nemohl být strážcem své maminky.⁹²</i>
2.	<i>hospodaří od pěti k čtyřem</i>	Spěje k úpadku.	每况愈下 ⁹³ (české prepisy: mej-kchuang-jü-sia; překlady

91 Korpus syn2015: text.id: bajkrob:1, doc.biblio: Lem, Stanisław (2002): Bajky robotů. Překlad: Jungwirth, František - Weigel, Pavel. Plzeň: Laser.

92 <http://baike.baidu.com/item/%E4%B8%80%E6%B8%85%E4%BA%8C%E6%A5%9A?sefr=cr>

93 Str. 205, L. CONG, Nový česko-čínský slovník, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

V – prep – NUM – prep – NUM	každého slova: čím dál-tím-hůř)
--------------------------------	---------------------------------

4.4.5 Ekvivalenty frazémů s číslovkou *pět* a 五

U číslovky *pět* je 12 frazémů a našli jsme 3 ekvivalenty. U číslovky 五 je 6 frazémů a nemají žádné ekvivalenty.

tabulka č. 21 – Ekvivalenty číslovky *pět*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>(hospodařit) od desíti k pěti</i> V – prep – NUM – prep – NUM	(Podnik, stát, popř. jednotlivec ve své činnosti a životě, zvl. dlouhodobě a se zřetelem k prostředkům výroby a obživy, majetku ap., obv. v důsledku své neschopnosti:) pokračovat, počínat si, popř. hospodařit stále hůř a neúspěšněji a blížit se bankrotu, krachu; mít stále mizernější výsledky.	每况愈下 ⁹⁴ (české prepisy: mej-kchuang-jü-sia; překlady každého slova: čím dál-tím-hůř)
2.	<i>(tváří se,) jako by neuměl do pěti počítat</i> V – jako – V – prep – NUM – V	Nevinně.	装傻充愣 ⁹⁵ (české prepisy: čuang-ša-čchung-leng; překlady každého slova: tvářit se nechápavě-strnule)

94 Tamtéž

95 Str. 629, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

Př.	<i>Obžalovaní se před senátem tvářili, že neumějí do pěti napočítat, a Dubitskij tvrdil, že žádnou loupež nikdy nespáchal.⁹⁶</i>		<i>Netvař se jako by neumět do pěti počítat, tobě, takového člověka znám velice dobře!⁹⁷</i>
3.	<i>(vrátil se,) než by pět, do pěti napočítal</i> V – NUM – V	(Čl. zvl. ve vztahu k lákavé, výhodné činnosti, i negativní:) udělat, provést něco neobvykle rychle, za krátkou chvíli.	<i>转眼之间⁹⁸</i> (české přepisy: čuan-jen-č'-t'ien; překlady každého slova: (během) otáčení-očí)

4.4.6 Ekvivalenty frazémů s číslovkou šest a 六

Frazém s číslovkou *šest* je jenom jeden a nemá ekvivalent a u číslovky 六 je 7 frazémů a také nemají ekvivalenty.

4.4.7 Ekvivalenty frazémů s číslovkou sedm a 七

Číslovka *sedm* má dva frazémy a nemají ekvivalent, u číslovky 七 jsou 2 z 6 frazémů mající české ekvivalenty.

tabulka č. 22 – Ekvivalenty číslovky 七

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému	Český ekvivalent

⁹⁶ Korpus syn v4: text.id: pr000209:194, doc.biblio: Lem, Stanisław (2002): X (2000): Právo, 9. 2. 2000.

⁹⁷ <http://baike.baidu.com/item/%E8%A3%85%E5%82%BB%E5%85%85%E6%84%A3?sefr=cr>

⁹⁸ Str. 440, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

1.	<p>七嘴八舌 (české přepisy: čchi-cuej-pa-še; překlady každého slova: sedm-úst-osm-jazyků)</p> <p>NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	<p>Sedm úst a osm jazyků./ Mluvit jeden přes druhého méně srozumitelně.</p>	<p><i>Mluvit jeden přes druhého.</i></p>
Př.	<p><i>Jako novinový reportér stále byl klidný, když všichni na něho křičeli jeden přes druhého.⁹⁹</i></p>		<p><i>Ptáci nekřičeli jeden přes druhého, jak to mívají na jaře ve zvyku, ale velmi pozvolna komunikovali, sdělovali své názory do širšího světa a o širším světě.¹⁰⁰</i></p>
2.	<p>乱七八糟 (české přepisy: luan-čchi-pa-ca; překlady každého slova: zmatený-sedm-osm-neuklizený)</p> <p>A – NUM – NUM – A/ Atribut + Adverbiale + Adverbiale + Atribut/ Slučovací frazém</p>	<p>Sedm zmatených a osm neuklizených./ Nepořádný, zmatený.</p>	<p><i>Bez ladu a skladu.¹⁰¹</i></p>

4.4.8 Ekvivalenty frazémů s číslovkou *osm* a 八

Kvůli tomu, že jsme nenašli frazémy s číslovkou *osm*, takže u číslovky 八 je 7 frazémů, z nichž 2 mají české ekvivalenty.

⁹⁹ <http://baike.baidu.com/item/%E4%B8%83%E5%98%B4%E5%85%AB%E8%88%8C?sefr=cr>

¹⁰⁰ Korpus syn v4: text.id: db080903:942, doc.biblio: X (2008): Deníky Bohemia, 3. 9. 2008.

¹⁰¹ Str. 338, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

tabulka č. 23 – Ekvivalenty číslovky 几

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému	Český ekvivalent
1.	半斤八两 (české přepisy: pan-ťin-pa-liang; překlady každého slova: půl-ťinu-osm-liangů) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Půl jinu a osm liangů./ Stejný (obv. pejorativní význam).	Jeden (stojí) za osmnáct, druhý za dvacet bez dvou. ¹⁰²
2.	胡说八道 (české přepisy: chu-šuo-pa-tao; překlady každého slova: Hu-vykládají-ušlechtilá osmidílná stezka) S – V – NUM – S/ S + P + O	Lidé Hu vykládají ušlechtilou osmidílnou stezku./ Plácá páté přes deváté.	Plácá páté přes deváté. ¹⁰³

4.4.9 Ekvivalenty frazémů s číslovkou devět a 九

Ze 3 českých frazémů obsahujících číslovku *devět* má jeden z nich čínský ekvivalent, a u číslovky 九 je 6 frazémů, z nichž jeden je synonymum frazému 沧海一粟, takže jsme uvedli v tabulce samé ekvivalenty.

102 Str. 1447, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

103 Str. 636, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

tabulka č. 24 – Ekvivalenty číslovky *devět*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>jde to (u nich) od devíti (častěji od desíti) k pěti</i> V – S – prep – NUM – prep – NUM/ P + O + Adverbiale	Špatně, s kopce, čím dál hůř.	每况愈下 (české přepisy: mej-kchuang-jü-sia; překlady každého slova: čím dál-tím-hůř)

tabulka č. 25 – Ekvivalenty číslovky *九*

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému	Český ekvivalent
1.	九牛一毛 (české přepisy: ťiou-niou-i-mao; překlady každého slova: devět-býků-jeden-vlas) NUM – S – NUM – S/ Neshodný atribut + atribut + S/ Determinací frazém	Jeden chlup z devíti býků./ Být jeden z nesčetných věcí, velmi malý, bezvýznamný, že to nestojí za zmínku.	<i>Být kapka v moři.</i> ¹⁰⁴ / <i>Být jako zrnko písku (v moři).</i> ¹⁰⁵

4.4.10 Ekvivalenty frazémů s číslovkou *deset* a 十

104 Str. 396, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

105 Str. 1447, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

Ve srovnání s předchozími číslovkami je u číslovky *deset* relativně více frazémů, celkem je 10 a 5 z nich má čínské ekvivalenty. Naopak ze 7 čínských frazémů obsahujících číslovku 十 nemá žádný český ekvivalent.

tabulka č. 26 – Ekvivalenty číslovky *deset*

Č.	Český frazém	Význam českého frazému	Čínský ekvivalent
1.	<i>než by deset napočítal</i> NUM – V	Velmi rychle, v okamžiku.	转眼之间 ¹⁰⁶ (české přepisy: čuan-jen-č'-ťien; překlady každého slova: (při) otáčení-očí)
2.	<i>hrabat všemi deseti</i> V – pron – NUM	(Čl. povahou a zájmy, cíli ve svém životě, při každé příležitosti:) být chamtivý, ziskuchtivý a bezostyšně (zvl. na úplatcích, v obchodu ap. se snažit).	贪得无厌 ¹⁰⁷ (české přepisy: tchan-te-wu-jen; překlady každého slova: ziskuchtivý-nekonečně)
3.	<i>mohl by (si) všech deset oblíznout</i> V – pron – NUM – V	(Čl. vzhledem ke svému relativnímu úspěchu, slušnému zisku, pohodlné situaci, dobrému zaměstnání n. manželství aj., zvl. v obecném kontrastu k horší situaci druhých a v pochvalném hodnocení druhého:) mít slušné (popř. nezasloužené) štěstí a důvod být spokojený.	喜出望外 ¹⁰⁸ (české přepisy: si-čchu-wang-waj ; překlady: rozradostněný)
Př.	<i>Prodáváte i písničky? Myslím, že za takovou Já už dělat nebudu by Buty jen všech deset oblízl!</i> ¹⁰⁹		<i>Minulý října dostal tento dlouhý dopis, po čtení byl by všech deset oblízl.</i> ¹¹⁰

106 Str. 440, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

107 Str. 102, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

108 Str. 569, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

109 Korpus syn v4: text.id: db111202:461 doc.biblio: X (2011): Deníky Bohemia, 2. 12. 2011.

110 <http://baike.baidu.com/item/%E5%96%9C%E5%87%BA%E6%9C%9B%E5%A4%96?sefr=cr>

4.	<i>zavánět na deset honů</i> V – prep – NUM – S	(Špatně zamaskovaná podvodná záležitost, čin ap. :) vyvolávat snadno podezření a nedůvěru, vypadat velmi podezřele; být velmi a nápadně podezřelý. 2. (Hnijící hmota, chemická látka n. člověk:) silně a daleko zapáchat.	臭不可当 ¹¹¹ (české přepisy: čchou-pu-kche-tang; překlady: zavánět nesnesitelně)
5.	<i>hospodařit od desíti k pěti</i> V – prep – NUM – prep – NUM	Špatně, čím dál hůř.	每况愈下 ¹¹² (české přepisy: mej-kchuang-jü-sia; překlady: čím dál-tím-hůř)

111 Str. 1392, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

112 Str. 205, L. CONG, *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999

5 Závěr

Cílem dané diplomové práce bylo porovnat číselné výrazy v českém a čínském jazyce z hlediska sémantiky. Pomocí korpusu a slovníků jsme našli 504 českých číselných frazémů a 626 čínských číselných frazémů. Na základě těchto frazémů jsme vybrali typické k analyzování, porovnání a překládání.

V praktické části jsme porovnali každou číslovku v konceptuálním i asociativním významu po vstupu do frazému v obou jazycích, pak jsme shrnuli informace, které jsme získali po porovnání. Za prvé, nejpozoruhodnější shoda mezi oběma jazyky je to, že číslovky jsou schopné vyjadřovat neurčitost svou určitostí, a tato schopnost se hojně užívá ve frazému. Některé neurčitosti se osvědčí prostřednictvím rozdílu dvou číslovek, jedna je větší a druhá je menší, a některé se odráží přímo jednou číslovkou, protože lidé mají uzuální poznání vůči číslu a takové poznání dalo číslu symboliku na základě kultury, poznání o světě a úzu. Z tohoto plynou rozdíly mezi různými kulturami. Abychom mohli lépe komunikovat s cizími kulturami, musíme nejdříve poznat cizí kulturní pozadí, a to je právě hlavním účelem této práce.

Za druhé, abychom mohli lépe rozumět významu číselného frazému, představili jsme struktury českých a čínských číselných frazémů, pak postupovali k nacházení ekvivalentů pro oboujazyčné číselné frazémy. Po obtíženém procesu jsme celkově získali 59 ekvivalentů ze 176 zmíněných frazémů v této práci, což činí asi 34 % všech frazémů. Ekvivalenty se nejčastěji objevují u frazémů vyjadřující např. emoce nebo povahu člověka, běžný život atd.,

které jsou obecné a univerzální, např. *dvakrát měř, jednou řež* - 三思而行, *ani ryba ani rak* - 不三不四, (*hospodařit*) *od desíti k pěti* - 每况愈下 atd. Největší neekvivalentní frazémy jsou ty, které se týkají starých zvyklostí, historie a kultury, např. *přijímat pod jedinou (způsobou)*, *vypadat (dívat se) jako sedm drahých let*, *hubený jako sedm hladových let*, 文房四宝, 四书五经, 三纲五常, 九九归一 atd. Samozřejmě mezi těmito neekvivalentními frazémy jsou ty, jež by mohly být přeloženy, ale ne frazémy nebo čtyřznakovými frazémy, tak tyto jsme ještě zvlášť neprodiskutovali.

Proces k psaní této práce je také proces k upevnování své znalosti češtiny. Dozvěděla jsem se více nejen o frazémech, ale také o frazeologii, lexikologii a dalších jazykových disciplínách či nejazykových, např. o kultuře. Doufám, že tato práce by mohla sloužit jako povrchní příspěvek ke komunikaci mezi českou a čínskou kulturou.

* * *

Seznam použité literatury

1. Čermák F., *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*, Karolinum, Praha, 2007
2. Čermák, F., *Idiomatika a frazeologie češtiny*, Praha, 1982
3. Hasil J., *Interkulturní aspekty mezikulturní komunikace*, UJEP, Ústí nad Labem 2010
4. Čermák F., *Lexikon a sémantika*, Nakladatelství Lidové noviny, 2010
5. CONG L., *Nový česko-čínský slovník*, nakladatelství Beijing shangwu, 1999
6. *Příruční mluvnce češtiny* (2. vydání), Nakladatelství Lidové noviny, 2007
7. Čermák F. a kolektiv autorů, *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (1. - 3. díl: 1. Přirovnání, 2. Výrazy neslovesné, 3. Výrazy slovesné), Leda, Praha 2010
8. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, Academia, Praha 2006
9. XU Z., *Xinhua chengyu cidian*, nakladatelství Shangwuyinshuguan, 2014
10. Redakční oddělení slovníku, Odbor výzkumu jazyka, Čínská akademie nauky společenské, *Xiandai hanyu cidian* (6. vydání), The Comercial Press, Peking 2012

Internetové zdroje:

1. <http://chengyu.t086.com/>
2. <https://cs.wikipedia.org/>
3. <https://deb.fi.muni.cz:8005/debdict/>
4. <http://prirucka.ujc.cas.cz/>
5. <http://www.zdic.net/>
6. <https://kontext.korpus.cz/>
7. <http://www.cinsky.cz/>

8. <http://www.iweeb.com/>
 9. <http://www.pastorace.cz/Knihovna/2-Symbolika-cisel-1-2-3.html>

Příloha: Tabulky neekvivalentních frazémů a jejich významy

<i>Jeden</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<i>strom je jeden květ</i> S – V – NUM – S	Být plně rozkvetlý, plně a krásně kvést.
2.	<i>jet, spát v jednom kuse/ to dítě v jednom kuse zlobí</i> V – prep – NUM – S	(Čl. zvl. mimo zaměstnání v libovolné činnosti, jednání, chování:) dělat něco, zabývat se něčím, popř. projevovat něco velmi často, stále, popř. nepřetržitě.
3.	<i>(přečíst román ap.) jedním dechem</i> (V – S) NUM – S	S velkým zájmem, bez přerušení.
4.	<i>říct/ vychrlit něco jedním dechem</i> (V – S) NUM – S	(Čl. ve spěchu, nervózně informaci, názor ap. n. žák vyžadovanou poučku ap.): říct něco naráz, velmi rychle a bez nutných přestávek.
5.	<i>dítě prospívá jedna radost</i> S – V – NUM – S	Dobře, výborně, k plné spokojenosti.
6.	<i>vyprat něco z jedné vody načisto</i>	Přen. ob. vykonat něco ne zcela dokonale.
7.	<i>půjdeme jedním vrzem</i> V – NUM – S	(Dva n. více lidí někam dovnitř, zvl. na návštěvu, n. ven, obv. v důsledku náhody n. momentální dohody:) jít, přijít n. odejít společně, najednou.
8.	<i>sedat s někým za jedním stolem</i>	(Čl. zvl. v poměru k mocnému, vlivnému

	V – prep – S – prep – NUM - S	druhému ap.)) znát někoho z běžného (pracovního) styku; mít s někým společné zájmy, styky n. práci a přátelit se s ním, popř. stýkat se s ním běžně a neformálně.
9.	<i>to je jedno, mně (vám, někomu) je to jedno</i> S – V – NUM	To je stejné./ Lhostejné.
10.	<i>když to vezmeme jedno k druhému ap. / jedno s druhým</i> V – NUM – prep – NUM	Uvážíme, spočítáme ap.

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	一朝一夕 (české přepisy: <i>i-čao-i-si</i> ; překlady každého slova: jeden-den-jeden-noc) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Jeden den a jeden noc./ Velmi krátká doba.
2.	一言一行 (české přepisy: <i>i-jen-i-sing</i> ; překlady každého slova: jedna-řeč-jedna-chování) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Jedna řeč a jeden čin./ Mluva a chování člověka.
3.	一日三省 (české přepisy: <i>i-ž'-san-sing</i> ; překlady každého slova: jeden-den-tříkrát-sebekritizování) NUM – S – NUM – S/ Adverbiale + Atribut + S/ Determinací frazém	Tříkrát sebekritizování denně/ Člověk obvykle sebekritizující nebo člověk má často sebekritizovat.
4.	一身是胆 (české přepisy: <i>i-šen-š'-tan</i> ; překlady každého slova: jedna-tělo-je-odvaha) NUM – S – V – S/ Atribut + S + P + O/ Predikační frazém	Celé tělo je odvaha./ Mimořádně odvážný, nebojácný.

5.	<p>一往无前 (české přepisy: <i>i-wang-wu-čchien</i>; překlady každého slova: jeden-odejít-přímo-postupovat (kupředu)) NUM – V – ADV – V/ Adverbiale + P + Adverbiale + P/ Dvojitě verbální frazém</p>	<p>Rovně odejít, přímo postupovat kupředu./ Odvážně nepřetržitě jít kupředu bez obav.</p>
6.	<p>一泻千里 (české přepisy: <i>i-sie-čchien-li</i>; překlady každého slova: jeden-přivalit-tisíc-kilometrů) NUM – V – NUM – klasifikátor/ Adverbiale + P + Atribut + S/ Atribut-verbální frazém</p>	<p>(Řeky) přímo přivalí až do tisíce kilometrů./ Přen. nepřerušené psaní.</p>
7.	<p>一气呵成 (české přepisy: <i>i-čchi-che-čcheng</i>; překlady každého slova: jedním-dechem-vydechování-udělat) NUM – S – S – V/ Adverbiale + doplněk + P/ Determinační frazém</p>	<p>Udělat (něco) vydechování jedním dechem./ Konstrukce satě je těsná a každé segmenty jsou vzájemně spojitelné./ Udělat něco uspořádaně, rychle a nepřetržitě.</p>
8.	<p>百虑一致 (české přepisy: <i>paj-lü-i-č'</i>; překlady každého slova: sto-úvah-jedna-shodit) NUM – S – V/ S + P/ Predikační frazém</p>	<p>Sto myslí se shodit./ Shodit různé myslí do jedné.</p>
9.	<p>安于一隅 (české přepisy: <i>an-jü-i-jü</i>; překlady každého slova: Spokojit se-v-jedné-koutě) V – prep – NUM – S/ P + Adverbiale (místo)/ Atribut-verbální frazém</p>	<p>Spojit se v jedné koutě./ Spokojit se se současným stavem, nedosáhne pokroky.</p>
10.	<p>合而为一 (české přepisy: <i>che-er-wej-i</i>; překlady každého slova: sloučit-v-jednom) V – jako – NUM/ P + Adverbiale (výsledek)/ Atribut-verbální frazém</p>	<p>Sloučit se v jednom./ Sloučit nepořádné věci dohromady.</p>
11.	<p>一统天下 (české přepisy: <i>i-tchung-tchien-sia</i>; překlady každého slova: jedna-sjednotit- svět pod nebesy)</p>	<p>Sjednotit svět.</p>

	NUM – V – S/ P + S/ Objektový frazém	
12.	一心一意 (české přepisy: <i>i-sin-i-i</i> ; překlady každého slova: jedna-srdce-jeden-záměr) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Jedna srdce a jeden mysl./ Soustředěný se na jednu věc/ na jednoho člověka.
13.	九九归一 (české přepisy: <i>ťiou-ťiou-kuej-i</i> ; překlady každého slova: devadesát-devět-směřovat-jeden) NUM – NUM – V – NUM/ S + P + O/ Predikační frazém	Devadesát devět směřovat k začátku./ Nakonec.
14.	始终如一 (české přepisy: <i>š'-čung-žu-i</i> ; překlady každého slova: (od) začátku-(do) konce-jako-jeden) S – S – jako – NUM/ S – S – jako – A/ Atribut-verbální frazém (přirovnání)	Začátek a konec jsou jako stejné./ Důsledně co dělat od začátku do konce, přen. člověk může vytrvat na něco dlouho a nepřetržitě.

<i>Dva</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<i>mít dvě želízka v ohni</i> V – NUM – S – prep – S	(Čl. ve vztahu k činnosti druhých a jejich různým snahám, v celkově nepřehledné situaci, ap., z opatrnosti a ve snaze získat aspoň něco, zvl. ve smyslu své dvojí účasti, často protichůdné ap. :) počítat prozíravě s dvěma, více možnostmi, alternativami, směry vývoje ap. a pojistit si tak dvojnásobný, popř. aspoň částečný prospěch, cíl n. se tak dvojím způsobem zabezpečit proti neúspěchu.
2.	<i>pracovat, jíst, pít za dva</i> V – prep – NUM	(Čl. zvykově n. momentálně, v pochvalném pohledu druhého:) pracovat,

	dělat velmi, neobvykle výkonně./ (Čl. obv. zvykově, zvl. v důsledku své statné postavy a velkých fyzických, pracovních výkonů:) jist velmi, nezvykle hodně; být velký (někdy:) a pro hostitele nepříjemný jedlík.
--	---

Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	二桃杀三士 (české přepisy: <i>er-tchao-ša-san-š'</i> ; překlady každého slova: dvě-broskve-vražditi-tři-úředníky) NUM – S – V – NUM - S/ Atribut + S + P + Atribut + O/ Predikační frazém	Dvě broskve vraždily tři úředníky./ Vraždit někoho lstí.
2.	合二为一 (české přepisy: <i>che-er-wej-i</i> ; překlady každého slova: sloučit-dvě-v-jednom) V – NUM – NUM/ P + S + S/ Objektový frazém	Sloučit dvě věci v jedné.
3.	略知一二 (české přepisy: <i>lüe-č'-i-er</i> ; překlady každého slova: znát-jedna-dvě) V – NUM – NUM/ P + O/ Objektový frazém	Znát jedna dvě./ Znát mírně málo.
4.	三三两两 (české přepisy: <i>san-san-liang-liang</i> ; překlady každého slova: tři-tři-dvě-dvě) NUM – NUM – NUM – NUM/ Atribut + Atribut/ Slučovací frazém	Pohromadě po dvou, po třech./ Jsou dvě tři osoby dohromady, malý počet lidí.
5.	言无二价 (české přepisy: <i>jen-wu-er-t'ia</i> ; překlady každého slova: nemluvit-dvě-cenu) V – NUM – S/ P + Atribut + S/ Objektový frazém	Neříkat druhou cenu./ Prodávající změni dohodnutou cenu./ Pevná cena.
6.	独一无二 (české přepisy: <i>tu-i-wu-er</i> ; překlady každého slova: sám-jeden-nemá-druhý)	Jenom jediný a není druhý./ Jedinečný.

	A – NUM – V – NUM/ Atribut + S + P + O/ Slučovací frazém	
7.	三心二意 (české přepisy: <i>san-sin-er-i</i> ; překlady každého slova: tři-srdce-dvě-mysli) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Tři srdce a dvě mysli./ Není v jednom úmyslu, nevěrný, být nerozhodný.
8.	二三其德 (české přepisy: <i>er-san-čchi-te</i> ; překlady každého slova: dvě-tři-mysli) NUM – NUM – pron – S/ Atribut – Atribut – S/ Atributivní frazém	Dvě tři své mysli./ Není v jednom úmyslu, nevěrný, být nerozhodný.
9.	九牛二虎之力 (české přepisy: <i>tiou-niou-er-chu-č'li</i> ; překlady každého slova: devět-býků-dva-tygry) NUM – S – NUM – S – S/ Atribut – S – Atribut – S – S/ Atributivní frazém	Síla devíti býků a dvou tygrů./ Je mimořádně silný.

<i>Tři</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<i>jíst, pracovat ap. za tři</i> V – prep – NUM	(Čl. zvykově n. momentálně, v pochvalném pohledu druhého:) pracovat, dělat velmi, neobvykle výkonně
2.	<i>kdo šetří, má za tři</i> N – V, V – prep – NUM	(pořek.) Čím více by chtěl šetřit, tím více utratit.
3.	<i>klobouk na tři facky</i> S – prep – NUM – S	Promáčkнутý ze tří stran, pomačkaný vůbec
4.	<i>(křičel, že) to bylo na tři hony</i> S – V – prep – NUM – S	Daleko.

≡		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	<p>连中三元 (české přepisy: <i>lien-čung-san-jüan</i>; překlady každého slova: nepřetržitě-dostat-tři-jüany) ADV – V – NUM – S/ Adverbiale + P + O/ Predikační frazém</p>	Nepřetržitě dostat tři jüany./ Velmi vzdělaný.
2.	<p>三从四德 (české přepisy: <i>san-cchung-s'-te</i>; překlady každého slova: tři-podřízenosti-čtyři-ctnosti) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Tři podřízenosti a čtyři ctnosti./ Ženský morální standard.
3.	<p>三五成群 (české přepisy: <i>san-wu-čcheng-čchün</i>; překlady každého slova: tři-pět-zformují-houf) NUM – NUM – V – S/ S – S – P – O/ Predikační frazém</p>	Tři pět lidí se tvoří houf./ Tři pět lidí jsou dohromady.
4.	<p>举一反三 (české přepisy: <i>tü-i-fan-san</i>; překlady každého slova: příkládat-jeden-poskytnout-tři) V – NUM – V – NUM/ P – O – P – O/ Slučovací frazém</p>	Příkládat jeden, pak dedukovat z příkladu třikrát více. Umět dobře usoudit podle analogie s něčím.
5.	<p>三人成虎 (české přepisy: <i>san-žen-čcheng-chu</i>; překlady každého slova: tři-osoby-se stanou-tygr) NUM – S – V – S/ Atribut + S + P + O/ Krátkovětný frazém</p>	Tři lidé se stanou tygr./ Kdyby pověst byla povídána mnoho lidí, tak by mohla pověst se stát pravá.
6.	<p>挑三拣四 (české přepisy: <i>tchiao-san-tien-s'</i>; překlady každého slova: vybrat-tři-sebrat-čtyři) V – NUM – V – NUM/ P – O – P – O/ Slučovací frazém</p>	Vybírat tři a sebrat čtyři./ Vybíravý, vrtat do všech.

7.	<p>说三道四 (české přepisy: <i>šuo-san-tao-s'</i>; překlady každého slova: povídat-tři-pověst-čtyři)</p> <p>V – NUM – V – NUM/ P – O – P – O/ Slučovací frazém</p>	Povídat tři a povést čtyři./ Nezodpovědně drbat.
----	--	--

Čtyři		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<p><i>hrát na čtyři ruce</i></p> <p>V – prep – NUM – S</p>	O současné hře dvou pianistů na též klavíru.
2.	<p><i>žít v těchto čtyřech stěnách</i></p> <p>V – prep – pron – NUM – S</p>	V této místnosti, přen. o samotě, v ústraní.
3.	<p><i>říci si něco mezi čtyřma očima</i></p> <p>V – S – prep – NUM – S</p>	(Čl. zvl. příteli, kolegovi, podřízenému ap., obv. v kontrastu k oficiální možnosti n. naopak mlčenlivosti, tajnosti, zvl. radu n. varování:) říct někomu něco důvěrně a beze svědků.
4.	<p><i>mít čtyři oči</i></p> <p>V – NUM – S</p>	Vzít si brejlí.
5.	<p><i>jezdit čtyřmi</i></p> <p>V – NUM</p>	Čtyřspřežím.
6.	<p><i>držet se něčeho, někde všema čtyřma</i></p> <p>V – S – pron – NUM</p>	(Čl. fyzicky pevné opory n. jistého druhého, zvl. v nebezpečí pádu, při prudkém pohybu ap. n. psychicky získané výhody, možnosti, jistoty ap. n. vztahu k druhému ap.): držet se něčeho, někoho pevně (popř. ustrašeně n. s uspokojením, nadějí) a nepouštět se toho, ho n. nevzdávat se toho, ho. 2. (Čl. ve své práci v postoji k autoritativnímu druhému, zvl. nadřízenému a jeho nařízení, příkazu n.

		předpisu, zákonu aj.) řídit se, orientovat se důsledně něčím, někým n. podle něčeho, někoho.
7.	<i>nedostanou mě tam ani čtyřma</i> (tj. čtyřspřežím) V – S – S	Žádnou mocí.
8.	<i>brát všema čtyřma</i> V – pron – NUM	(Úředník, funkcionář ap., zvl. za svou ochotu opatřit zájemcům nedostatkové zboží, poskytnout hledanou službu, obchodní výhodu aj., často nezákonně:) být velmi úplatný; ochotně přijímat n. očekávat úplatky.
9.	<i>dělá, cpe se za čtyři</i> V – prep – NUM	(Čl. zvykově n. momentálně, v pochvalném pohledu druhého:) pracovat, dělat velmi, neobvykle výkonně
10.	<i>roztahuje se, hrne se jako čtyři</i>	Mnoho, příliš, přespříliš.
11.	<i>mít čtyři vlasy pěti řadama</i> V – NUM – S – NUM – S	(Zvl. starší muž v posměšném, ironickém pohledu druhého:) mít jen málo řídkých vlasů, být už téměř plešatý.

<i>四</i>		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	<i>四面八方</i> (české přepisy: s'-mien-pa-fang; překlady každého slova: čtyři-strany-osm-směrů) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Čtyři strany a osm směrů./ Všechny strany a všechna místa.
2.	<i>文房四宝</i> (české přepisy: wen-fang-s'-pao; překlady každého slova: studovna-čtyři-poklady) S – NUM – S/ Atribut – S/ Atributivní frazém	Čtyři poklady v studovně./ Čínské tradiční kancelářské potřeby.

3.	家徒四壁 (české přepisy: t'ia-tchu-s'-pi; překlady každého slova: doma-chudá-čtyři-stěny)	Velmi chudý a zbylo mu jenom čtyř stěny doma.
4.	三番四次 (české přepisy: san-fan-s'-cch'; překlady každého slova: třikrát-čtyřikrát) NUM – NUM/ Adverbiale + Adverbiale/ Slučovací frazém	Třikrát a čtyřikrát./ Mnohokrát.

<i>Pět</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<i>mít všech pět p (pé)</i> V – pron – NUM – S	(Žena, dívka v tradičním a pochvalném hodnocení muže, zvl. jako uvažovaná manželka, popř. hodnocená věc, výtvar, místo ap. :) být všestranně dokonalý a uspokojující; být skvělý, ideální. (Být poctivá, pracovitá, poslušná, pěkná a mít peníze).
2.	<i>(ne)mít všech pět (smyslů) pohromadě</i> V – pron – NUM – ADV	(Čl. obecně n. momentálně ve svém uvažování, reakcích, vnímavosti n. bystrosti ap. :) 1. být duševně zdravý a normální, popř. chytrý; 2. být důvtipný a pohotově a vhodně reagovat.
3.	<i>má svých pět křížků (na zádech, za sebou)</i> V – pron – NUM – S	Je mu přes padesát let.
4.	<i>koupit za pět prstů</i> V – prep – NUM – S	(Čl. materiál, předmět, zvl. nedostatkový, který má sám hlídat, kontrolovat ap. :) (u)krást, nepozorovaně a proti předpisům n. zákonu si vzít, odebrat něco.
5.	<i>za pět minut dvanáct</i> prep – NUM – S – NUM	(Čl., tým, podnik ap. něco krajně žádoucího, potřebného, zvl. to, co řeší krizi, nebezpečí, nouzovou situaci ap. :)

		(u)dělat, uskutečnit, provést, provádět něco n. zasáhnout v něčem velmi opožděně a těsně před začátkem neúspěchu, katastrofy aj.; stihnout, stačit něco jen s velkou námahou a až na samém konci lhůty, bezpečné doby.
6.	<i>to spočítáš na pěti prstech</i> S – V – prep – NUM – S	(Čl. odpověď na svou otázku, na základě dobře známých, prostých a nepočetných faktorů, faktů, zvl. ve zkušeném pohledu druhého:) uhodnout, vydedukovat, domyslet si něco velmi snadno a spolehlivě.
7.	<i>rád bych s tebou promluvil pět slov</i> V – prep – S – V – NUM – S	Několik slov.
8.	<i>držet někoho na pět kroků od těla</i> V – S – prep – NUM – S – prep – S	Být k němu odměřený, rezervovaný, nepřipustit důvěrnost.
9.	<i>sebrat (sbalit si) svých pět švestek (a jít)</i> V – NUM – S	(Čl. s nepočetným osobním majetkem, popř. pracovními nástroji, v důsledku vyhození odněkud, odmítnutí, popř. nezdaru, zvl. z přechodného pracoviště, bydliště, místa návštěvy ap. :) shromáždit, vzít si své věci (a odejít).

	<i>五</i>	
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	<i>三纲五常</i> (české přepisy: san-kang-wu-čchang; překlady každého slova: tři-směrnice-pět-pořádků) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Tři směrnice a pět pořádků./ Feudální morální norma.

2.	<p>四书五经 (české přepisy: s'-šu-wu-t'ing; překlady každého slova: čtyři-knihy-pět-klasiků) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Čtyři knihy a pět klasiků./ Široky označuje konfuciánská klasická díla.
3.	<p>五脏六腑 (české přepisy: wu-cang-liou-fu; překlady každého slova: pět-vnitřností-šest-vnitřních orgánů) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Pět vnitřností a šest vnitřních orgánů./ Kolektivní označení lidských vnitřností, přen. vnitřnost předmětu.
4.	<p>五花八门 (české přepisy: wu-chua-pa-men; překlady každého slova: pět-květů-osm-vojenských formací) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Pět květů a osm vojenských formací./ Věci jsou rozmanité a nepředvídatelné.
5.	<p>三番五次 (české přepisy: san-fan-wu-cch'; překlady každého slova: třikrát-pětkrát) NUM – NUM/ Adverbiale + Adverbiale/ Slučovací frazém</p>	Třikrát a pětkrát./ Mnohokrát.
6.	<p>学富五车 (české přepisy: süe-fu-wu-čche; překlady každého slova: znalý-bohatě-pět-vozů) S – V – NUM – S/ S + P + O/ Predikační frazém</p>	Znalost plně nakládá pět vozů./ Velmi vzdělaný.

<i>Šest</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<p>(pracovat, lhát, kouřit) o sto šest (i ostošest) V – prep – NUM - NUM</p>	Čl. v postoji k práci, úkolu, zvl. v naději na úspěch, odměnu, popř. včasné, brzké dokončení ap.:) dělat, provádět něco usilovně, čile a překvapivě rychle; snažit se (u)dělat něco dobře a co nejrychleji.

六		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	<p>六根清淨 (české přepisy: liou-ken-čching-t'ing; překlady každého slova: šest-smyslových orgánů-čisté) NUM – S – A/ S – A/ Predikační frazém</p>	Šest smyslových orgánů jsou čisté./ Dle buddhistické teorie tento člověk již dosáhl stupeň, že nemá žádnou lidskou touhu po světě.
2.	<p>六神无主 (české přepisy: li-lu-šen-wu-ču; překlady každého slova: šest-vitálních orgánů-nemají-nápady) NUM – S – V – S/ S + P + O/ Predikační frazém</p>	Šest vitálních orgánů nemají nápady./ Ve stavu naprostého ohromení.
3.	<p>身怀六甲 (české přepisy: šen-chuaj-liou-t'ia; překlady každého slova: v lůně-šest-t'ia) N – V – NUM – S/ S + P + O/ Predikační frazém</p>	V lůně má dítě./ Být těhotná.
4.	<p>三亲六故 (české přepisy: san-čchin-liou-ku; překlady každého slova: tři-příbuzné-šest-kamarádů) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Tři příbuzné a šest kamarádů./ Všichni příbuzní včetně dalekých příbuzných.
5.	<p>骈四俪六 (české přepisy: pchien-s'-li-liou; překlady každého slova: paralelní věty-čtyři-párové věty-šest) S – NUM – S – NUM/ S + Atribut + S + Atribut/ Slučovací frazém</p>	Pian věta s čtyřmi slovy a Li věta s šesti slovy./ Jeden staročínský klasický žánr.
6.	<p>五颜六色 (české přepisy: wu-jen-liou-se; překlady každého slova: pět-barev-šest-barev) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Pět barev a šest barev./ Rozmanitě barevný.

7.	<p>眼观六路 (české přepisy: jen-kuan-liou-lu; překlady každého slova: oči-prohlíží-šest-směry) S – V – NUM – S/ S + P + Atribut + O/ Predikační frazém</p>	Oči prohlíží šest směry./ Chytrý a rozumný, schopný pozorovat něco všestranně.
----	--	--

<i>Sedm</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<p>vypadat (dívat se) jako sedm drahých let Přirovnání</p>	Špatně, bídne, utrápeně, smutně.
2.	<p>hubený jako sedm hladových let Přirovnání</p>	Velmi hubený.

<i>七</i>		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	<p>七步成诗 (české přepisy: čchi-pu-čcheng-š'; překlady každého slova: sedm-kroků-skládat-báseň) NUM – S – V – S/ Adverbiale + P + O/ Adverbiální frazém</p>	Složí básně v sedmi kroků./ Člověk má vysoký literární talent.
2.	<p>七窍生烟 (české přepisy: čchi-čchiao-šeng-jen; překlady každého slova: sedm-otvorů-se kouří) NUM – S – V – S/ S + P + O/ Predikační frazém</p>	Sedm otvorů se kouří./ Mimořádně vztekly, netrpělivý nebo žíznlivý, jakoby se čadilo z uší, očí a nosu apod.
3.	<p>七情六欲 (české přepisy: čchi-čching-liou-jü; překlady každého slova: sedm-emocí-šest-tuh) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém</p>	Sedm emocí a šest tuh./ Obecně označuje všechny lidské emoci a touhy.
4.	<p>七手八脚 (české přepisy: čchi-šou-pa-t'iao; překlady každého slova: sedm-ruk-osm-noh)</p>	Sedm rukou a osm noh./ Udělá něco mnoho lidí současně a chaoticky.

	NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	
--	---	--

ㄩ		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	八音迭奏 (české přepisy: pa-jin-tie-cou; překlady každého slova: osm-hudeb-výměň-hrají) NUM – S – ADV – V/ S + Adverbiale + P/ Predikační frazém	Osm hudebních nástrojů výměň hrají./ Velkolepý vyjev hudebního vystoupení.
2.	八字没一撇 (české přepisy: pa-c'-mej-i-pchie; překlady každého slova: osm-znak-nemá-jeden-oblouček) NUM – S – V – NUM – S/ S + P + O/ Predikační frazém	Znak ㄩ ještě nemá ani oblouček./ Ještě nedopsal jeden oblouček znaku ㄩ, přen. věc ještě se nezačíná trochu rýsovat.
3.	八字打开 (české přepisy: pa-c'-ta-kchaj; překlady každého slova: osm-znak-rozevřený) S – V/ S + P/ Predikační frazém	Znak ㄩ se rozevřít./ Rozevřený jako podoba znaku ㄩ, přen. věc již se rozvinula, zahájila.
4.	才高八斗 (české přepisy: cchaj-kaou-pa-tou; překlady každého slova: talent-vysoký-osm-tou) S – A – NUM – S/ S – Atribut – Adverbiale/ Predikační frazém	Talent je vysoký vážící osmi touů./ Mimořádně talentovaný.
5.	五花八门 (české přepisy: wu-chua-pa-men; překlady každého slova: pět-kvěťů-prvků-vojenských formací) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Pět květů a osm vojenských formací./ Rozmanitý.

<i>Devět</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<i>koukal jako devět hromů</i> Přirovnání	Zlostně.
2.	<i>jako by chtěl devět vsí vypálit</i> Přirovnání	Zamračeně, výhruzně.

<i>九</i>		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	三教九流 (české přepisy: san-ťiao-ťiou-liou; překlady každého slova: tři-náboženství-devět-postavení) NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	Tři náboženství a devět postavení./ Obecně označuje různé školy nebo lidi z různých živnostnictví.
2.	九五之尊 (české přepisy: ťiou-wu-č'-cun; překlady každého slova: devět-pět-(čínská partikule)-čest) NUM – NUM – S/ S – S/ Atributivní frazém	Císař/ koruna císaře devíti pěti./ Označuje císaře nebo korunu císaře.
3.	龙生九子 (české přepisy: lung-šeng-ťiou-c'; překlady každého slova: drak-porodí-devět-dětí) S – V – NUM – S/ S + P + Atribut + O/ Predikační frazém	Drak má devět dětí./ Dle legendy má drak devět synů, později frazém označuje „každý syn mít svou vlastnost, nebýt stejní, někteří dobří, někteří špatní“./ Jsou to sourozenci, ale každý má buňky na něco jiného.
4.	九霄云外 (české přepisy: ťiou-siao-jün-waj; překlady každého slova: devět-nebes-mrak-vně) Num – S – S/ Atribut – S/ Atributivní frazém	Venku vně mraku devíti nebesa./ Přespříliš daleký.
5.	九泉之下 (české přepisy: ťiou-čchüan-č'-sia; překlady každého slova: devět-žán-špatný-špatný) NUM – NUM – S/ Atribut – S/ Atributivní frazém	Podsvětí devíti studen./ V podsvětí.

	<p>překlady každého slova: devět-studen-(čínská partikule)-pod)</p> <p>Num – S – S/ Atribut – S/ Atributivní frazém</p>	
--	---	--

<i>Deset</i>		
Č.	Český frazém	Význam českého frazému
1.	<p><i>stojí (tváří se), jako by neuměl do deseti počítat</i></p> <p>V – jako – V – prep – NUM – V</p>	Nevinně, hloupě.
2.	<p><i>kupovat za deset (častěji pět) prstů</i></p> <p>V – prep – NUM – S</p>	Krást.
3.	<p><i>držet se něčeho (někoho, někde) všemi deseti</i></p> <p>V – S – pron – NUM</p>	Pevně, houževnatě.
4.	<p><i>brát něco, někoho všemi deseti</i></p> <p>V – S – pron – NUM</p>	Rád, bez váhání, dychtivě, horlivě.
5.	<p><i>zavřít/zamknout na deset západů</i></p> <p>V – prep – NUM – S</p>	(Čl. dům, místnost, dveře, vrata aj.:) velmi důkladně a bezpečně, nedobytně zamknout.

<i>+</i>		
Č.	Čínský frazém	Význam čínského frazému
1.	<p><i>十指连心</i> (české přepisy: š'-č'-lien-sin, překlad každého slova: deset-prstů-spojují-srdce)</p> <p>NUM – S – V – S/ S + P + O/ Predikační frazém</p>	Deset prstů spojují srdce./ Vztah mezi příbuznými je velice těsný, kdyby se příbuzným něco stalo, bude velmi citlivý a zarmoucený.
2.	<p><i>十年寒窗</i> (české přepisy: š'-nien-chan-čchuang, překlad každého slova: deset-let-chladné-okno)</p> <p>NUM – S – V/ Adverbiale (čas) + P/ Atribut-verbální frazém</p>	(Tvrdě) studovat deset let./ Tvrdě studovat dlouhodobě.
3.	<p><i>五光十色</i> (české přepisy: wu-kuang-š'-se, překlad každého slova: pět-světél-deset-barev)</p>	Pět světél a deset barev./ Pestrý, pestrobarevný.

	NUM – S – NUM – S/ Atribut + S + Atribut + S/ Slučovací frazém	
4.	一暴十寒 (české přepisy: i-pchu-š'-chan, překlad každého slova: jeden-pražít-deset-mrazit) NUM – V – NUM – V/ Adverbiale + P + Adverbiale + P/ Slučovací frazém	Jeden den pražit a deset dnů mrazit./ Při pěstování se rostliny opálí v slunci jenom jeden den a mrazí je deset dní, rostliny se nedá růst. Přen. pracovat, studovat pilně jenom chvílku bez vytrvalosti.
5.	十全十美 (české přepisy: š'-čhüan-š'-mej, překlad každého slova: deset-dokonalý-deset-krásný) NUM – A – NUM – A/ Adverbiale + Atribut + Adverbiale + Atribut/ Slučovací frazém	Deset dokonalý a deset hezký./ Úplně perfektní, dokonalý.
6.	神气十足 (české přepisy: šen-čchi-š'-cu, překlad každého slova: pyšný-deset-udělat se) S – V/ S + P/ Predikační frazém	Udělat se pyšným./ Velmi hrdý.
7.	十恶不赦 (české přepisy: š'-e-pu-še, překlad každého slova: deset-vin-nemůže-odpustit) NUM – S – V/ Atribut + S + P/ Predikační frazém	Deset (největší) vin se neodpustí./ Ohavně zločinný a neodpustitelný.

